

LUKAS

Pile Dimua

¹ Biabiadi Teopilus, tamoata kokoko-tina panganadi dizeleki be kana Iesus Kristus marada ipuraki be dikalingo nge digere. ² Kana ngaedi nge tago tamoata-ramo kaoa ka dirangaki. Tago. Nge tamoata nedi matadia-lo matamatana-tina be kaba dita, be tamoata maka Nanaranga pilenga dirangaki ka dira-kama be geretadi dipura. ³ Kaiko Biabiadia-tina Teopilus, kana ngaedi nge negu-la be labudia-lo be uliliti-uia be ukauataki-uia ka mgereniko kana. Be nge iuia kana ngaedi nge dipura-la bokana mtagadi be mgereniko kana. ⁴ Bokai muzi be masa bokai gokaua kana moarunga makare rangakadianiko dipura nge moimoi be dipura be dikalingo.

Zon Baptais Puraia Rangaka Ipura

⁵ Bong Erot Zudea anuatanepoa kandi bokana isoaki nge tamoata teke isoaki ara Sakarias. Tamoata ngae tama be tubu nge tamoata Nanaranga ditabatabai kaoa. Bokai be ngai nge tamoata Nanaranga ditabatabai ara Abaiza labunao ka ipura. Roa ara Elisabet. Be Elisabet tama be tubu nge bokaina-doi tamoata Nanaranga ditabatabai kaoa. ⁶ Soakinga-diaru Nanaranga mata-nao nge diado-tina, be Tanepoa mata ne be pilenga moarunga nge ditagatagadi-tinaru. ⁷ Ata nату-diaru tago, bakara Elisabet

ikupi, be Sakarias ambe ikamoangbia be Elisabet ambe iainebia.

⁸ Bong teke nge tamoata Nanaranga ditabatabai Abaiza labunao dipura nge bong nedi ono Nanaranga pera ne ilo ratana-lo malipi nedi daemaki kana. Ramani ngaranao nge Sakarias bong ne ono makara ngamalipi kana. ⁹ Tamoata Nanaranga ditabatabai mata nedi teke bokai ieno: Aradi dagere be dazumkaki. Kodeka ara teke darepeki. Ara nangata direpeki nge tamoata ma ngae ka ngalako Nanaranga pera nena-lo be au-kusi boaudi rongorongo ngabulai. Bong ngaranao ara teke direpeki nge Sakarias ara ipusika. Bokai be Sakarias ilako be Tanepoa pera nena-lo au-kusi boaudi rongorongo ngabulai kana. ¹⁰ Bong ono au-kusi bulanga dipura be Sakarias isili be au-kusi ngabulai kana nge tamoata be aine kokoko-tina dipura be eluku ditui be diraborabo.

¹¹ Bong Sakarias Nanaranga pera ne ilo ratana-lo isili be bagi ono au-kusi bulanga-lo ituitui nge Tanepoa ‘enzel’ ne ipura be bagi ege oananao itui.

¹² Sakarias ‘enzel’ ite nge ipitilaki-tina, be taburi nge ira-tina.

¹³ Ata ‘enzel’ ngae bokai ipile, “Sakarias, taburim moaki ira. Nanaranga ambe rabo nem ilongo. Roam Elisabet masa natu moane teke nganekiakamko, be masa ara Zon gobuleakani.

¹⁴ Natu ngae masa ngaemakiko be surim dauia be ilom ngauaria-tina. Be bong tina nganekiaki masa tamoata be aine kokoko-tina ngaemakidi be suri-ua bibia-tina dadoki. ¹⁵ Be Tanepoa mata-nao masa ara ngalaba-tina. ‘Uain’ ki dang

kaikai moakina-tina teke ising. Bakara, isi tina ilona-lo ngaeno be masa Oli Spirit natu ngaena-lo ngakauri. ¹⁶ Be nge ngai ka Israel tamoata be aine kokoko-tina ngamuleakidi be Nanaranga nedi Tanepoa-lo damule kana. ¹⁷ Ngai masa Ilaiza mariabaka be kaiboang nena-lo be Tanepoa aro ngamua, be ono kamoang ilodi ngabuiri be natudi datalaridi. Be tamoata panganadi patu bokana masa ilodi ngabuiri be tamoata adoadodi kauangadi malaidi nge datagadi. Ngai ka Tanepoa tamoata be aine ne ngamoataungakidi be dasoaki be Tanepoa ngapura kana.”

¹⁸ Kodeka Sakarias itaguraki be Nanaranga ‘enzel’ ne bokai itegi, “Nge masa baituka be mkaua pile ngaedi nge kalingodi ki tago? Ngau ambe ukamoangbia-tina be roagu ambe iainebia-tina!”

¹⁹ Be ‘enzel’ ikatu be bokai ipile, “Ngau Gabriel. Ngau ka izamaizama Nanaranga aro utuitui. Nanaranga ka inepia be taepileiru be pile uia ngaedi mraiko kana. ²⁰ Pilengagu ngaedi lama tago kundi bokana masa pile gobebe be tago sesu gopilepile nibe ngalako kana-ba ngaedi dapura. Pilengagu ngaedi masa bong-tina nedi-o be dapura be dakalingo.”

²¹ Tamoata be aine eluku disoaki be dirapurapu nge ilodi dilelelenaki bakara ka Sakarias uanana sasalaga-tina Nanaranga pera nena-lo isoaki. ²² Bong ipusika nge pile ibebe be lumana-ba ane iraradi. Makara nge tamoata be aine eluku disoaki dikaua Sakarias kaba takadia-ba Nanaranga pera nena-lo ita. Nge bokai ka pile ibebe be lumana-ba ane iraradi.

²³ Sakarias Nanaranga pera nena-lo malipi ne dimanubu nge pera kanana-lo imulelako. ²⁴ Alauri nge roa Elisabet itine, be pera kandiaru tago sesu ipereki nibe kalea lima dimanubu. ²⁵ Kodeka Elisabet bokai ipile, “Tanepoa ka kana ngae iemakana. Bong ngaedia-lo be ilo iuiataka be tamoata moarunga matadi-o maian-gagu irokaki.”

Iesus Puraia Rangadia-ba Mua Ipura

²⁶ Elisabet itine be kalea lima-tekeanao nge Nanaranga itaguraki be ‘enzel’ ne Gabriel inepalako anua ara Nasaret-lo, ege Galili kaba-lo. ²⁷ Makara Nasaret-lo nge Gabriel ilako be aine barasi teke moane zaiza isi tago sesu dieno-budu ara Maria nge ipurakani. Aine barasi ngae nge tamoata teke Israel Anuatanepoa nedi biabia Debiti labunao ipura ara Iosep dirauamani be ngauati kana. ²⁸ Bokai be ‘enzel’ Gabriel ilako aine ngaena-lo nge bokai ipile, “Ilo-uia kaiko-lo ngaeno! Nanaranga ilo iuiatakiko-tina. Tanepoa kaiko-lo isoaki be marou ne bibia-tina ane imarouiko!”

²⁹ Maria pile ngaedi ilongo nge ilo ibuku-tina be ilo bokai ilelenaki, “Nge rakana pile kaoa?”

³⁰ Ata Nanaranga ‘enzel’ ne bokai ipile, “Maria, taburim moaki ira! Nanaranga ilo iuiatakiko-tina be marou ne uia-tina ane imarouiko! ³¹ Masa gotine be natu moane teke gonekiaki, be masa ara Iesus gobuleakani. ³² Natu ngae masa ara ngalaba-tina be Nanaranga Atabalabala-tina Natu kana dakilakilai. Nanaranga Tanepoa masa ngataguraki be tubu Debiti tanepoa ne ngadoki

be Natu ngae ngani. ³³ Be masa Zekop tubu anu-atanepoa nedi bokana ngasukoaki. Tanepoanga nge tago manubunubu, nem-kueno daeneno kana!”

³⁴ Be Maria itaguraki be ‘enzel’ bokai itegi, “Nge masa baituka? Ngau isi moane tago teke keru kieno-buduru!”

³⁵ Be ‘enzel’ ikatu be bokai ipile, “Oli Spirit masa omo ngabala be Nanaranga Atabalabala-tina kai-boang ne masa aungakadi dakubatiko. Bokai-be natu kusi-rata gonekiaki kana nge masa Nanaranga Natu kana kilaia ngapurapura. ³⁶ Dara nem Elisabet ilom ngani. Ngai ikupi kana dirangaki, ata ambe itine, be nge ambe kalea ne lima-tekeana-lo ka isoaki. Moimoi iainebia, ata itine. ³⁷ Bokai gokaua: Kana tago teke Nanaranga tago iboadu ngaemaki. Nanaranga iboadu kana moarunga ngaemaki.”

³⁸ Be Maria bokai ipile, “Ngau Tanepoa dududu kana. Kana ngaedi iboadu kupile-la bokana dapurana!” Makara be Nanaranga ‘enzel’ ne Maria ipereki be ialale.

Maria Ialale Be Elisabet Ite

³⁹ ‘Enzel’ ialale be muri nge Maria ikatiuana be itui be oaikiki-tina anua teke Zudea buku kaba-lo ieno-lo ilako. ⁴⁰ Makara nge ilako Sakarias pera kanana-lo be Elisabet bokai irai, “Ilo-uia kaiko-lo ngaeno!”

⁴¹ Maria bokai ipile nge natu-muku Elisabet ilona-lo inaulaki, be Oli Spirit ibala be Elisabet ilona-lo ikauri. ⁴² Kodeka Elisabet kaikai-la inaboaki be bokai ipile, “Aine moarunga maradi nge marou bibia-tina kaiko-lo daeno. Be natu

gonekiaki kana nge iboadu marou bibia ono daeno. ⁴³ Ata nge bakara ka ngau muaka bibia udoki be Tanepoa negu tina ngau-lo ipura? ⁴⁴ Maka ma kupura be ilo-uia kuana be malongam kungigu-lo ilako nge oaikiki-tina natumuku ilogu-lo suri diuia be inaulaki. ⁴⁵ Surim dauia! Tanepoa masa iraike-la bokana kana irangaki nge ngaemaki be dakalingo!”

Maria Moasi Ne Ono Nanaranga Irakeaki

⁴⁶ Makara nge Maria bokai ipile,
 “Ilogu ere-moarunga be Tanepoa urakeaki. ⁴⁷ Mariabakagu Nanaranga isuri-uiataki, bakara ngai ka Uketiketi negu. ⁴⁸ Ngau malipilipi kana erumaruma-tina ka ilo iana. Bong ngaena be ilako masa tamoata be aine moarunga zugu moarunga-lo suri-uia kana dakilakilaia. ⁴⁹ Kana kanatina-bibia ka Nanaranga Kaiboanginata iemakana. Ara ratana-la ngaeneno! ⁵⁰ Tamoata be aine dimatakutakuri nge ilo-taga ne ianiandi. Be tubu alalaurilo masa bokaina-la ngamuzimuzi be ngalako-la be ngaeno. ⁵¹ Luma ane be malipi kaiboangdia-tina iememaki. Tamoata maka ilodia-lo be nediala diraketukatukadi nge idua-raramoakidi. ⁵² Tamoata aradi bibia rakerakedi nge atabala disukoaki ka ibabalakidi be dileualeua, ata tamoata nediala dibabalakidi nge irakerakeakidi. ⁵³ Tamoata toletole-ba disukoaki nge kangkang uia ane iakokolangdi, ata

tamoata kana nedi kokoko nge kalingodia-ba inepinepidi be dialalale. ⁵⁴ Tubuda pile moimoibe kalingodi iradi nge tago ilo dileuataki. Bokaibe itaguraki be malipilipi kana Israel idumai. ⁵⁵ Ilo-tagā ne ilo iani be Abaram tubu ne zaiza ilo itagadi. Ilo-tagā ne ngae masa nem-kueno ngaeneno!”

⁵⁶ Alauri nge Maria makara kalea toli Elisabet sakenao isoaki be kaba anua nena-lo imule.

Zon Baptais Ba Be Nekiaka Ipura

⁵⁷ Bong ono Elisabet nganeki kana dipura nge natu moane teke inekiaki. ⁵⁸ Anua-budu ruanga be dara ne bokai dilongo Tanepoa ambe Elisabet ilo iuiataki nge Elisabet zaiza be suridi diuia-tina.

⁵⁹ Be alauri amari lima-toli dimanubu nge natu-muku ngae kusi dakorototoki be tama ara Sakarias dabuleakini kana. ⁶⁰ Ata tina Elisabet bokai ipile, “Tei, moaki tama ara kabuleakini! Zon kamabuleakini.”

⁶¹ Be di dikatu be bokai dirai, “Dara nem tago teke ara bokainaina!” ⁶² Kodeka lumadia-ba ane be natu-muku tama Sakarias ditegi be ono dakaua kana ara nangata masa natu-muku ngabuleakini.

⁶³ Be Sakarias itaguraki be patu-baba ono gerenga ikeliaki be bokai igere, “Ara Zon.” Tamoata be aine makara disoaki kaba bokai dita nge dipitilaki-tina. ⁶⁴ Makara nge oaikiki-tina Sakarias meme itarube be aoa itakaka be kaba ipilepile. Be itaguraki be Nanaranga ara irakeaki.

⁶⁵ Sakarias anua-budu-ruanga kaba bokai dita

nge dipitilaki-tina be tago sesu ba dipile. Be rangaka nge ege-ege Zudea buku kaba-lo dilako be tamoata be aine moarunga makara nge kana ngae Sakarias ipurani dirangarangaki. ⁶⁶ Tamoata be aine moarunga kana ngae dilongoraki nge ilodia-ba dilelenaki be bokai ditegi, “Alauri masa natu ngae tamoata bakarairai ngapura?” Maka ma di dikaua Tanepoa kaiboang ne natu-muku ngaena-lo dieno.

Sakarias Moasi Ne

⁶⁷ Zon tama Sakarias nge Oli Spirit ilona-lo ikauri be itaguraki be pile mumuakadia-lo bokai ipile,

⁶⁸ “Tanepoa, Israel Nanaranga ne tarakeaki! Ambe ipura be tamoata be aine ne idumadi be izazadi be imuleakidi. ⁶⁹ Malipilipi kana Debiti tubu nena-lo ka Uketiketi ne kai-boangi teke inaguraki be muzigoala neda-lo tasoaki be iuketi-kita be imuleaki-kita. ⁷⁰ Toira be ‘propet’ ne kusidi-ratadi aoadialo be ipile-doi. ⁷¹ Ngai masa erekei neda luma-dio be ngauketi-kita, be tamoata disegesegeaki-kita masa lumadia-lo tasoaki be ngarubetaki-kita. ⁷² Ngai bokai ipile masa tubuda be tamada ilo ngatagadi be ngadumadi, be taoa ne rata toira tubuda zaiza iemaki nge ilo ngani. ⁷³ Ngai tubuda Abaram pile tago tototo moimoibe irai. Bokai ka pilenga ngaedi nge ngaemaki be dakalingo kana. ⁷⁴ Erekei neda luma-dio be ngauketi-kita kana, be ono ngaemaki-kita be iboadu tago taburiralo be tamalipilipini. ⁷⁵ Izamaizama

bong neda uia tasukoaki nge malipi ne mata ratadia-lo be mata adoadodia-lo be mata-nao taememaki.”⁷⁶ Sakarias Nanaranga irakeakia-doi kodeka natu bokai irangaki, “Be kaiko natu-gu, alauri masa Nanaranga Atabalabala-tina ‘propet’ ne gopura. Masa Tanepoa aro gomua be zalaka gomoataungakini.⁷⁷ Be tamoata be aine ne goradi be bokai dakaua: Muzigoala nedi Nanaranga irokakiledi masa ngauketadi be ngamuleakidi.⁷⁸ Nanaranga neda nge ilo itagataga-kita be malielie-ba ka ibabasaki-kita. Be anua-zamanga malamaka otioti masa ngaemaki be amari bokana lang anua-lo be odao ngarake.⁷⁹ Be masa lang anua-lo be malamaka mate kaba-lo dalako be tamoata makara disukoaki odio ngabala. Be ae-da masa ngasingaradi be zala ono anua-uia ieno kanana-lo talako!”

⁸⁰ Alauri natu ngae ilaba nge tamoatana-lo be mariabakana-lo nge ikaiboang-tina. Be masaua kaba-lo isukoaki nibe ilako bong Israel lilidi-bematadio mangata ipusika.

2

Iesus Kristus Ba Be Nekiaka Ipura (Mat 1:18-25)

¹ Bong ngaradia-lo nge Rom ‘Sisa’ nedi Augustus pile inanga be tamoata be aine moarunga ungguma Rom erumadi disoaki nge aradi dadoraki kana. ² Ara adoraki ngae nge matamatanatuka bong Sairinius, Siria kaba biabiadi

* nedi bokana isoaki be diemaki. ³ Bokai be tamoata be aine moarunga nge tubudi anua nedialo dilako be aradi dadoraki kana.

⁴ Bokai be Iosep nge Nasaret anua ege Galili kaba-lo ka itui be ilako anua ara Betlem, ege Zudea kaba-lo be ara dadoraki kana. Betlem nge Debiti anua ne, be Iosep nge Debiti tubu be dara ne kata. ⁵ Be roa rarauam Maria nge dialalebuduru be ara-diaru dadoraki kana. Maria nge ambe bong ne ono nekinga dipura. ⁶ Bokai be makara Betlem-lo disoakiru be ineki. ⁷ Be natu moane muamuatuka inekiaki be kusi zirezire ane isukumi be 'bulumakau' taramogida kandialo inangalako. Bakara, pera dizazaza be ono soaki be eno ipurapura nge dikauri. Bokai ka 'bulumakau' pera kandialo ineki.

'Sipisipi' Akolakola Be Nanaranga 'Enzel' Ne

⁸ Oabubu ngarana-lo nge 'sipisipi' akolakola alu makara ege ngarana-lo 'sipisipi' nedi dinaringdi be disoaki. ⁹ Makara nge Tanepoa 'enzel' ne teke ipurakadi be Tanepoa kaiboang be malama ne odio dibala be diboalingdi. 'Sipisipi' akolakola kaba bokai dita nge taburidi dira-tina. ¹⁰ Ata Tanepoa 'enzel' ne bokai ipile, "Taburiming moaki dira! Ngau pile uia ka ueluki-kaming. Pile uia ngaedi masa tamoata be aine moarunga daemakidi be suridi dauia! ¹¹ Kaituka Debiti anua nena-lo nge Uketiketi neming neki-aka ipura. Ngai ka Kristus Tanepoa. ¹² Kilala ne ono kamakauataki kana nge bokai: Natu-muku teke kusi mapaladi zirezire ane disukumi

* **2:2:** Kaleti pile-lo nge tamoata biabia nga'e nge 'kiapi' biabia.

be ‘bulumakau’ taramogida kandia-lo ieno masa kamate.”

¹³ Makara nge oaikiki-tina Nanaranga ‘enzel’ ne lang anua-lonalona nge kokoko-tina dipura be ‘enzel’ ngae zaiza Nanaranga ara dirakerakeaki be bokai dipilepile,

¹⁴ “Nanaranga etatabalabalatuka lang anua-lo isoaki nge ara tarakeaki! Be kateka-o nge tamoata maka Nanaranga ireretakidi nge ilo-uia ngaenodi!”

¹⁵ Alauri ambe Nanaranga ‘enzel’ ne lang anua-lo dilako nge ‘sipisipi’ akolakola bokai dipile, “Talale Betlem-lo be kana ipura be Tanepoa irakita nge tate.”

¹⁶ Bokai be ditui be oaikiki-tina dialale be Maria be Iosep dite-diaru. Natu-muku nge ‘bulumakau’ taramogida kandia-lo ieno be dite, ‘enzel’-la iradi bokana. ¹⁷ ‘Sipisipi’ akolakola natu-muku ngae dite kodeka ditaguraki be alauri masa natu ngae bakarairai ngapura kana nge tamoata makara disoaki diradi, ‘enzel’-la iradi bokana.

¹⁸ ‘Sipisipi’ akolakola dipilepile be tamoata be aine moarunga pilengadi dilongo nge dipitilakitina. ¹⁹ Ata Maria kana ngaedi moarunga ilonalo inanga be ilonaba-lo ilelelenaki. ²⁰ Kodeka ‘sipisipi’ akolakola ditaguraki be Nanaranga ara atabala-tina dinanganangai be dirakerakeaki be dimule. Kana moarunga dilongo be dita nge Nanaranga-la ‘enzel’ ne iradi bokana dita.

Ara Iesus Natu-muku Buleakini Ipura

²¹ Amaridi lima-toli dimanubu nge natu-muku kusi korototoka ipura be ara Iesus buleakini

ipura. Tago isi nekiaka ipura be ara ngae Nanaranga ‘enzel’ ne inangani.

Iesus Nanaranga Pera Nena-lo Tabangaka Ipura

²²⁻²⁴ Moses Mata ne bokai dipile: aine itaruru nge ibolo bokana. Bokaibe Moses Mata ne data-gadi be taruru bolo ngaedi nge darokakile. * Nge bokai ka bong Maria taruru bolo dirokaki-le nge Iosep be natu-muku Iesus zaiza be Ierusalem dilakoto. Be makara ka tabataba ono bolo rokaka daemaki be ono moarunga dakaua Maria ambe igoaza, Tanepoa-la ipile bokana, “Bune rua ki baliboro sauadi rua,” tabangakadi dapura. Be kana takaia daemaki kana nge natu-muku Iesus nge Nanaranga databangakani kana, Tanepoa-la ipile bokana, “Natu-muku moane ipuratuka-mua nge Tanepoa ania ngapura.” *

²⁵ Makara Ierusalem-lo nge kamoangbiabia teke isoaki ara Simion. Ngai nge tamoata adoado be Nanaranga imatakutakuri, be bong ono Israel uketa be muleaka ngapura kana nge irarapung. Oli Spirit nge tamoata ngaena-lo isoaki. ²⁶ Bokaibe Oli Spirit ambe norane be Simion pile mangata bokai inangani, “Tago iboadu oaikiki-la be gomate. Tanepoa Kristus ne moimoibe iran-gaki nge gote noko gomate.” ²⁷ Makara nge Oli Spirit itaguraki be Simion ibagai be Nanaranga pera nena-lo ilakuaki. Be bong Iosep be Maria natu-muku Iesus dieluakiaru be Moses Mata ne dataga-diaru be natu-muku databangakiaru kana

* **2:22-24:** Leb 12:1-8 * **2:22-24:** Eks 13:2, 12

nge ²⁸ Simion itaguraki be natu-muku lumana-lo idoki be Nanaranga iperui be bokai ipile,

²⁹ “Tanepoa! Kodeka malipilipi kanam ngae ilouia ane be golikitaki be ngamate, norane be moimoi be kupile bokana. ³⁰ Negu matagu-lo be tamoata maka tamoata be aine moarunga ono gouketidi be gomuleakidi kana nge ute. ³¹ Kana ngae nge tamoata be aine moarunga matadilo be kumoataungaki be ieno. ³² Ngai nge malama kata, be masa nem-la be Ungguma Takadia-lo mangata gonangai be date. Be tamoata be aine nem Israel masa ara biabia-tina dadoki.”

³³ Simion natu-muku ngae bokai irangaki nge tina be tama dipitilaki-tina. ³⁴ Kodeka Simion itaguraki be imaroudiato be natu-muku tina Maria bokai irai, “Natu-muku ngaeni nge mata-mata be nangaia ipura masa tamoata be aine kokoko-tina Israel-lo ngaemakidi be datapulo, be kokoko-tina masa ngaemakidi be damarang. Ngai nge kilala ono Nanaranga nena-la mangata inanga bokana, be tamoata kokoko-tina masa dare-kaini. ³⁵ Be pile nedi zumzumkaki masa mangata ngapile. Be kaiko masa ilom nganodotina, suri asi ono eunga mata sagode kaboakim nganagutobai bokana.”

³⁶ Aine ‘propet’ teke isoaki ara Ana. Tama ara Panuel, bagi ne Ase. Ana nge ambe iainebia-tina. Moane teke iuati, ata barasi lima-rua-la disoakibuduru be moane imate. ³⁷ Be narenare-ba bokai isukoaki nibe barasi ne ambe ‘84’ moarunga. Nanaranga pera ne tago sesu iperepereki. Ariata be

oabubu moarunga nge Nanaranga irakerakeaki, iraborabo be kangkang iziraurau. ³⁸ Bong-tina ono Iesus ambe Nanaranga pera nena-lo lakuaka ipurapura nge Ana ipura be Nanaranga iperui. Kodeka itaguraki be natu-muku ngae idoki be bong ono Ierusalem tamoata be aine moarunga Nanaranga ngazazadi be ngarubetakidi kana nge irangaki.

³⁹ Alauri be Iosep be Maria kana moarunga Tanepoa-la Mata ne dipile bokana diemakiru kodeka anua nediuru Nasaret, ege Galili kabalolo dimulelakoru. ⁴⁰ Be natu-muku ngae ilaba be ikaiboang. Kauga malaidi nge ilona-lo dikauritina, be Nanaranga marou ne bibia-tina nge natu ngaenaio dieno.

Natu-muku Iesus Nanaranga Pera Nena-lo Isoaki

⁴¹ Barasi moarunga ilodia-lo nge Iesus tina be tama Ierusalem dilakolakoru be 'Pasoba' moanako dirakerakeakiaru. ⁴² Bokaibe bong Iesus barasi ne ambe kulemoa-be-rua nge 'Pasoba' moanako-lo dilako-buduto, barasi moarunga-lo dimuzimuzi bokana. ⁴³ Alauri moanako biabia ngae imanubu nge tina be tama dimuleru, ata Iesus Ierusalem-lanalo isoaki. Ata tina be tama tago dikauaru ngai Ierusalem-lanalo isoaki. ⁴⁴ Ilo-diaru dipile tamoata be aine takadi maradi ialalale, be dialale be ambe amari teke dimambuaki. Makara nge dilakoru be dara ne-diaru be ruanga-diaru maradi dilelearu. ⁴⁵ Dilelearu be tago ditearu nge kababe Ierusalem-lo dimuleru be dalelearu kana. ⁴⁶ Makara Ierusalem-lo dilelelearu nibe amaridi

tolia-nao be Nanaranga pera nena-lo ditearu. Iuda ‘tisa’ nedi maradi isoaki be ilolongoridi be itegitegidi be ditearu. ⁴⁷ Tamoata moarunga makara disoaki dilongori Iesus kauanga dilaba be tegitegi moarunga katungadi iamang-tina nge dikabakia-tina. ⁴⁸ Bokaibe bong tina be tama makara ditearu nge dipitilaki-tinaru. Kodeka tina ilako be bokai irai, “Natugu, nge bakara ka bokai kubasaki-kamairu? Tamam keru ilo-mairu dibukutakiko-tinaru ka kileleleikoru!”

⁴⁹ Be Iesus ikatu be bokai iradiaru, “Bakara ka kaleleleauru? Tago kakauaru ngau Tamagu-la pera kanana-lo msukoaki kana?” ⁵⁰ Ata diaru pile ngaedi labudi tago dikauatakiru.

⁵¹ Kodeka Iesus itui be itaga-diaru be Nasaret dilakoto. Makara Nasaret-lo nge pilenga-diaru ilongolongo-tina. Ata tina nge kana moarunga ngaedi ilona-lo inanga be idokimamedia-tina uia. ⁵² Be bong Iesus ilabalaba nge kua malaidia-lo nge iboadu-tina. Be Nanaranga be tamoata moarunga ilo-rere nedi nge Iesus-o diono.

3

Zon Baptais Sulenga Imarangaki

(Mat 3:1-12; Mar 1:2-8; Zon 1:19-28)

¹ Taibirias nge ambe barasi kulemoa-be-lima Rom ‘Sisa’ nedi bokana isoaki. Bong ngaradia-lo nge Ponsius Pailot, Zudea kaba biabiadi * nedi bokana isoaki, be Erot nge Galili kaba lasa-tanepoa kandi bokana isoaki. Erot tari

* **3:1:** Tamoata bibia bokainaina nge kita ‘kiapi’ kana rangakadi dipurapura.

Pilip nge Ituria kaba be Trakonaitis kaba lasa-tanepoa kandi bokana isoaki. Be Laisinias nge Abilini kaba lasa-tanepoa kandi bokana isoaki.

² Be Ananias be Kaiapas nge tamoata Nanaranga ditabatabai bibiatuka nedi bokana disoakiru. Bong ngaradia-lo nge Sakarias natu Zon masaua kaba-lo isoaki be Nanaranga pilenga dipurani.

³ Bokai be ialale be kaba moarunga Zodan zagura zagenao dieno-lo bokai isulesule be ialalale, “Ilo-ming kamabuiiri be muzigoala neming kamasegeaki, be ruku ono tamalinga ane rukua-ming dapura! Bokai masa Nanaranga muzigoala neming ngarokakile-kaming.” ⁴ ‘Propet’ ara Aisaia-la ‘Buku’ nena-lo igere bokana,

“Malonga teke masaua kaba-balo bokai ikilaulau, ‘Tanepoa zalaka kamamoataungakini. Zala adoadodi kamaemaki be odio ngalale.

⁵ Ilokadi bibia moarunga kamataununuri be dado. Bukudi bibia be sisiki moarunga kamaka-babadi be dado. Zala bokaudi nge kamadoraki be dado, be zala sisiki dikatipoa-ramo nge kamadoraki be dauia.

⁶ Be tamoata be aine moarunga masa Nanaranga malipi iemaki be ono tamoata moarunga iuketidi be imuleakidi nge date.’ ” (Ais 40:3-5)

⁷ Makara be tamoata be aine dum bibiatina dipura be ruku ono tamalinga ane be Zon ngarukudi kana. Zon kaba bokai ita nge bokai iradi, “Kam moata goalakadi ulunga kaa! Naita ira-kaming kam kaboadu Nanaranga nama ratinga ambe ngapura kana nge kamairatui? ⁸ Ilo-ming kabuiiri be muzigoala neming

kasegeaki nge mangata ma kamaemaki be teadi dapura kam ambe muzigoala neming kasegeaki! Be moaki kataguraki be neming-la mara-ming bokai kapile, 'Abaram nge keka tubuma,' ngena masa moatubu ngaedi kamairatudi! Tagonatina iboadu! Ngau ka ura-kaming! Nanaranga iboadu patu ngaedi ngadoki be Abaram tubu ne ngapurakidi. ⁹ Ogi ambe kai labudia-lo ikatiuana be ieno, be ono kai ziri-dialo poloadialako dapura kana. Kai moarunga kalingodi tago uia dipupuraki masa poloadi be eoa-lo rokakadialako dapura."

¹⁰ Makara nge tamoata be aine ditaguraki be bokai ditegi, "Bokai nge masa rakana gaemaki?"

¹¹ Be Zon ikatu be bokai iradi, "Tamoata naita kusi-sili ne rua dienoni nge takaia tamoata kusi-sili ne tagotago ngani. Tamoata naita kangkang kana otioti nge nganege."

¹² Be tamoata 'tagisi' dokidoki alu dipura be ruku ono tamalinga ane ngarukudi kana nge bokai ditegi, "'Tisa,' be keka rakana gaemaki?"

¹³ Be Zon ikatu be iradi, "'Tagisi' kadokidoki nge bibiadi neming dira-kaming-la bokana kamadokidoki. Moaki atabala kalako be rerengaminglo 'tagisi' bibia-la be kadokidoki!"

¹⁴ Kodeka koai-bagi tamoata alu dipura be bokai ditegi, "Be keka? Masa rakana gaemaki?"

Be Zon ikatu be bokai iradi, "Tamoata takadi 'mone' nedi moaki kadokiraperapeledi, be moaki ramoramo-ba tamoata giriki odio kananganangalako. Be zazanga neming dianang-kaming nge suri-ming dauiauiataki."

¹⁵ Makara nge tamoata be aine moarunga ilodi dimarang be ilodi bokai dilelelenaki, “Masa Zon ka Kristus?”

¹⁶ Ata Zon kilala iung bokana bokai iradi, “Ngau dang-ba ane ka ruku ono tamalinga ane uruku-kaming. Ata tamoata teke kaiboang ne ngau kaiboang negu diuasadi masa ngapura. Ngau erumaruma-tina! Ngau tagona-tina uboadu aesukuma ne oarigedi mrube. † Ngai masa Oli Spirit kulubobi be eoa ane be ruku ono tamalinga ane ngaruku-kaming. ¹⁷ Taramang ono niu kozoma ne idokidoki. Masa niu ngakozo be kalingodi ngadoki be pera nena-lo ngakoazalaki, ata zipidi masa eoa tago matemate ane ngabulai.”

¹⁸ Zon nge pile kokoko ane be Pile Uia mangata irangarangaki, be ono tamoata be aine moarunga gang iunungdi be ono muzigoala nedi dasegeaki kana.

¹⁹ Ata Zon itaguraki be lasa-tanepoa nedi Erot iebuloi. Bakara, Erot nge tari Pilip roa ara Erodias iuati, be muzi goalakadi kokoko takadi nge iemaki. ²⁰ Be ono muzigoala ne ibatadi nge itaguraki be Zon uaura-lo inangai.

Iesus Rukuia Ipura

(Mat 3:13-17; Mar 1:9-11)

²¹ Bong Zon tamoata be aine moarunga ruku ono tamalinga ane irukudia-doi kodeka Iesus irukui. Iesus rukuia ipura be iraborabo nge lang itakaka, ²² be Oli Spirit nge ne tamoata-nalo be mang bune bokana be ono ibala. Be malonga

† **3:16:** Malipi bokainaina nge dududu erumaruma-tina nedi. Zon bokai ipile nge nena-la ibalaki be dududu erumadi inangai.

teke lang-lo bokai ipile-ria, “Kaiko ngau Natu-gu! Ngau urereretakiko-tina, be ilogu iuiatakiko-tina!”

Iesus Tama Be Tubu Ne Rangakadi
(*Mat 1:1-17*)

²³ Iesus ambe barasi ne kulemoadi-toli be malipi ne imarangaki. Tamoata be aine ilodi dipile ngai nge Iosep natu.

Iosep nge Eli natu, ²⁴ Eli nge Matat natu, Matat nge Libai natu, Libai nge Melkai natu, Melkai nge Zanai natu, Zanai nge Iosep natu, ²⁵ Iosep nge Matataias natu, Matataias nge Aimos natu, Aimos nge Neum natu, Neum nge Eslai natu, Eslai nge Nagai natu, ²⁶ Nagai nge Mat natu, Mat nge Matataias natu, Matataias nge Semen natu, Semen nge Zosek natu, Zosek nge Zoda natu, ²⁷ Zoda nge Zoanan natu, Zoanan nge Resa natu, Resa nge Zerubabel natu, Zerubabel nge Sealtiel natu, Sealtiel nge Nerai natu, ²⁸ Nerai nge Melkai natu, Melkai nge Adai natu, Adai nge Kosam natu, Kosam nge Elmadam natu, Elmadam nge Er natu, ²⁹ Er nge Zosua natu, Zosua nge Elieza natu, Elieza nge Zorim natu, Zorim nge Matat natu, Matat nge Libai natu, ³⁰ Libai nge Simion natu, Simion nge Zuda natu, Zuda nge Iosep natu, Iosep nge Zonam natu, Zonam nge Eliakim natu, ³¹ Eliakim nge Melea natu, Melea nge Mena natu, Mena nge Matata natu, Matata nge Zonatan natu, Zonatan nge Debiti natu, ³² Debiti nge Zesi

natu, Zesi nge Obed natu, Obed nge Boaz natu, Boaz nge Samon natu, Samon nge Nason natu, ³³ Nason nge Aminadab natu, Aminadab nge Admin natu, Admin nge Ani natu, Ani nge Ezron natu, Ezron nge Perez natu, Perez nge Zuda natu, ³⁴ Zuda nge Zekop natu, Zekop nge Aisak natu, Aisak nge Abaram natu, Abaram nge Tera natu, Tera nge Neo natu, ³⁵ Neo nge Serug natu, Serug nge Reu natu, Reu nge Pelek natu, Pelek nge Ebe natu, Ebe nge Sela natu, ³⁶ Sela nge Kainan natu, Kainan nge Apaksad natu, Apaksad nge Sem natu, Sem nge Noa natu, Noa nge Lamek natu, ³⁷ Lamek nge Metusela natu, Metusela nge Inok natu, Inok nge Zared natu, Zared nge Maelalil, natu Maelalil nge Kenan natu, ³⁸ Kenan nge Inos natu, Inos nge Set natu, Set nge Adam natu, be Adam nge Nanaranga natu.

4

Iesus Toia Ipura (*Mat 4:1-11; Mar 1:12-13*)

¹ Bong Iesus Zodan zagura-lo ruku ono tamalinga ane rukua ipura be imule nge Oli Spirit ilona-lo ikauri-tina. Be makara be Oli Spirit itaguraki be Iesus ibagalako masaua kaba-lo, ² be makara amaridi kulemoadi oati isoaki be Satang itaguraki be itoitoi. Bong makara masaua kaba-lo isoaki nge kangkang tagotago isoaki. Bokaibe toitoi ngaedi muridi nge ambe tole imate.

³ Kodeka Satang itaguraki be Iesus bokai irai, “Kaiko Nanaranga Natu nge patu ngaedi goradi be databuli be kangkang dapura.”

⁴ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Nanaranga ‘Buku’ ne bokai ipile, ‘Tamoata tago masa kangkang-ba ngakangkang be ngasukoaki.’ ” (Diut 8:3)

⁵ Kodeka Satang itaguraki be Iesus etatabalata-tina ibagalako kaba tekedia-lo be anua be kaba moarunga kateka-o dieno nge kaituka-tina-la itikini be ita. ⁶ Be Satang bokai ipile, “Anua be kaba moarunga ngaedi ambe aniagu-doi dipura, be iboadu rerengagu-lo naita miani kana nge miania-ba. Ngau uboadu kaba moarunga ngaedi be kaiboang ono pananuakadi nedi miangko. ⁷ Bokai be tukum-o kurokazokuria be kurakeaka masa nem-doi aniam dapura!”

⁸ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Nanaranga ‘Buku’ ne bokai ipile, ‘Nanaranga nem Tanepoa-la ka gorakerakeaki be ngaia-la ka gomalipilipini.’ ” (Diut 6:13)

⁹ Kodeka Satang itaguraki be Iesus ibagalako Ierusalem-lo be Nanaranga pera ne atabal-anatuka inangai be bokai irai, “Kaiko moimoi be Nanaranga Natu nge nem-la be ea gorokakikolako. ¹⁰ Maka ma Nanaranga ‘Buku’ ne bokai ipile,

‘Nanaranga masa kaiko kanabe ‘enzel’ ne nganepidi be danarinaringiko uia. ¹¹ Be masa luma-di ane be dasabosaboiko. Bokai masa aem-baba tagona-tina patu-o gototoki.’ ” (Sam 91:11-12)

¹² Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Nanaranga ‘Buku’ ne bokai ipile, ‘Nanaranga nem Tanepoa moaki kutoi.’” (Diut 6:16)

¹³ Satang toitoi moagili-moagili ane be Iesus itoi be kodeka ialale be bong iauia teke irapurapungi be kaba Iesus ngatoi kana.

Iesus Malipi Ne Galili Kaba-lo Imarangaki
(Mat 4:12-17; Mar 1:14-15)

¹⁴ Kodeka Iesus kaba Galili kaba-lo imulelako. Be Oli Spirit kaiboang ne nge Iesus-lo dieno. Bokaibe Iesus rangaka nge ege-ege anua be kaba ngara-dialo dilako. ¹⁵ Makara be pera nedi ono serereinga-lo isulesuledi be moarunga-tina dilon-gori nge ara dirakeaki.

Iesus Nasaret Anua-lo Disegeaki
(Mat 13:53-58; Mar 6:1-6)

¹⁶ Kodeka Iesus itui be Nasaret anua-lo ilako. Makara ka ilaba be itamoata. Bong ono manauanga ‘Sabat’ tekenao nge pera nedi ono serereinga-lo isili, izamaizama imuzimuzi bokana. Ituirake be ngaleze kana ¹⁷ nge ‘propet’ ara Aisaia ‘Buku’ ne diani be ngaleze kana. Kodeka itaguraki be ‘Buku’ iuasari be gere ngaedi ita be ileze,

¹⁸ “Tanepoa Oli Spirit ne nge ogo isoaki, bakara ngau ka inangaia be tamoata kana nedi tagotago Pile Uia mangata mrangakadi kana. Tanepoa inepia be kana ngaedi memaki kana: Tamoata uaura-lo disoaki nge rubetaka muzi mangata mrangakadi, matadi leuadi nge miadorakidi be kaba

daitaita, tamoata sururu bibia didokidoki
nge mrubetakidi,

19 be barasi ono Tanepoa tamoata be aine
ne ngauketidi kana nge mangata mran-
gakadi.’ ” (Ais 61:1-2)

20 Ileze-doi nge ‘Buku’ iono be tamoata makara
imalipilipi iani be isoakiria. Tamoata be aine
makara pera ono serereinga-lo disoaki nge
matadi ngaia-doio dinanga bokana 21 itaguraki
be bokai iradi, “Kaituka Nanaranga ‘Buku’ ne kili
ngae nge ambe emaka ipura be ikalingo, kalongo-
la bokana.”

22 Tamoata be aine makara disoaki nge Iesus
dimakaraia-tina, be pile aoa-nalo dipusika nge
dikabaki-tina. Ata bokai dipile, “Ngai ka Iosep
natu ki taila?”

23 Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Moimoina-tina
pile kara-mumuakadi ngaedi ane be masa kama-
raia, ‘Kara tatate! Nem-la be goaka-uiakiko.’ Be
pile takadi masa bokai kamarai, ‘Kana maka
Kaperneam anua-lo kuemaki be kilongoraki nge
makare anua-tina nem-lo goemaki.’ ”

24 Iesus kaba pile ne bokai ibatadi, “Moimoi ka
ura-kaming! ‘Propet’ anua-tina nena-lo nge tago
iboadu molataka ngapura.

25 “Kamalongo! Moimoina-tina Ilaiza bong
nena-lo nge ura tago sesu ipura barasi toli be
kapapadi ilodia-lo. Bokai be tole kanabiabia-tina
kaba moarunga-lo ipura. Be bong ngaradia-lo
nge narenare kokoko-tina Israel kaba-lo disoaki.

26 Ata bong Ilaiza nepia ipura nge tago ilako
narenare ngaedi katana-lo. Tago-la. Nepia ipura
nge ilako Zarepat anua-lo, ege Saidon kaba-lo,

be narenare teke makara isoaki-lo ilako. ²⁷ Be bokainatuka-la, ‘propet’ ara Ilaisa bong nena-lo nge tamoata kikiri dokiadi kokoko-tina Israel-lo disoaki. Ata tago teke aka-uiaka ipura. Siria-la tamoata Neman ka aka-uiaka ipura.”

²⁸ Tamoata be aine makara pera ono serereinga-lo disoaki pile ngaedi dilongo nge namadi dira-tina. ²⁹ Kodeka dituirake be Iesus ditaoni be eluku dilakuaki be anua ipereki. Be dilakuaki be buku-makinga ono anua kelia ipura zagedi-o be melu-lo darokakalako kana. ³⁰ Ata Iesus itaguraki be maradi isili be ialale, be anua ngara ipereki.

Iesus Mariaba Goalaka Teke Itaoni
(*Mar 1:21-28*)

³¹ Kodeka Iesus ialale be Kaperneam anua-lo ipura. Anua ngae nge ege Galili kaba-lo ka ieno. Be bong ono manauanga ‘Sabat’-o nge ilako pera nedi ono serereinga-lo be tamoata be aine isuledi. ³² Tamoata be aine sulenga dilongo nge dipitilaki-tina be sulenga dikabaki. Maka ma pilenga nge dikaiboang-tina be malamakadi otioti.

³³ Makara pera ono serereinga-lo nge tamoata teke isoaki. Mariaba goala teke mariabaka nge tamoata ngena-lo isoaki. Kodeka tamoata ngae kaikai-la imere be bokai ipile, ³⁴ “Aa! Iesus, Nasaret tamoata! Ba gobasaki-kama kana? Gogamang-kama kana ka kupura ki? Ngau ukaua kaiko naita kata. Kaiko nge Nanaranga tamoata ne, be Kusim Rata!”

³⁵ Be Iesus itaguraki be mariaba goalaka nge kaikai-la bokai irai, “Aoam gonoti, be tamoata ngarana-lo gopusika!” Kodeka mariaba goalaka

ngae nge itaguraki be tamoata ngae makara moarunga arodi kateka-o irokakaria be ipusika be iratu. Bong mariaba goalaka ngae tamoata ngae kateka-o irokakaria nge tamoata ngae tago sesu kania teke ba iuai. Ne iaui-la.

³⁶ Tamoata be aine makara disoaki nge dipitilaki-tina be nedia-la bokai dipile, “Nge rakana sule kaa? Maka ma kaiboang ne nge dikai-tina be pilenga nge malamakadi otioti be mariaba goalakadi ipile-kaikaidi be dilongolongori!” ³⁷ Bokai-be Iesus rangaka nge ege-ege kaba ngaradia-lo dilako.

Iesus Saimon Raua Aineka Iadoraki
(*Mat 8:14-15; Mar 1:29-31*)

³⁸ Iesus pera ono serereinga ipereki be Saimon pera kanana-lo ilako. Saimon roa tina nge more kusi-ragogo igoalangakia-tina be bokai ieno. Bokai-be Iesus dirai be ngadumai kana.

³⁹ Bokai-be Iesus ilako be atabala iboadukulako be more iebuloi be more ileuani. Makara nge Saimon raua oaikiki-tina imarang be kangkang iemakadi.

Iesus Moremore Kokoko-tina Iadorakidi
(*Mat 8:16-17; Mar 1:32-34*)

⁴⁰ Amari ambe itaoio nge tamoata be aine ditaguraki be tamoata more bakarairai-bakarairai odio dieno nge Iesus-lo dieluakidi. Be Iesus luma odio inangaria, be moarunga luma odio inangaria nge iaka-uiadi. ⁴¹ Be mariaba goalakadi nge kaba tamoata kokoko-tina-lo be dipusika. Be bong dipusikasika nge bokai dimeremere, “Kaiko Nanaranga Natu!” Ata Iesus itaguraki be iebulodi be tago ilikitakidi be sesu

muku dipile. Maka ma mariaba goalakadi dikaua ngai ka Kristus. *

Iesus Pile Uia Mangata Irangaki
(*Mar 1:35-39*)

⁴² Anua izama nge anua ipereki be ilako kaba tekedi rubediaba-lo. Ata tamoata be aine dilelelei nibe dite. Dite nge diakoroi be bokai dirai, “Kaba ngaedi moaki kupereki.” ⁴³ Ata Iesus bokai iradi, “Pile Uia ono Nanaranga ngatanepoa kana nge tago makarena-la ka mangata mrangaki kana. Anua takadia-lo mangata mrangaki kana be. Bokai muzi kana ka Nanaranga inepia be upura.” ⁴⁴ Bokaibe ege-ege kaba ngaradia-lo nge pera nedi ono serereinga-lo isulesuledi be ialalale.

5

Iesus Tagataga Ne Matamatanatuka Ikiladi
(*Mat 4:18-22; Mar 1:16-20*)

¹ Bong teke Iesus dang boakuboaku biabia ara Genesaret zagenao ituitui nge tamoata be aine dipura be dirokateteki be saringa dalako be Nanaranga pilenga dalongo kana. ² Makara ituitui nge kati rua kabu-lo diele-oro be dieno nge ita. Tamoata ika dokidoki kaoa ka diele be dieno, be dilako be raka kandi diasasaki. ³ Kodeka Iesus ilako be kati takaiana-lo isoakilako. Kati ono isoakilako nge Saimon ne. Bokaibe Iesus itaguraki be Saimon irai be kati ngae dang-lo iealalako be kabu mukuna-ba ipereki. Be makara kati-o isoaki be tamoata be aine isuledi.

* **4:41:** Mesaia

⁴ Isule-doidi, kodeka Saimon bokai irai, “Kati goealako dang biatangana-lo be ruangam zaiza raka kana-ming kamarokakilako be ika kamadoki.”

⁵ Ata Saimon ikatu be bokai ipile, “Biabiadi, rodo oabubu-lo nge kimamalo-tina, ata ika tago teke kidoki. Ata nge kaiko kupile bokana masa raka kaba ganangalako.”

⁶ Be bong raka dinangalako nge ika kokoko-tina didoki be raka kandi ambe dimasaresare. ⁷ Bokai be ruangadi kati takana-lo nge dikiladi be dadumadi kana. Dimai be ika kati ruoti ngae-diaru diau nge kati saringatuka dabulolo kana.

⁸ Saimon Pita kaba bokai ita nge ilako Iesus aro tuku-nao irokazokuria be bokai ipile, “Tanepoa! Gopereka be goalale! Ngau muzigoala ememaki kata!” ⁹ Maka ma Pita ruanga zaiza kaba bokai dita ika kokoko-tina didoki nge dipitilaki-tina be ba dapile. ¹⁰ Be Saimon ruanga ruoti Zems be Zon nge bokaina-doi dipitilakiru. Zems be Zon nge Zebidi natu ruoti.

Kodeka Iesus itaguraki be Saimon bokai irai, “Taburim moaki ira! Kaituka be ngalako masa tamoata godokidokidi!” ¹¹ Makara nge kati kabullo dielelako be kana nedi moarunga dipereki be Iesus ditagai.

*Iesus Tamoata Teke Kikiri Dokia Iadoraki
(Mat 8:1-4; Mar 1:40-45)*

¹² Bong teke Iesus anua tekana-lo isoaki nge tamoata teke kikiri dokia ipura. Bong tamoata ngae Iesus ite nge lili kateka-lo inangalako be bokai iakoroi, “Biabiadi, kusumoala nge bolo ogo diono gorokaki be mgoaza!”

¹³ Be Iesus luma inanaraki be tamoata ngae ono idauraki be bokai ipile, “Ngau usumoala! Gogoaza!” Makara nge oaikiki-tina kikiri dileuani.

¹⁴ Kodeka Iesus itaguraki be pile kakai oti be tamoata ngae bokai irai, “Golongo! Kana ngae nge moakina-tina teke kurangakani! Ata golako-soasoa be tamoata Nanaranga ditabatabai teke ngalilitiko. Ililitiko-doi nge goalale be tabataba ono goazanga Moses irangaki nge goemaki be ono moarunga dakaua kaiko ambe moimoi kugoaza.”

¹⁵ Ata Iesus rangaka nge kodeka dilababina. Bokai be tamoata dum bibia-tina dipura be pilenga dilongo be moremore iaka-uiakidi.

¹⁶ Ata bong kokoko nge Iesus kaba rubediaba-lo ilakolako be iraborabo.

*Iesus Tamoata Kaulokuloku Teke Iadoraki
(Mat 9:1-8; Mar 2:1-12)*

¹⁷ Bong teke Iesus tamoata be aine isulesuledi nge Parasi alu be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki alu dipura be makara maradi disoaki. Parasi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki ngaedi nge anua moarunga Galili kaba-lo be Zudea kaba-lo be Ierusalem anua-lo ka dipura. Be Tanepoa kai boang ne nge makara dieno be ono Iesus iboadu moremore ngaka-uiakidi. ¹⁸ Kodeka tamoata alu tamoata teke kaulokuloku tapou matedi rara-lo dibazi be dipura be pera-lo dasiliaki be Iesus aro danangaria kana. ¹⁹ Ata tamoata be aine nge dikoko-tina be tago diboadu dasiliaki. Muzi dira bokana pera boadi-kounao dilako be boazinga teke diemaki be tamoata kaulokuloku nge ere-zirapu be earuma tamoata

be aine maradi diurumalako Iesus aro. ²⁰ Bong Iesus kaba bokai ita tamoata ngaedi lama diuni ngai iboadu tamoata kaulokuloku ngae ngadoraki nge bokai irai, “Ruanga, muzigoala nem ambe rokakadialeko dipura.”

²¹ Makara nge Parasi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki nediala ilodia-lo bokai dipile, “Tamoata nge naita kata be Nanaranga ono imanai! Nanaranga-la ka iboadu muzigoala ngarokaki!”

²² Ata Iesus pile ilodia-lo dilelolenaki ngaedi nge ikauataki bokana bokai iradi, “Bakara ka pile bokainaina ilo-ming dianiandi? ²³ Pile nangatadi ka emakadi tago dira? ‘Muzigoala nem ambe rokakadialeko dipura,’ ki ‘Gotui be goalale?’ ²⁴ Ata nge ono mitiking-kaming kana Tamoata Natu kateka ngaenao kaiboang ne dieno be iboadu-tina tamoata be aine moarunga muzigoala nedi ngarokakiledi!” Bokai be tamoata kaulokuloku nge bokai irai, “Ngau ka uraiko! Gotuirake, zirapu nem godokitata be pera kanamlo golako!”

²⁵ Makara nge tamoata ngae oaikiki-tina ituirake moarunga matadi-o be zirapu ne ibazidi be Nanaranga irakerakeaki be pera kanana-lo ilako. ²⁶ Tamoata be aine moarunga makara disoaki nge dipitilaki-tina be Iesus dikabaki! Taburidi nge dira-tina be Nanaranga ara dirakeaki be bokai dipile, “Kana tailadia-ba kaituka taita!”

Iesus Matiu Ikilai
(*Mat 9:9-13; Mar 2:13-17*)

²⁷ Kana ngaedi muridi nge Iesus ipusika be ialale. Ialalale nge tamoata ‘tagisi’ dokidoki teke ara Libai pera ne ono ‘tagisi’ dokinga-lo isoaki be ite. Kodeka Iesus itaguraki be bokai irai, “Gotagaia!”

²⁸ Iesus bokai ipile nge Libai itui be kana moarunga ipereki be itagai.

²⁹ Alauri nge Libai moanako biabia teke pera kanana-lo Iesus iemakani. ‘Tagisi’ dokidoki kokoko-tina be tamoata takadi nge disoaki-budu be dimoanakonako. ³⁰ Ata Parasi alu be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki Parasi kaoa makara disoaki nge ditaguraki be Iesus tagataga nena-lo ditotoi be bokai dipile, “Bakara ka ‘tagisi’ dokidoki be muzigoala ememaki zaiza kamoanakonako?”

³¹ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Tamoata nedi uia tago iboadu karai tatate-lo dalako. Moremore-la ka dilakolako. ³² Ngau tago tamoata adoadodi mkiladi kana ka upura. Tago. Ngau muzigoala ememaki ka mkiladi be ilodi dabuiri be muzigoala nedi dasegeaki kana ka upura.”

Kangkang Zirau Mata Tegiaka Ipura

(Mat 9:14-17; Mar 2:18-22)

³³ Tamoata alu ditaguraki be Iesus bokai dirai, “Zon tagataga ne bong kokoko kangkang diziraurau be rabo nedi Nanaranga ditabatabangakini. Be Parasi tagataga nedi bokai dimuzimuzi be. Ata kaiko tagataga nem nge moanako be dang sing-la kata ka diteate! Tago sesu kangkang dizirau!”

³⁴ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Iboadu tamoata teke kodeka-ka iroti lou ne goemakidi be moanako ono rotinga nena-lo kangkang tagotago

dasoaki ki tago? Tago iboadu! ³⁵ Ata bong tekedi masa dapura be ono moane kodeka-ka iroti nge bagaia ngapura be tago lou ne maradi ngasoaki. Bong ngaradia-lo kodeka lou ne masa kangkang dazirau.”

³⁶ Kodeka Iesus itaguraki be pile ono tonanga ngaedi ane be bokai iradi, “Tamoata tago teke kusi oauoau teke mapala isereki be ono kusi muamua masarenga ioladi. Bokai imuzi masa kusi oauoau ngagamani, be kusi oauoau mapala idoki nge tago iboadu kusi muamua boazinga ngakazoami. ³⁷ Be tamoata tago teke ‘uain’ oauoau idoki be ‘uain’-kusi muamuana-lo inangalako. Bokai imuzi masa ‘uain’ oauoau ngadodoraki be ‘uain’-kusi muamua ngasereki be ‘uain’ ngamoasubu, be ‘uain’-kusi ngagoala. ³⁸ Tago iboadu bokai ngamuzi! ‘Uain’ oauoau-la ka iboadu ‘uain’-kusi oauoau-lo nangalako ngapura. ³⁹ Be tamoata ‘uain’ muamua ising masa ‘uain’ oauoau sing ngasege be bokai ngapile, “‘Uain’ toiraira nge kababe iuia-tina, be ‘uain’ oauoau iuasai.”

6

Bong Ono Manauanga ‘Sabat’ Tegiaka Ipura (Mat 12:1-8; Mar 2:23-28)

¹ Bong ono manauanga ‘Sabat’ tekenao nge Iesus ‘uit’ uma aluna-lo ialalale. Be tagataga ne nge ditaguraki be ‘uit’ kalingodi dikotokoto be lumadia-lo dipopoporaki be patudi dikangkang. ² Parasi kaba bokai dita nge dipile, “Mata neda ibabari-kita tago iboadu bong ono manauanga ‘Sabat’-o bokai tamuzi! Nge bakara ka kam bokai kamuzimuzi?”

³ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Bong Debiti ruanga zaiza tole dimate be Debiti kana iemaki nge kaleze ki tago? ⁴ Debiti Nanaranga pera nena-lo isili be ‘bereti’ ambe Nanaranga ditaban-gakini nge idoki be ikang be alu ruanga iandi be dikang. Mata neda ibabari-tina ngai tago iboadu ‘bereti’ bokainaina ngakang. Tamoata Nanaranga ditabatabaia-la ka diboadu dakang.”

⁵ Kodeka Iesus pile ngaedi bokai imambuaki, “Tamoata Natu ka bong ono manauanga ‘Sabat’ nge Tanepoa ne.”

Tamoata Luma Mate
(*Mat 12:9-14; Mar 3:1-6*)

⁶ Bong ono manauanga ‘Sabat’ takaiana nge Iesus pera ono serereinga-lo isili be isulesuledi. Tamoata teke luma oana mate nge makara isoaki. ⁷ Parasi be tamoata Moses Mata ne disulesule-taki nge labu teke date be ono Iesus giriki ono danangalako kana. Bokai be dimatanangaia-tina uia bong ono manauanga ‘Sabat’-o moremore teke ngadoraki ki tago. ⁸ Ata Iesus ilodi ita be ikaua bokana tamoata luma mate nge bokai irai, “Gotuirake be tamoata moarunga arodi gotui.” Be tamoata ngae ituirake be moarunga arodi itui.

⁹ Kodeka Iesus bokai itegi, “Ngau mtegi-kaming kana! Mata neda bakara dira-kita? Bong ono manauanga ‘Sabat’-o masa rakana taemaki? Muzi uia ki muzi goalakadi taemaki? Tamoata tadumai be ngauia ki taumoatei?” ¹⁰ Makara be igea-ramo be moarunga itedi, kodeka tamoata luma mate nge bokai irai, “Lumam gonanaraki!” Tamoata ngae luma inanaraki nge iuiani. ¹¹ Ata Parasi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki

namadi dira-tina be nedia-la maradi diepilei be ono Iesus ba dabasaki kana.

*Iesus 'Apostel' Kulemoa-be-rua Idokidi
(Mat 10:1-4; Mar 3:13-19)*

¹² Bong ngaradia-lo nge Iesus buku-o ikautaki be ngarabo kana. Be makara Nanaranga irab-oraboi nibe anua izama. ¹³ Izama nge tagataga ne moarunga ikiladi be kodeka kulemoa-be-rua inangadi tagataga ne bokana. Be dialana-ma ka 'apostel' bokana inangadi. Tamoata ngaedi nge ¹⁴ Saimon (ara takaia ibuleakini Pita); Saimon tari, Endru; Zems; Zon; Pilip; Batolomiu; ¹⁵ Tomas; Zems, Alpeas natu; Saimon maka Zilot kata; ¹⁶ Iudas, Zems natu, be Iudas Iskariot. Iudas Iskariot ka alauri Iesus idoki be erekei luma-dio inangai.

*Iesus Isulesule Be Moremore Iaka-uiakidi
(Mat 4:24-25; Mar 3:7-12)*

¹⁷ Iesus tagataga ne ngaedi zaiza be eta buku-o ka ditaoio be kaba-baba tekedia-lo dipura. Makara dipura be dituitui nge tagataga ne kokoko-tina, be tamoata be aine dum kanabi-abia Zudea kaba-lo be Ierusalem anua-lo, be anua makasi zage-o dienoru Saidon be Taialo nge dipura be makara disoaki. ¹⁸ Iesus sulenga dalongo be moremore ngaka-uiakidi kana ka dipura. Be tamoata be aine mari-aba goalakadi ilodia-lo disoaki nge dipura be iadorakidi. ¹⁹ Kaiboang bibia nge Iesus-lo dipusikasika. Be moremore moarunga dipurapura nge ono didaudauraki be iaka-uiauiadi.

Suri-uia Be Ilo-nodo
(Mat 5:1-12)

²⁰ Iesus tagataga ne idededi kodeka bokai ipile, “Kam tamoata kana neming tagotago nge suri-ming dauia! Maka ma anua ono Nanaranga ngatanepoa kana nge kam neming. ²¹ Kam tamoata kaituka tole kamatemate nge suri-ming dauia! Maka ma alauri masa kamamoanako be kamadoli. Kam tamoata kaituka katangtang nge suri-ming dauia. Maka ma alauri masa kamaiao.

²² “Kam tamoata Tamoata Natu kanabe tamoata takadi disegeaki-kaming, ki dimurina-kaming, ki diebulo-kaming, ki tamoata goala kana dirangaki-kaming nge suri-ming dauia! ²³ Bokai dibasaki-kaming nge suri-ming dauia be kama-gaki be kamanaulaki, bakara zazanga neming bibia-tina lang anua-lo dieno! Maka ma bokai kamakaua: tamoata ngaedi tubudi toirairadi nge ‘propet’ bokainatuka-la ka dibasakidi.

²⁴ “Ata kam tamoata kaituka kana neming kokoko nge kamakadoma-tina! Ambe-ma kaleua-re! Bakara, kana ono suri-ming diuiaua ambe kadoki-doi! ²⁵ Kam tamoata kaituka kamoanakonako be kadolidoli nge kamakadoma-tina! Ambe-ma kaleua-re! Bakara, tole kama-mate kana! Kam tamoata kaituka kaiaioiao nge kamakadoma-tina! Ambe-ma kaleua-re! Bakara, kamatangtang be kamanodonodo kana!

²⁶ “Kam tamoata maka tamoata takadi dipilepile kam tamoata uia nge kamakadoma-tina! Ambe-ma kaleua-re! Maka ma tubu-ming toirairadi nge ‘propet’ bolingadi ratadi bokai dibasakidi!

Erekei Reretakadi
(Mat 5:38-48)

27 “Ata tamoata pilengagu kalongo nge bokai mra-kaming kana: Erekei neming kamareretakidi, be tamoata disegesegeaki-kaming nge muzi uia kamaememakidi. 28 Tamoata ingesuaki-kaming nge kamamaroui, be tamoata tago iadoadoraki-kaming nge ngai kanabe Nanaranga kamaraboraboi.

29 “Bokai be tamoata teke poapoam takadi-o izamposaniko nge gobuiriko be egedi takadi-o ngazamposaniko. Tamoata teke angapi nem idoki nge luma-zokuzokuba malo nem goani be.

30 Tamoata teke kana tekana-lo isinauiko nge goania-ba, be tamoata teke kana nem kata ibagai nge moaki kaba kukeliaki! 31 Tamoata takadi baituka dababasaki-kaming kana karerere nge bokainatuka-la kamababasakidi.

32 “Tamoata direretetaki-kaming-la karereretakidi nge masa ulika iauia nangata kamadoki? Maka ma tamoata ‘muzigoala ememaki’ nge bokai dimuzimuzi! 33 Be tamoata diuiauiakaming-la kauiauiadi nge masa ulika iauia nangata kamadoki? Maka ma tamoata ‘muzigoala ememaki’ bokai dimuzimuzi be! 34 Tamoata teke kana teke kani be karere ngakatungi nge masa ulika iauia nangata kamadoki? Maka ma tamoata ‘muzigoala ememaki’ nge ‘muzigoala ememaki’ ruangadi kana dianiandi be katungadi ere-moarungadi be dadokidoki kana direrere! 35 Ata kam moaki bokai kamuzimuzi! Erekei neming kamareretakidi, be mata uia kamaememakidi. Be kana neming tamoata takadi

kandi nge moaki katungadi kana karerere. Bokai masa zazanga neming dalaba-tina, be Nanaranga Atabalabala-tina natu kamapura. Maka ma ngai nge tamoata maka tago diperuperui be tamoata muzingadi goalakadi nge ilo itagatagadi. ³⁶ Tama-mingla ilo itagataga-kaming bokana tamoata takadi ilo-ming datagatagadi.

*Tamoata Takadi Giriki Nedi Moaki Kaliliti
(Mat 7:1-5)*

³⁷ “Tamoata takadi giriki nedi moaki kaliliti be kapile digoala. Bokai masa Nanaranga giriki neming tago ngaliliti. Tamoata takadi moaki moatubu odio kanangalako. Bokai masa Nanaranga tago giriki omingo nganangalako. Tamoata takadi muzigoala nedi karokakiledi masa Nanaranga muzigoala neming ngarokakile-kaming. ³⁸ Tamoata takadi kana kamaniandi masa Nanaranga kana nganiang-kaming. Moimoina-tina masa kana kokoko-tina nganiang-kaming. Be kana ngaedi masa kokoko-la be nganiang-kaming nibe bagabaga dara-kaming. Kana moatubungadi bakarairai katagadi be tamoata takadi kana kandi nge Nanaranga masa kana moatubungadi bokainaina-la ngatagadi be kam kana ngang-kaming.”

³⁹ Be Iesus pile ono tonanga ngaedi ane be bokai iradi, “Tamoata mata leuadi tago iboadu mata-leua ruanga zala ngaitikini. Zala itikini masa ruoti-doi be gimoa-lo dasapasi-lakoru! ⁴⁰ Tamoata kodeka-ka itoto tago iboadu tamoata amangi atabala ngalako. Tago-tina! Tamoata-la tongaka ipura be iamang-tina ka

iboadu tamoata amangi diaru iriringa-diaru teke di.

⁴¹ “Bakara ka robuka muku teke taritokam matana-lo ieno nge kute, ata nem matam-lo nge kai-mapala biabia ilom tago iani? ⁴² Masa baituka be taritokam bokai gorai, ‘Tarito, matam-lo robuka mukumukuna-tina mpasiki,’ ata nem matam-lo nge kai mapala biabia tago kute? Bolinga-ming ratadi! Kai mapala biabia nem matam-lo gopasiki be kaba goita uia noko taritokam matana-lo robuka mukumuku ieno nge gopasiki!

Kai Be Kalingo

(Mat 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Kai iauia tago teke kalingo goalakadi ipupuraki. Bokainatuka-la, kai goalaka tago teke kalingo uia ipupuraki. ⁴⁴ Kai teke-teke nge kalingodia-lo ka kauatakadi dipurapura. Paepae tago iboadu oakum-o ngapura. Bokainatuka-la, udi tago iboadu moamoaesao ngapura. ⁴⁵ Tamoata iauia nge kolo-kolo iauia ilona-lo ikoazalaki ka ipasipasi-rake. Tamoata goalaka nge kolo-kolo goalaka ilona-lo ikoazalaki ka ipasipasi-rake. Bokai kamakaua: Kana bakarairai kaoa tamoata ilona-lo dikauri be dieno ka aoa-nalo dipusikasika.

Pera Kelikeli Rua

(Mat 7:24-27)

⁴⁶ “Bakara ka ‘Tanepoa, Tanepoa,’ kana kakilakilaia, ata kana urarangaki nge tago kaememaki? ⁴⁷ Tamoata naita ngau-lo imai be pilengagu ilongo

be itoatoaki nge bokainatuka ono mto be kamakaua: ⁴⁸ Tamoata bokainaina nge tamoata teke pera ikelikeli bokana. Pera labu nganangai kana nge ikeli nibe patu-baba kateka ilona-lo ita be kodeka ono pera kaiboang ne inanga. Bokaibe bong ura ipura be dang dikauri nge nori bibia dipanana be pera ngae diuni. Diuni nge tago iboadu damoakusungaki, bakara, pera ngae nge ikaiboang-tina! ⁴⁹ Ata tamoata pilengagu ilongo be tago itoatoaki nge tamoata pera kana katekaba kusinao ikeli bokana. Labu ono kainga ne tago. Bokaibe bong ura ipura be dang dikauri nge nori bibia dipanana be pera ngae diuni. Diuni nge itapulo, be ileua be imanubu!”

7

Rom Tamoata Lama Unianga (Mat 8:5-13)

¹ Iesus pile ngaedi tamoata be aine iradia-doi, kodeka Kaperneam ilako. ² Rom koai-bagi pangana nedi teke tamoata eunung ‘100’ imuamuadi nge makara isoaki. Tamoata ngae malipilipi kana irereretakia-tina nge imore-tina be saringatuka ngamate kana. ³ Rom tamoata ngae Iesus ilongoraki bokana Iuda tamoata bibia alu inepidi be dalako be Iesus darai be malipilipi kana ngakauiaki kana. ⁴ Kodeka Iuda tamoata bibia nge dilako Iesus-lo be diakoroia-tina be bokai dirai, “Ngai tamoata iauia-tina, be iboadu-tina godumai! ⁵ Ngai kita Iuda irereretikita-tina, be iduma be pera nema ono serereinga nge ikeli.”

⁶ Bokai be Iesus itagadi be dialale-budu. Iesus ilako be ambe pera isaringai nge Rom tamoata biabia ngae ruanga alu inepidi be bokai dirai, “Tanepoa, moaki nem-la kuilo-bukuiko! Ngau tago tamoata iauia kata be masa kaiko kuboadu pera kanagu-lo gosili. ⁷ Nge bokai ka tago negu-la be umai be uteko. Maka ma ngau tago tamoata iauia. Ata gopile-ba be malipilipi kanagu ngauia. ⁸ Bakara, ngau negu-la nge tamoata negu bibia erumadi ka usoaki, be koai-tamoata kokoko erumagu disoaki. Bokai be ngae bokai mrai, ‘Golako,’ be ngalako. Be ngara bokai mrai, ‘Gomai,’ be ngamai. Be malipilipi kanagu bokai mrai, ‘Kana ngae goemakana,’ be ngaemaki.”

⁹ Bong Iesus pile ngaedi ilongo nge ipitilakitina, be ibuiri be tamoata be aine ditagatagai bokai iradi, “Ngau ka ura-kaming! Israel-tina-malo ka lama uninga biatanga bokainaina tago teke ute.” ¹⁰ Kodeka tamoata pile dieluaki nge Rom tamoata pera kanana-lo dimule. Dimule nge malipilipi ngae iuia be isoaki be dite.

Iesus Narenare Teke Natu Mate Imarangaki

¹¹ Kana iemaki ngae muri nge Iesus itui be Nain anua-lo ilako. Be tagataga ne be tamoata be aine dum biabia teke ditagai. ¹² Iesus anua ngae babaduadua ne taona itaotao nge tamoata teke mate dibazi be dipusikasika. Tamoata mate nge aine narenare kata natu, be natu ngae nge tekana-la. Tamoata be aine kokoko-tina anua ngarana-lo nge narenare ngae zaiza dialalale-budu. ¹³ Bong Tanepoa aine ngae ite nge ilo itagaia-tina be bokai irai, “Moaki kutang!”

¹⁴ Kodeka Iesus ilako be kati-boadikou ono dinangalako be dakumraki kana nge ono idauraki, be tamoata maka tamoata mate dibazibazi nge ditui. Kodeka Iesus bokai ipile, “Tamoata amuna, ngau ka uraiko, gomarang!” ¹⁵ Makara nge tamoata mate nge imarangrake be isoaki, be itaguraki be ipilepile. Kodeka Iesus itaguraki be tamoata nge idoki be tina iani.

¹⁶ Tamoata be aine moarunga makara nge dipitilaki-tina be ditaguraki be Nanaranga dirakeaki. Be bokai dipile, “‘Propet’ teke ara biabia-tina ambe marada ipura. Nanaranga ambe tamoata be aine ne ngadumadi kana be ipura!” ¹⁷ Makara nge Iesus rangaka ngaedi ege-ege Zudea kaba-lo be kaba moarunga makara saringa dieno-lo dilako.

Iesus Be Zon Baptais (Mat 11:2-19)

¹⁸ Be Zon Baptais tagataga ne dialale be kana moarunga ngaedi nge Zon dirangakini. Kodeka tagataga ne rua ikila-diaru ¹⁹ be inepi-diaru be Tanepoa-lo dalakoru be bokai dategiaru kana, “Kaiko ki naita ka Zon irangaki ngapura kana, ki tamoata takaia garapungi?”

²⁰ Dialale be Iesus dipurakaniaru nge bokai ditegiaru, “Zon Baptais inepi-kamairu be bokai gategiko-ru kana ka kipura-ru, ‘Kaiko ki naita ka ngapura kana, ki tamoata takaia garapungi?’ ”

²¹ Bong tamoata ruoti ngaediaru Iesus dipurakaniaru nge Iesus ambe tamoata more be

goala odio dieno nge iaka-uiauiakidi, be mari-aba goalakadi tamoata ilodia-lo disoaki nge itaotaodi, be tamoata matadi leuadi nge iadoadorakidi be kaba ditaita. ²² Kodeka Iesus itaguraki be tamoata Zon pilenga dieluakiru nge bokai ira-diaru, “Kamamuleru be kana kaitaru be pile kalongoru nge Zon kamarangakiniaru: Matadi leuadi ambe kaba ditaita, aedi matedi ambe dialalale, kikiri dokiadi ambe digoaza, kungizadi ambe pile dilongolongo, matedi ambe marangakadi dipura be nedi uia disoaki, be Pile Uia ambe tamoata kana nedi tagotago-lo mangata rangaka ipura. ²³ Be bokai kamarai: tamoata naita ngau tago ilo iruataka nge suri dauiani!”

²⁴ Tamoata Zon pilenga dieluakiru ambe dialale-ru nge Iesus tamoata be aine moarunga Zon bokai irangakadi, “Bong lulu kaba-lo kalako be Zon kamate kana nge rakana-tina kata ka kamate kana ka kalako? Lulua kata oasa ieuieuri ka kamate kana ka kalako ki rakana? ²⁵ Tago nge rakana-tina ka kamate kana ka kalako? Tamoata ngazing uia inangananga kata ka kamate kana ki rakana? Tago-la! Maka ma tamoata ngazing uia dinangananga nge boaduboadudi be anuatanepoa pera kandi bibialo ka disukoaki! ²⁶ Kamarai! Rakana-tina ka kamate kana ka kalako? ‘Propet’ kata ki? E, ‘propet’ kata! Ata ngau ka ura-kaming. Tago ‘propet’-ramoba kata. Ngai kaba iuasa-tina! ²⁷ Ngai ka rangaka bokainatuka geretadi dipura, ‘Ngau masa pile eleluaki negu teke mnepi be arom ngamua. Ngai ka zalakam ngauasari be ngamua be gotagai kana.’ (Mal 3:1)

28 “Ngau ka ura-kaming! Tamoata moarunga makare kateka-o nekiakadi dipura maradi nge Zon iuasa-tina. Ata tamoata naita bong ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo ara ialaurituka nge tamoata ngae Zon iuasai be ara ilaba-tina!”

29 Tamoata be aine moarunga be tamoata ‘tagisi’ dokidoki pile ngaedi dilongo nge dipile Nanaranga mata ne diado-tina, bakara di nge Zon ka ruku ono tamalingaa oti irukudi. 30 Ata Parasi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki nge Nanaranga labu ne ono ngadumadi kana nge disegeaki, bakara Zon tago ruku ono tamalinga oti irukudi.

31 Nge bokai ka Iesus pile ne ngaedi ibatadi be bokai ipile, “Tamoata be aine kaituka makare disoaki masa rakana oti odio mtonanga? Di nge rakana bokana? 32 Di nge natu-muku malala-lo disoaki be nedia-la diekilaulau-ri bokana. Uko takaia ngataguraki be uko takaia bokai ngarai, ‘Keka oagu kipalita-kaming, ata tago kaoagu. Mate rang kidoki, ata tago katang.’

33 “Bakara, bong Zon Baptais ipura be kangkang izirau be ‘uain’ tago isingsing nge kam bokai kapile, ‘Mariaba goalaka ilona-lo isoaki.’ 34 Ata Tamoata Natu ipura be imoanakanako be ‘uain’ isingsing nge bokai kapile, ‘Tamoata ngae kamate! Moanakonga dilaba-tina be ‘uain’ sinumanga dira-tina! Tamoata ‘tagisi’ dokidoki be “muzigoala ememaki” ruangadi kata!’ 35 Ata tamoata be aine rangguma Nanaranga kauanga malaidi didoki nge ambe ditiking-kaming Nanaranga kauanga nge kalingodi be moimoi.”

Aine Muzigoala Ememaki Teke

³⁶ Parasi teke Iesus ialului be damoanako-buduru kana. Bokai be Iesus ialale be Parasi ngae pera kanana-lo isili be isoakiria be ngamoanako kana. ³⁷ Anua ngaena-lo nge aine teke isoaki. Aine ngae nge muzigoala mata-la itagatagadi. Bong aine ngae bokai ilongo Iesus Parasi ngae pera kanana-lo imoanakonako nge bureng boaudi rongorongo bulo tekena-lo ieno nge idoki be ipura ³⁸ be Iesus muri ae-babadi zagedi-o itui be itangtang be mata-dangi ane be Iesus ae-babadi itutuburi. Kodeka donga ane be Iesus ae-babadi iutuni. Iutu-doi kodeka ae-babadi nge iaroki be bureng boau rongorongo idoki be ono iburengdi.

³⁹ Bong Parasi maka Iesus moanako-lo ialului kaba bokai ita nge nena-la bokai ipile, “Tamoata ngae moangi be ‘propet’ kata nge iboadu ngakaua naita kata ka ono idaudauraki, be iboadu ngakaua aine ngae bakarairai kata! Aine ngae nge muzigoala ememaki kata!”

⁴⁰ Kodeka Iesus bokai ipile, “Saimon, ngau kana teke mranganiko kana.”

Be Parasi ngae bokai ipile, “‘Tisa,’ gorai!”

⁴¹ Be Iesus itaguraki be bokai ipile, “Tamoata ‘mone’ negenege teke oti ne tamoata rua-lo dieno. Tamoata takaia oti nge ‘500 kina,’ be takaia ‘50 kina.’ ⁴² Ata tamoata ngae-diaru tago diboaduru oti nediaru ngaedi nge dakaturu. Bokai be tamoata ngae oti nediaru ngaedi nge irokakilediaru. Bakara ilom ipile? Nangata ka masa tamoata ngae ngarereretakia-tina?”

⁴³ Be Saimon ikatu be bokai ipile, “Ngau ilogu ipile tamoata maka oti ne bibia rokakadia-le dipura.”

Be Iesus bokai ipile, “Kupile-tina uia!”

⁴⁴ Kodeka Iesus ibuiiri be aine ngae italari be Saimon bokai irai, “Aine ngae kute? Ngau pera kanam-lo usili, ata dang tago kuiana be ae-gu ono uasaki. Ata aine ngae mata-dangi ane be aegu iasaki be donga ane iutu. ⁴⁵ Kaiko tago kuaroka, ata aine ngae bong pera kanam-lo usili nge aegu babadi iaroroki-la nibe imai-ba kaituka-tina. Tago sesu imanaua. ⁴⁶ Kaiko tago bureng panganagu-o kunangai, ata aine ngae bureng boau rongorong ane be aegu babadi iburengdi. ⁴⁷ Bokai ka ngau uraiko! Reretaka mata ne bibia ngaedi nge ambe ono ne mangata inangai muzigoala nena-ra kokoko-tina, ata ambe rokakadia-le dipura. Ata tamoata naita muzigoala ne mukudi be rokakadia-le dipura nge ne mangata inangai reretaka mata ne muku-mukudi.”

⁴⁸ Kodeka Iesus itaguraki be aine ngae bokai irai, “Muzigoala nem ambe rokakadialeko dipura!”

⁴⁹ Iesus bokai ipile nge lou takadi makara moanako-lo disoaki-budu nge bokai dipile, “Nge naita kata, be iboadu muzigoala ngarorokaki?”

⁵⁰ Ata Iesus aine ngae bokai irai, “Ilo-uialo be goalale! Lama uniangam ka iuketiko!”

8

Aine Iesus Ditagatagai

¹ Alauri nge Iesus ege-ege anua bibia be sisiki-lo ialalale be Pile Uia bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge mangata irangarangaki be ialalale. Be tagataga ne kulemoa-be-rua nge dialalale-budu. ² Be aine alu mariaba goalakadi ilodia-lo taonadi dipura be alu more goalakadi odio dieno be adorakadi dipura nge ditagadi. Teke nge Magdala aine ara Maria. Ngaia-lo ka mariaba goalakadi lima-rua taonadi dipura. ³ Teke ara Zoana. Zoana roa ara Kuza, be Kuza nge Erot pera kanana-lo kana ne moarunga ipapananuaki. Teke ara Susana, be aine kokoko-tina takadi. Aine ngaedi nge kana nedi oti be Iesus tagataga ne zaiza malipi nedia-lo didumadumadi.

Tamoata Kangkang-patu Iliki Ono Tonanga Ipura

(Mat 13:1-9; Mar 4:1-9)

⁴ Tamoata be aine nge kokoko-la be Iesus-lo dipurapura. Anua moarunga-lo be dipurapura nibe dum kana-tina-biabia teke diemaki. Kodeka Iesus itaguraki be pile ono tonanga ngae iradi, ⁵ “Tamoata kangkang tanotano teke ialale be uma kanana-lo kangkang-patu iliki. Bong ilikiliki nge kangkang-patu alu zala muku ono alalenga-lo disapasiria, be duaposakadi dipura be mang dipura be dikang. ⁶ Alu kateka gara-parapanao disapasiria be dirauposa, ata kateka ibaradega be dang-ka tago. Bokai be dimarango. ⁷ Takadi moamoesa maradi disapasiria, be moamoesa dilaba be disukum be dileua. ⁸ Be alu kateka iauia-o disapasiria, be didula be dilaba be kangkang dipuraki. Kangkang-patu likiradi

dipura nge teke-teke kangkang tamoatadi-lima dipuraki.”

Be pile ngaedi ono ngamambuaki kana nge Iesus bokai ipile, “Kungi-ming ono pile longonga dieno nge kamalongo!”

Pile Ono Tonanga Labudi
(*Mat 13:10-17; Mar 4:10-12*)

⁹ Kodeka tagataga ne Iesus bokai ditegi, “Pile ono tonanga ngae labu baituka?”

¹⁰ Be Iesus bokai iradi, “Bong ono Nanaranga ngatanepoa kana labu sikita kauataka nge ambe kam ania-ming ipura. Ata tamoata be aine takadi nge pile ono tonanga ane be uraradi. Bokai masa ‘moimoi matadi masa kaba daita be daitaita, ata masa kana tago teke date. Moimoi pile masa dalongo be dalongolongo, ata masa pile tago teke labu dakauataki.’ (Ais 6:9)

Kangkang Likiliki Labu Pasika Ipura
(*Mat 13:18-23; Mar 4:13-20*)

¹¹ Kodeka Iesus bokai ipile, “Pile ono tonanga ngae labu bokai: Kangkang-patu nge Nanaranga pilenga. ¹² Kangkang-patu zala mukuna-lo disapasiria nge tamoata pile dilongo bokana, ata Satang ipura be pile ngaedi ilodia-lo ka ipasi be idokiledi. Satang tago irere tamoata ngaedi lama dauni be uketadi dapura. ¹³ Kangkang-patu kateka garaparapanao disapasiria nge tamoata pile dilongo be suri-uialo be didoki bokana. Ata ziridi tagotago. Bokai be uanana tago sasalaga lama diuni. Be bong toitoi dapura nge oaikiki-tina datapulo. ¹⁴ Moamoaes maradi disapasiria nge tamoata pile dilongo bokana. Ata ilo-buku

be ‘mone’ be suri-uia kateka ngaena-onaona ilodi dibukubukutaki, be kana ngaedi ditaguraki be ditapadi bokana. Bokaibe tago dimalai. ¹⁵ Ata kangkang-patu kateka iauia-o disapasiria nge tamoata pile dilongo be didokimatedi bokana. Tamoata bokainaina nge ilodi adoadodi be uia-ba, be dikaiboang be disoaki-la be kalingodi dipura.

Baratui Ono Tonanga Ipura
(*Mar 4:21-25*)

¹⁶ “Tamoata tago teke baratui ibulai be tabira-baba oti ikubati ki bagi ono enonga eruma inangai. Tago! Ibulai masa ngadoki be baratui kabadia-lo nganangai be tamoata naita peralo isili nge iboadu baratui malamaka ngaita. ¹⁷ Bakara, kana moarunga zumkakadi dipura masa kadanga-lo nangadi dapura, be kana moarunga kubatadi dipura masa kauatakadi dapura be kakatadi dapura be mangata daeno. ¹⁸ Nge bokai ka pile baituka be kalongo nge kamakauakaua-tina uia! Tamoata naita kana dienoni masa kokoko-la be ania ngapura. Ata tamoata naita kana ne tago, masa dokiadia-le dapura. Moimoi masa ilo ipileni kana ne otioti, ata masa dokiadia-le dapura.”

Iesus Tina Be Taritoka
(*Mat 12:46-50; Mar 3:31-35*)

¹⁹ Iesus tina be taritoka dipura be date kana, ata tamoata be aine dikoko-tina. Bokaibe tago iboadu dasaringai. ²⁰ Makara nge tamoata teke Iesus bokai irai, “Tinam be taritokam dateko kana be eluku dituitui.”

²¹ Kodeka Iesus itaguraki be moarunga makara disoaki bokai iradi, “Tinagu be taritokagu nge tamoata be aine maka Nanaranga pilenga dilongolongo be ditagatagadi.”

Iesus Anua-goala Teke Iaka-maliei

(Mat 8:23-27; Mar 4:35-41)

²² Bong teke Iesus tagataga ne bokai iradi, “Dang biabia Galili ege takaianao talako.” Bokai be kati rebareba tekenao dibuli be dang ege takanao dalako kana. ²³ Dang biabia-lo direbareba nge Iesus iensoa. Makara nge oaikiki-tina anua-goala teke dang biabia-lo ipura, be kati-lo ambe dang ikauriuri, be ambe saringatuka giriki daita kana.

²⁴ Kodeka tagataga ne dilako be Iesus dianguni be bokai dirai, “Biabiadi, Biabiadi! Ambe taleua kana!”

Be Iesus iturake be oasa be anua-goala danglo dipura nge kaikai-la iradi be malino ibala.

²⁵ Kodeka tagataga ne bokai itegidi, “Lama unianga-ming inanga dieno?”

Ata dia-ra taburidi dira be Iesus dikabaki be bokai dipile, “Tamoata ngae naita kata? Oasa be nugunugu ipile-kaidi be pilenga dilongo!”

Tamoata Teke Mariaba Goalakadi Ilona-lo Disoaki

(Mat 8:28-34; Mar 5:1-20)

²⁶ Makara be direba be dilako be kaba aradi Gerasin-lo dipura. Galili kaba-lo be adoado-la goreba masa makara kaba ngaradia-lo gopura.

²⁷ Be bong Iesus kabu-lo ituilako nge anua-marau teke mariaba goalaka ilona-lo isoaki nge ipurakani. Ambe uanana sasalaga-tina nemoala-ba

ialalale, be pera tago tekena-lo isukoaki. Buna ono matedi kumrakadi dipurapura-lo isukoaki. ²⁸ Bong tamoata ngae Iesus ite nge ipi-tina be imere be Iesus ae-nalo itapuloria be bokai ipile, “Iesus, Nanaranga Atabalabala-tina Natu, ba gobasaka kana? Ngau uakoroiko, moaki sururu kuiana!” ²⁹ Tamoata ngae bokai ipile, bakara, Iesus nge ambe mariaba goalaka tamoata ngae ilona-lo nge itaotaoni. Ambe bong kokoko-tina mariaba goalaka ngae tamoata ngae idokimatei. Kaleti oarige ‘seng’ ane be ae be luma diuauau, ata itototo. Be mariaba goalaka ngae nge tamoata ngae ibagabagai be kaba tamoata tagongana-lo ialalaleaki.

³⁰ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata ngae bokai itegi, “Aram bakara?”

Be tamoata ngae ikatu be bokai ipile, “Aragu ‘Labara.’ ”

Maka ma mariaba goalakadi kokoko-tina tamoata ngae ilona-lo disoaki. Nge bokai ka ara ‘Labara’ kana ipile.

³¹ Makara nge mariaba goalakadi ngaedi Iesus diakoroi be bokai dirai, “Moaki boazinga biabia kabi tagotago-lo kunepi-kamailako.”

³² Saringa makara nge boro ulunga teke buku muku teka zagena-o diramomomo be disoaki. Bokaibe mariaba goalakadi tamoata ngae ilona-lo nge Iesus bokai diakoroi, “Gosumoala be boro ulunga ngara ilodia-lo gasili!” Be Iesus isumoala. ³³ Be bong mariaba goalakadi tamoata ngaena-lo be dipusika nge dilako boro ulunga ngaena-lo disili. Be boro ngaedi dipanana dilako garangakadi-

o be dang-lo disapasilako be dang dising be di-moaloba.

³⁴ Bong tamoata boro akolakola kaba bokai dita nge dipapanana-la be dilako anua-lo be kaba makara saringa dieno-lo be kana dipura ngaedi nge dirangaki. ³⁵ Be tamoata be aine makara nge dipura be kana ngaedi dipura daita kana. Be bong Iesus dipurakani nge tamoata maka mariaba goalakadi ilona-lo taonadi dipura nge Iesus aena-lo isoaki be dite. Ambe kusi inangananga be ngaonga dileua be isoaki be dite. Kaba bokai dita nge taburidi dira-tina. ³⁶ Kodeka tamoata kaba dita nge dilako be bakara be tamoata ngae iuia nge tamoata be aine makara diradi. ³⁷ Makara nge tamoata be aine kaba ngaradia-lonalona nge taburidi dira-tina. Bokai be Iesus dirai be Gerasin kaba ngapereki kana. Kodeka Iesus kati-o ibuli be ialale.

³⁸ Tamoata maka mariaba goalakadi ilona-lo taonadi dipura nge Iesus iakoroi be dalalebuduru kana. Ata Iesus inepi be bokai irai, ³⁹ “Anua nem-lo gomule be kana moarunga Nananaranga iemakiniko nge gorangaki.” Bokai be tamoata ngae ialale be ege-ege anua ngarana-lo ilako be kana moarunga Iesus iemakini nge irangaki.

*Natu Aine Mate Be Aine Moremore
(Mat 9:18-26; Mar 5:21-43)*

⁴⁰ Bong Iesus kababe dang biabia ege takanao imule-lako nge tamoata be aine dum kanabiabia teke suri-ua oti be didoki. Tamoata be aine ngaedi nge dirapurapungi be disoaki. ⁴¹ Kodeka tamoata teke ara Zairus ipura. Tamoata ngae

nge pera nedi ono serereinga-lo muamua nedi kata. Ipura nge ilako be Iesus ae babadia-lo itapuloria be bokai iakoroi, “Pera kanagu-lo gomai. ⁴² Natugu aineka surikaka barasi ne kulemoa-be-rua ambe imatemale!” Bokaibe Iesus itui be itagai.

Iesus zala-o ialalale nge tamoata be aine kokoko-tina ditagai. Tamoata be aine nge dikoko-tina be odio-banao ipopopokaki. ⁴³ Aine teke dara iuni be ambe barasi kulemoa-be-rua imambuaki nge makara maradi ialalale. ‘Mone’ ne surikakadi nge ambe tamoata more adoadoraki iandi be ono dadoraki kana, ata tago teke iboadu ngadoraki. ⁴⁴ Bokaibe aine ngae Iesus muri ipura be Iesus kusi-sili ne salagalaga nge zage idoki. Makara nge oaikiki-tina dara unianga ngaedi nge dileua.

⁴⁵ Kodeka Iesus bokai ipile, “Naita oguo idauraki?”

Moarunga makara diaoli bokana Pita bokai irai, “Biabiadi, tamoata be aine dikoko-tina be omo dipopopokaki!”

⁴⁶ Ata Iesus itaguraki be bokai ipile, “Tamoata teke oguo idauraki! Ngau ukaua kaiboang negu alu dipusika!”

⁴⁷ Aine ngae kaba bokai ita ambe kauataka ipura nge ilako be Iesus ae babadia-lo itapuloria. Kodeka makara tamoata be aine moarunga matadi-o ka Iesus irai bakara ka ono idauraki, be bakara be oaikiki-tina iuia. ⁴⁸ Makara nge Iesus aine ngae bokai irai, “Natugu, lama uniangam ka iemakiko be kuia! Ilo-uia ngaenoniko be goalale!”

⁴⁹ Iesus isi bokaina-la ipilepile be tamoata teke Zairus pera kanana-lo ka ipura be Zairus pile bokai ieluakini, “Natum aineka ambe imate! ‘Tisa’ moaki kaba kuilo-bukui!”

⁵⁰ Iesus bokai ilongo nge Zairus bokai irai, “Taburim moaki ira! Lama-ba ka gouni! Natum masa ngauia!”

⁵¹ Iesus ilako be Zarius pera kanana-lo ipura nge itaguraki be moarunga ibabaridi be tago teke pera ilona-lo isili. Kodeka Pita, Zon be Zems, be natu-la aine ngae tina be tama ka ibagadi be disili-budu. ⁵² Tamoata be aine nge kokoko-tina dipura be natu aine ngae dinodonodomi be ditangitangiri be disoaki. Kodeka Iesus bokai iradi, “Moaki katang! Natu ngae tago imate! Ngena ieno-ba!”

⁵³ Iesus bokai ipile nge tamoata be aine makara disoaki ditaguraki be Iesus dingengeri. Maka ma di dikaua natu aine ngae ambe imate! ⁵⁴ Ata Iesus itaguraki be natu aine ngae luma takaianao idauraki be bokai ipile, “Natu-muku, gomarang!” ⁵⁵ Makara nge natu ngae mariabaka imule be oaikiki-tina imarang-rake. Kodeka Iesus iradi be kangkang muku dani be ngakani kana. ⁵⁶ Natu aine ngae tina be tama nge dipitilaki-tina be ba dapile. Ata Iesus bokai ira-diaru, “Kana ngae nge moakina-tina teke karangakaniaru!”

9

*Iesus Tagataga Ne Kulemoa-be-rua Inepidi
(Mat 10:5-15; Mar 6:7-13)*

¹ Iesus tagataga ne kulemoa-be-rua ikiladi be disoaki-budu, kodeka kaiboang ono mari-aba goalakadi taonadi be kaiboang ono more adoraka iandi. ² Kodeka inepidi be dalale be bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge mangata darangaki, be moremore dadorakidi kana. ³ Dalale kana nge bokai iradi, “Alale ngaena-lo nge kana moaki teke kadokidoki: sika ono alalenga, ki raba kana-ming, ki kangkang, ki ‘mone,’ ki kusi-sili ka-ruadi. Moaki-tina! ⁴ Pera nangatana-lo kasili nge pera-la ngarana-lo kama-soaki nibe anua-ba ngara kamapereki. ⁵ Tamoata be aine anua nangatana-lo tago dimolatakikaming be didoki-kaming nge bong anua ngara kaperepereki nge ae-ming gapukadi kamatatai be ono kamailo-kauadi nge tago muzi iauia ka diemaka-kaming.” ⁶ Bokaibe Iesus tagataga ne dialale be anua-anua-lo be dialalale be Pile Uia mangata dirangarangaki be moremore diadoadorakidi be dialalale.

Erot Be Iesus
(*Mat 14:1-2; Mar 6:14-16*)

⁷ Bong Galili kaba anuatanepoa kandi Erot kana ngaedi bokai dipurapura be ilongo nge iboang-tina be tago ikaua naita ka kana ngaedi iememaki. Bakara, tamoata alu dipile Zon Bap-tais ka imoauri. ⁸ Alu dipile Ilaiza ka ipura, ata alu dipile ‘propet’ toirairadi ka teke imoauri be imarang. ⁹ Ata Erot bokai ipile, “Ngau ka upile be Zon dudu totoka ipura! Nge naita kata ka ruku ulongolongo?” Be irere-tina Iesus ngate kana.

*Iesus ‘5,000’ Tamoata Iakoladi
(Mat 14:13-21; Mar 6:30-44; Zon 6:1-13)*

¹⁰ Bong ‘apostel’ Iesus inepidi dimule nge kana moarunga diemaki Iesus dirangakini. Kodeka Iesus ibagadi be rubedia-ba anua ara Betsaida-lo dilako. ¹¹ Ata tamoata be aine moarunga dikaua Iesus makara ilako. Makara be ditagai. Iesus tamoata be aine ngaedi itedi nge suri diuia be imolatakidi be bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge mangata irangakadi. Be tamoata be aine more dienodi nge iaka-uiakidi.

¹² Amari ambe itaotaoio nge tagataga kulemoa-be-rua dilako Iesus-lo be bokai dirai, “Tamoata be aine gonepidi be dalale. Kaba ngaedi nge masoasoba-tinao ka dieno. Gonepidi be dalale anua saringa dieno-lo, be kaba maka saringa dieno-lo be kangkang be kaba ono enonga dalelei.”

¹³ Ata Iesus itaguraki be bokai iradi, “Kam kangkang kamandi be dakang!”

Be di dikatu be bokai dipile, “Keka ‘bereti’ lima-la be ika rua ka maka dieno-kama. Ki kurere galale be tamoata be aine ngaedi kangkang gaza-zadi ki?” ¹⁴ (Tamoata moane makara disoaki nge ‘5,000’ moarunga.)

Kodeka Iesus itaguraki be tagataga ne bokai iradi, “Tamoata be aine kamaradi be uko-uko be dasoaki. Uko tekana-lo nge tamoata kulemoadi-lima dasoaki, be bokai-bokai be ngalako.”

¹⁵ Be tagataga ne ditaguraki be tamoata be aine diradi be Iesus-la ipile bokana uko-uko be disoaki. ¹⁶ Kodeka Iesus ‘bereti’ lima be ika rua nge idoki be lang-lo itadalako be Nanaranga

iperui be ikingkoto, be tagataga ne iandi be tamoata be aine dinegedi. ¹⁷ Be tamoata be aine dimoanako nibe didoli-tina. Kodeka tagataga ne raba kanabibia kulemoa-be-rua didoki be kangkang dimuleaki nge diau.

Pita Iesus Mangata Irangaki
(*Mat 16:13-19; Mar 8:27-29*)

¹⁸ Bong teke nge Iesus rubena-ba isoaki be iraborabo. Be tagataga ne nge disoaki-budu. Kodeka Iesus bokai itegidi, “Tamoata be aine dum bibia nge ngau naita kana dirangaka?”

¹⁹ Be tagataga ne dikatu be bokai dipile, “Alu dipile Zon Baptais, alu dipile Ilaiza. Be alu dipile ‘propet’ toirairadi kata ka kaba teke imarang be moauriuri isoaki.”

²⁰ Be Iesus kaba itegidi, “Be kam? Ngau naita kana karangaka?”

Be Pita ikatu be bokai irai, “Kaiko Nanaranga Kristus * ne!”

²¹ Kodeka Iesus itaguraki be ipile-kaidi moakina-tina teke kana ngae dirangakani.

Iesus Matenga Irangaki-ba Mua
(*Mat 16:20-28; Mar 8:30-9:1*)

²² Kodeka Iesus bokai iradi, “Tamoata Natu masa sururu bibia-tina ngadoki. Iuda tamoata nedi bibia, tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi, be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki masa dataguraki be dasegeaki, be umoatea ngapura. Ata amaridi toli muridi masa kaba ngamarang be moauriuri ngasoaki.”

* **9:20:** Mesaia

²³ Kodeka moarunga bokai iradi, “Tamoata naita ngau ngatagaia kana nge nena-la ngailo-leuataki be izamazama kai kapalapala uauau ne ngabazibazi be ngatagatagaia. ²⁴ Bakara, tamoata naita ne moauriuri soakinga ngauketi kana masa ngaleua. Ata tamoata naita ngau kanabe imate masa moauriuri soakinga ngauketi. ²⁵ Bokai kamakaua: Tamoata teke kana moarunga kateka-onaona idoki be inemdi, ata ne tamoata ileua ki eoa tago matemate-lo ilako be makara nemkusoaki isukoaki. Bokai nge kana kateka-onaona ngaedi masa baituka be dadumai? Tagona-tina iboadu! ²⁶ Bokainatuka-la, tamoata naita ngau be sulengagu imakaki masa Tamoata Natu mulenganao be ngamakaki. Bong ngaranao masa Tamoata Natu ne malamaka, be Tama malamaka be ‘enzel’ ratadi malama nedia-lo be ngapura. ²⁷ Moimoi ka ura-kaming! Alu maka dituitui masa mate bubuna tagona-la date be bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge date.”

*Iesus Itabuli Be Takana-ba Ipura
(Mat 17:1-13; Mar 9:2-13)*

²⁸ Amaridi lima-toli bokana muridi nge Iesus itaguraki be Pita, Zon be Zems ibagadiato be buku tekenao dikautakito be Iesus ngarabo kana. ²⁹ Iraborabo nge Iesus lili ditabuli be takadia-ba dipura. Be kusi ne inangananga nge lamalama pitikaoanga bokana dioaoaoa. ³⁰ Makara nge oaikiki-tina Moses be Ilaiza dipuraru be dipilepileto. ³¹ Malama kaiboangdi lang anua-lonalona ane be dipuraru. Kodeka makara be Iesus zaiza be baituka be Iesus masa

Nanaranga rerenga saringatuka ngamambuaki kana Ierusalem-lo nge dirarangakito. ³² Pita ruanga zaiza-ra matadiato dimoarore be ditungtungto, ata mata-diato dipoara nge Iesus malama ne kaiboangdi be tamoata rua zaiza disoakito nge dita. ³³ Tamoata ngae-diaru ambe Iesus dipereperekiaru nge Pita itaguraki be Iesus bokai irai, “Biabiadi, nge iuia-tina makare kisoaki! Bazarua toli gaemaki. Teke nem, teke Moses ne be teke Ilaiza ne.” (Maka ma Pita tago ikaua rakana ka irangarangaki.)

³⁴ Pita isi ipilepile-la be oaru teke ipura be isukumdi. Bong oaru ngae isukusukumdi nge Iesus tagataga ne toli ngaedi nge taburidi diratina. ³⁵ Makara nge malonga teke oaru ngaena-lo ka ipusika be bokai ipile, “Nge Natugu! Ngau negu-la be unangai! Kamalongolongori!”

³⁶ Bong malonga ngae ipile-doi nge Iesus-la rube isoaki be dite. Ata bong ngaradia-lo nge tagataga toli ngaedi nge kana dipura ngaedi tamoata tago teke dirangakini. Nedia-la ilodia-lo dinanga be dieno.

*Natu Moane Teke Adoraka Ipura
(Mat 17:14-21; Mar 9:14-29)*

³⁷ Izama be Iesus tagataga ne toli ngaedi zaiza be buku-o be ditaotao nge tamoata be aine dum kanabiabia teke dipurakani. ³⁸ Makara nge tamoata teke maradi ka bokai imere, “‘Tisa,’ ngau uakoroiko! Ngau urere natugu moane gote. Natugu nge surikana-tina! ³⁹ Mariaba teke ilona-lo isoaki be bong ngaduamatei nge oaikiki-tina nganaboaki. Be ngareresabungaki be aoa-nalo

busobuso ngakarabagadi. Mariaba goalaka nge tagona-tina iboadu natu ngae ngapereki. Be ambe igamagamani. ⁴⁰ Tagataga nem uakorodi be mariaba goalaka nge dataoni kana, ata tago diboadu.”

⁴¹ Ata Iesus ikatu be bokai ipile, “Kam tamoata be aine bong ngaedia-lo kasoaki, tagona-tina lama kauni. Be muzinga-ming tagona-tina diado! Masa uanana salagatikadi ira sakeming-lanao msoaki? Ambe ilogu iakataki-kaming-tina!” Kodeka Iesus tamoata ngae bokai irai, “Natum maka godokamai!”

⁴² Be bong natu ngae Iesus-lo ilakolako nge mariaba goalaka ilona-lo itaguraki be natu ngae kateka-o irokakaria be ireresabungaki. Ata Iesus itaguraki be mariaba goalaka † nge itaoni be natu moane ngae iadoraki be kaba tamana-lo imuleaki. ⁴³ Tamoata be aine moarunga makara nge Nanaranga kaiboang ne kaiboangdia-tina dita nge dipitilaki-tina be dikabaki.

Tamoata be aine isi Iesus kana iemaki ngae dite be dikabakabakia-la be Iesus itaguraki be tagataga ne bokai iradi, ⁴⁴ “Pile mra-kaming ngaedi kana nge kamalongo-tina uia! Tamoata Natu masa dadoki be tamoata luma-dio dasalangaki.” ⁴⁵ Ata tagataga ne pile ngaedi labudi tago dikauataki. Pile ngaedi labudi nge zumkakadiadi dipura. Bokai be tago dikauataki. Dategi kana nge taburidi dira.

Naita Ara Biabiatuka
(*Mat 18:1-5; Mar 9:33-37*)

† 9:42: Grik Pile-lo nge mariaba tago goazagoaza.

⁴⁶ Iesus tagataga ne pile tekedi nedia-la maradi bokai diegoretaki: naita maradi ka biabiatuka.

⁴⁷ Ata Iesus ikaua pile ngaedi ilodia-lo dieno. Bokai be natu-muku teke idoki be sakenao ituiraki ⁴⁸ be bokai iradi, “Tamoata naita araguo be natu-muku ngae idoki be iadoraki nge ngau ka idoka be iadoraka. Be tamoata naita ngau idoka be iadoraka nge ngau nepinepi negu ka idoki be iadoraki. Maka ma bokai kamakaua: Tamoata naita mara-ming ara ialaurituka nge ngai ka ara biabiatuka.”

⁴⁹ Be Zon itaguraki be bokai ipile, “Biabi-adi, keka tamoata teke kite aramo be mariaba goalakadi itaotaodi. Ata ngai tago kita kata. Bokai be kibabari be kana ngaedi tago iememaki.”

⁵⁰ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Moaki kababari! Tamoata naita tago ierekei-kaming nge kam muri-ming ituitui.”

Samaria Anua Teke Iesus Tago Didoki

⁵¹ Bong ono Iesus lang anua-lo ngakautaki kana disaringa nge ilo ilelenaki be ngatui be Ierusalem ngalako kana. ⁵² Ngalako kana nge tamoata alu inepidi be aro dimua. Tamoata ngaedi dilako Samaria anua tekana-lo be kana damoataungakini kana. ⁵³ Ata tamoata be aine anua ngarana-lo nge Iesus tago dimoalataki be didoki. Bakara, di dikaua ngai ambe Ierusalem ka ilakolako. ⁵⁴ Iesus tagataga ne Zems be Zon kaba bokai ditaru nge bokai dipileru, “Tanepoa, kurere ki tago eoa lang-lo takeliaki be dabala be dara-leuadi?” ⁵⁵ Ata Iesus ibagabuiiri be iebulo-diaru. ⁵⁶ Makara be dialale be anua takaiana-lo dilako.

Baituka Be Iesus Gotagai

(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Zala-lo dialalale nge tamoata teke itaguraki be Iesus bokai irai, “Inanga-inanga kulakolako nge mtogatagaiko-la kana.”

⁵⁸ Be Iesus ikatu be bokai irai, “Keu kabukabu boazinga nedi otioti, be mang makatabala diroro gupadi otioti! Ata Tamoata Natu kaba ne odio ngaenoria be ngamanaua kana nge tago!”

⁵⁹ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata takaia bokai irai, “Gotagaia!”

Ata tamoata ngae ikatu be bokai irai, “Tanepoa, mialale be tama-gu mkumraki noko!”

⁶⁰ Ata Iesus ikatu be bokai irai, “Matedi masa nedia-la mate-ruangadi dakumrakidi. Kaiko goalale be bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge mangata gorangaki.”

⁶¹ Makara nge tamoata takaia bokai ipile, “Tanepoa, ngau mtagaiko kana, ata mialale be dara negu mraboakidi noko.”

⁶² Ata Iesus ikatu be bokai irai, “Tamoata naita uma-lo pangana izeleki be kateka iokiokiri kababe murina-lo igeagealako nge tagona-tina iboadu bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge ngamalipini.”

10

Iesus ‘72’ Tamoata Inepidi

¹ Kana ngaedi muridi nge Tanepoa itaguraki be kababe ‘72’ tamoata takadi inepidi be aro damua kana. Rua rua inangadi be anua be kaba moarunga nena-la be ngalako kanana-lo inepidialako. ² Dalale kana nge bokai iradi,

“Kangkang biabia-tina uma-lo imaure be ieno, ata tamoata malipilipi kangkang ngae dauaroe be dabagai kana nge tago dikoko. Bokaibe uma-marau kamasinaui be malipilipi nganepidi be dalale be kangkang imaure be ieno nge dauaroe be dabagai. ³ Kamalale! Ambe ‘sipsisipi’ natu bokana be keu kabukabu maradi unepi-kaming-lako. ⁴ ‘Mone’ goate, ki raba, ki ae-sukuma moaki teke kadokidoki be kalale. Be zala-lo kalalale nge moaki teke kamolataki be ilo-uia kani.

⁵ “Bong pera tekena-lo kamasili kana nge bokai kamapile noko, “Pera ngaena-lo ilo-uia ngaeno!”

⁶ Tamoata ilo-uia ienoni kata ka pera ngaena-lo isoaki nge ilo-uia neming kani nge ngaenolani. Tago nge ilo-uia neming kababe kama-muleaki. ⁷ Makara pera ngarana-lo kamasukoaki be rakana dianiang-kaming nge kamakangkang be kamasukoaki. Maka ma tamoata imalipi nge bubuna ne otioti, be bubuna ne ngaedi nge ngadokidoki-la. Moaki pera pera-lo be kalakolako. Kabu-la teke kamasukoaki.

⁸ “Bong anua tekena-lo kalako be didoki-kaming be diadoraki-kaming, be rakana aro-ming dinangai nge kamadoki be kamakani. ⁹ Be moremore makara kamaka-uiakidi be tamoata be aine bokai kamaradi, ‘Bong ono Nanaranga ngatanepoa kana ambe isaringa-kaming.’

¹⁰ “Ata anua katana-lo kalako be tago dimolataki-kaming be didoki-kaming nge zala nedi bibia-lo kamalako be bokai kamapile, ¹¹ ‘Gapugapu neming anua neming-lonalona ae-ma babadi-o ditaga nge ka kababe neming-la omingo kitatailako. Ata ilo-ming kauakaua,

bong ono Nanaranga ngatanepoa kana ambe isaringa!’ ¹² Ngau ka ura-kaming! Bong ono tamoata be aine moarunga Nanaranga aro datui be giriki nedi ngaliliti kananao masa Sodom anua Nanaranga ilo muku ngatagai. Ata anua ae-ming gapukadi ono katatailako ngae nge tagona-tina iboadu ilo muku ngatagai kana!

Jesus Anua Lama Tago Diuni Iauadi
(*Mat 11:20-24*)

¹³ “Korazin anua! Kumakadoma-tina! Ambe-ma kuleua-re! Betsaida anua! Kumakadoma-tina! Ambe-ma kuleua-re! Kilala kaiboangdi kam-lo emakadi dipura Taia be Saidon anua-lo emakadi dapura bokana nge ambe norane be ngado-kusi ono nodonga dananga be apoang-lo dasoaki be apoang dabureng be ono nediala mangata danangadi di ambe ilodi dibuiri be muzigoala nedi disegeaki. ¹⁴ Ata bong ono tamoata be aine moarunga Nanaranga aro datui kananao masa Nanaranga Taia be Saidon anua ilo muku ngatagadi. Kam tagona-tina ilo ngatagakaming kana! ¹⁵ Be kam Kaperneam nge neming-la be lang-lo kamakautaki kana ki? Tagona-tina kaboadu! Eoa tago matemate-lo rokaka-ming-lako dapura kana!”

¹⁶ “Tamoata naita ilongori-kaming nge ngau ka ilongora. Tamoata naita isegeaki-kaming nge ngau ka isegeaka. Be tamoata naita ngau isegeaka nge nepinepi negu ka isegeaki.”

‘72’ Tamoata Dimule

¹⁷ ‘72’ tamoata Iesus inepidi nge suri-uia ane be dimule be bokai dipile, “Tanepoa, mariaba

goalakadi aramo be kipile-kaidi nge dilongori-kama!”

18 Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Satang lamalama pitikaoanga bokana be lang anua-lo be itapulopulo be ute. 19 Kamalongo! Ngau ambe kaiboang uang-kaming be iboadu moata goalakadi be moraba kamaduaposa, be Erekei kaiboang ne moarunga masa kamabalaki. Kana tago teke iboadu ba ngabasaki-kaming. 20 Ata ilo-ming kauakaua. Moaki mariaba goalakadi dilongori-kaming ngena suri-ming diuia! Moaki! Kana ono suri-ming dauia kana nge bokai: araming ambe lang anua-lo geretadi dipura!”

Iesus Suri Diuia
(Mat 11:25-27; 13:16-17)

21 Bong ngaranao nge Oli Spirit suri-ua Iesus iani be Iesus itaguraki be bokai ipile, “Mamo, kaiko ka lang anua be kateka Tanepoa nedil! Kaiko ambe kana uia tamoata kauakauadi be sule-lo lakolako kuzumkakiledi be kudoki be natu-muku kuitikingdi. Bokai be uperuikotina! E, Mamo, moimoina-tina kana ngaedi nge rerengam-tina-lo.

22 “Tamagu ambe kana moarunga lumagu-o isalangaki. Tamoata tago teke Natu ikauataki. Tama-la ka Natu ikauataki. Be tamoata tago teke Tama ikauataki, Natu-la ka Tama ikauataki. Be tamoata maka Natu nena-la be inangadi be ono Tama mangata nganangaiadi kana nge ka Tama dikauataki.”

²³ Kodeka Iesus ibuiiri be tagataga ne italaridi be zuguma-ba bokai iradi, “Kam moimoi kauia-tina be kana ngaedi kaitaita! ²⁴ Moimoi ka urakaming! ‘Propet’ be anuatanepoa kokoko-tina kana kam kaitaita nge daita-tina kana direre, ata tago dita. Be pile kalongolongo nge dalongo-tina kana direre, ata tago dilongo.”

Samaria Tamoata Ono Tonanga Ipura

²⁵ Ramani teke tamoata Moses Mata ne disulesuletaki teke itaguraki be Iesus ngatoi kana. Be bokai itegi, “‘Tisa,’ rakana memaki be masa moauriuri-la nem-kusoaki msukoaki?”

²⁶ Be Iesus ikatu be bokai irai, “Moses Mata ne baituka dipile? Kaiko kuleze nge labudi baituka kukauataki?”

²⁷ Be tamoata ngae ikatu be bokai ipile, “‘Nanaranga nem Tanepoa nge ilom moarungana-lo, mariabakam moarungana-lo, kaiboang nem moarungana-lo, be ilo lelenaka nem moarungana-lo be gororeretaki.’ * Be takadi bokai, ‘Tamoata ruangam gororeretakidi nem-la kurereretakiko bokana.’ ” *

²⁸ Be Iesus ikatu be bokai irai, “Pile ngaradi nge kukatu-tina uia! Bokainatuka gomuzimuzi be masa moauriuri-la gosoaki!”

²⁹ Ata tamoata ngae nge nena-la be tamoata adoado kana ngarangaki kana. Bokai be itaguraki be Iesus bokai itegi, “Naita ka tamoata ruangagu?”

³⁰ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Tamoata teke Ierusalem-lo be itui be Zeriko ilakolako

* **10:27:** Diut 6:5 * **10:27:** Leb 19:18

noko anakonako lumadia-lo isapasilako. Kusi ne disare-le be dizangi dizangi be matena-ba makara zala-lo dinangai be diratu. ³¹ Uari-tina be tamoata Nanaranga ditabatabai nge teke makara zala ngarana-lo ialalale. Bong tamoata ngae ite nge ibagapaliti zala ege takanao be ialale. ³² Bokainatuka-la, Libai teke makara ipura. Be itea-ba be ibagapaliti zala ege takaiano be ialale. ³³ Ata Samaria tamoata teke makara zala ngarana-lo ialalale be tamoata ngae ipurakani. Be bong ite nge ilo itagaia-tina. ³⁴ Kodeka bureng be ‘uain’ idoki be ilako be poake iasakini be kusi-mapala oti isuku. Kodeka idokiteteki be ‘dongki’ nena isalangaki be pera ono enonga tekena-lo ilakuaki be makara itarurutaki be disoakiru. ³⁵ Izama nge Samaria tamoata nge itaguraki be ‘mone’ rua ipasi be pera-marau iani be bokai irai, ‘Tamoata ngae goadorakia-tina uia. ‘Mone’ ira tamoata ngaena kurokaki masa mulemule be mkatuniko.’ ”

³⁶ Be pile ono ngamambuaki kana nge Iesus bokai itegi, “Tamoata nangata ka tamoata maka anakonako lumadia-lo isapasilako nge ruanga?”

³⁷ Be tamoata Moses Mata ne isulesuletaki nge ikatu be bokai ipile, “Tamoata maka ilo itagai.”

Kodeka Iesus bokai irai, “Goalale be bokainatuka-la ka gomuzimu!”

Iesus Marta Be Maria-lo Ilako

³⁸ Iesus tagataga ne zaiza dialalale nge anua tekena-lo dipura. Makara nge aine teke ara Marta nge pera kanana-lo ibagadialako. ³⁹ Marta taritoka teke isoaki ara Maria. Makara nge Maria ilako be Tanepoa ae babadia-lo isoakiria

be sulenga ilongolongo. ⁴⁰ Marta nge rubena-ba malipi iememaki, be ilo nge kolo-kolo be ianiani. Bokaibe ilako be bokai ipile, “Tanepoa, ilom tago ibuku taritokagu ipereka be malipi moarunga rubegu-la uememaki? Gorai be ngadumaia!”

⁴¹ Be Tanepoa ikatu be bokai irai, “Marta, Marta! Kolo-kolo be ilom ianiani. Bokaibe ilom ibukuramo-tina. ⁴² Ata kana tekenalana-tina ka reretaka ipurapura. Be Maria ambe kana iauia ngae idoki. Bokaibe tago iboadu totoka-le ngapura.”

11

Iesus Rabo Isuletaki (*Mat 6:9-15; 7:7-11*)

¹ Bong teke nge Iesus kaba tekedia-lo isoaki be iraborabo. Irabo-doi nge tagataga ne teke itaguraki be bokai irai, “Tanepoa, rabo goitiking-kama, Zon-la tagataga ne rabo itikingdi bokana.”

² Be Iesus bokai iradi, “Bong karaborabo nge bokai kamapile,

‘Tama-ma, aram rata iboadu muaka ngapura-pura. Bong ono gotanepoa kana iboadu ngapura.* ³ Amaridi teke-teke-lo nge kangkang goaniang-kama. ⁴ Muzigoala nema gorokakile-kama, bakara tamoata takadi muzigoala diememaki-kama nge kirorokakiledi. Be toitoi moaki kuiang-kama.’”

* **11:2:** Pile buiradi aluna-lo nge bokai dieno: Rerengam lang anua-lo ditagatagadi bokana kateka-o datagatagadi.

⁵ Kodeka Iesus tagataga ne bokai iradi, “Tekem ruangam teke isoaki, be oabubu lukanganao kulako be bokai kurai, ‘Ruanga, iboadu bang toli goana, be masa kababe mkatuniko. ⁶ Ruangagu teke zala salagalaga itagatagai be ambe ipura be pera kanagu-lo isoaki. Ngau kangkang miani kana nge tago!’

⁷ “Kodeka ruangam pera ilona-lo masa bokai ngapile, ‘Moaki kuilo-bukuia! Babaduadua ambe onota ipura, be ngau natugu zaiza ambe zirapulo kieno. Tago iboadu marang be kana teke miangko.’ ⁸ Bokai nge masa ba gouai? Moimoi ka ura-kaming! Moimoi tamoata ngae ruangam kata, ata nge tago kuruangami ka tago iboadu ngamarang be bang kusinaui ngangko. Tagotina! Ngena tago kumakaki be kusinauia-la be ieno ka ngamarang be rakana kureretaki nge ngangko kana.

⁹ “Nge bokai ka ngau bokai ura-kaming: Gosinau masa kana aniam ngapura. Kana golelei masa gote. Babaduadua gopaliti masa ngatakakaniko. ¹⁰ Maka ma tamoata isinaunaula masa kana ngadokidoki-la. Tamoata kana ilelelei-la masa ngaitaita-la, be tamoata babaduadua ipalipali-la masa datakakaka-la.

¹¹ “Kaiko kamoang kata be natum ipura be ika kana isinauko masa moata goani ki? Tago! ¹² Ki mang-patu kana isinauiko masa moraba goani? Nge tago! ¹³ Moimoi muzinga-ming ra goalakadi, ata natu-ming kana uia aniadi nge kamang. Bokainatuka-la, Tama-ming lang anua-lo isoaki masa Oli Spirit ngadoki be tamoata naita isinaui nge ere-moarunga be ngani.”

Jesus Be Bielzebul
(*Mat 12:22-30; Mar 3:20-27*)

¹⁴ Iesus nge ambe mariaba goalaka teke pile bebebe itaotaoni. Be bong mariaba goalaka ngae iratu nge tamoata pile bebebe nge aoa itakaka be ipilepile. Tamoata be aine moarunga kaba bokai dita nge dipitilaki-tina be Iesus dikabaki.

¹⁵ Ata tamoata alu bokai dipile, “Ngena mariaba goalakadi biabiadi nedi Bielzebul ka kaiboang ianiani be mariaba goalakadi itaotaodi.”

¹⁶ Be aludi ditaguraki be Iesus dato i kana. Bokai be ditegi be kilala kaiboangi lang anua-lonalona teke ngaemaki kana. ¹⁷ Ata Iesus pile nedi ilodia-lo italako be bokai iradi, “Anua kata tamoata ne uko-uko dienegei be nedia-la dieunung nge masa nedia-la dara-leuadi. Dara teke kata ka nedia-la dienegei be dieunung nge daesereki be nem-nem dalako kana. ¹⁸ Bokai be Satang anua ne ienegei be nena-la ieunung masa baituka be anua ne ngakaiboang? Nge kapile ngau Bielzebul kaiboang iana ka mariaba goalakadi utaotaodi ka bokai upile. ¹⁹ Kam kapile ngau Bielzebul ara-nao be mariaba goalakadi utaotaodi, ak kam tagataga neming naita aranao ka mariaba goalakadi ditaotaodi? Bokai be di ka masa dara-kaming naita aranao ka mariaba goalakadi ditaotaodi! ²⁰ Ata tamoata naita ikaua ngau Nanaranga kaiboang nena-lo ka mariaba goalakadi utaotaodi nge bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge ambe tamoata ngaena-lo ipura.

²¹ “Bong tamoata kaiboangi kata ka io be meng ne ane be pera kana inarinaringi masa kana

ne moarunga adoado-la daeno. Kana ne tago teke iboadu ba ngauai. ²² Ata tamoata takaia kaiboang-lo ngai uasai ipura be io be meng ne idoki-le be iuasai nge masa kana ne moarunga ngadoki-le be nganege. Maka ma tamoata kai-boangi ngae nge io be meng ne ka odio ikaikai!

²³ “Tamoata naita tago iruangama nge moimoi be erekei negu. Tamoata naita tago ngau keru kana kibudinaki-buduru nge ngaia-tina ka kana idua-raramoaki.

Mariaba Goalaka Kaba Mulenga
(Mat 12:43-45)

²⁴ “Bong mariaba goalaka tamoata tekenalo ngapusika masa ngalako be kaba baradegadi ngalaleaki be kaba ono manauanga ne ngalelei. Ngalelei be tago tekedi ita nge nena-la bokai ngarai, ‘Kaba pera uperekia-lo mule-lako.’ ²⁵ Bong ngamule masa pera kana adoraka ngapura be goazagoaza ngaeno be ngate. ²⁶ Kodeka ngalale be mariaba goalakadi muzingadi goalakingadi ngai diuasai nge limarua ngatedi be ngabagadi be pera ngarana-lo dasukoaki-budu. Bokaibe tamoata ngae kodeka muzinga dagoala-tina. Toira muzinga mukuna-la digoala, ata kodeka muzinga dagoala-tina.”

Suri-Uia Kalingo

²⁷ Iesus pile ngaedi ipilepile nge aine teke tamoata be aine maradi ka bokai ipile, “Aine maka inekiakiko be iaka-labatiko nge iboadu marou bibia ngadoki!”

²⁸ Ata Iesus ikatu be bokai ipile, “Tago. Tamoata maka Nanaranga pilenga ilongo be itagatagadi ka iboadu marou bibia ngadoki!”

Kilala kaiboangi Keliaka Ipura

(Mat 12:38-42; Mar 8:12)

²⁹ Tamoata be aine nge isi dipurapura-la. Bokai be Iesus itaguraki be pilenga bokai ibatadi, “Tamoata be aine kaituka bong ngaedia-lo disukoaki nge muzingadi digoala-tina! Kilala kaiboangi teke aniadi ngapura kana direre! Ata tagona-tina iboadu teke aniadi ngapura. Kilala kaiboangi toira Zona emakani ipura-la ka masa aniadi ngapura. ³⁰ Toira-la Nanaranga itaguraki be Zona idoki be Ninibe tamoata be aine kilala bokana iemakadi, Nanaranga masa ngataguraki be Tamoata Natu ngadoki be tamoata be aine kaituka bong ngaedia-lo disoaki nge kilala bokana ngaemakadi. ³¹ Bong ono tamoata be aine moarunga Nanaranga aro datui be giriki nedi ngaliliti kananao masa Siba moaede kandi ngatui-rake be tamoata be aine kaituka bong ngaedia-lo disoaki ngatunuridi be giriki odio nganangalako. Labu ono giriki odio ngananga-lako kana nge ngai kateka ege takanao ka itui be ipura be anuatanepoa ara Solomon nge kauanga malaidi ilongori. Ata ngau bokai ura-kaming! Tamoata teke makare isoaki nge Solomon iuasai! ³² Bong ono tamoata be aine moarunga Nanaranga aro datui kananao masa Ninibe tamoata be aine datuirake be tamoata be aine kaituka disoaki datunuridi be giriki odio danangalako. Labu ono giriki odio danangalako

kana nge bong Zona ilako be Ninibe ipile-kaidi nge ilodi dibuiri be muzigoala nedi disegeaki. Ata ngau bokai ura-kaming! Tamoata teke makare isoaki nge Zona iuasai!

Tamoatada Malama Nedi
(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ “Tamoata tago teke baratui ibulai be komanga-lo inangai ki tabira-baba eruma inangai. Tago-tina! Baratui kabadia-lo nganangai be bong tamoata pera-lo disilisili masa malamaka daita. ³⁴ Mata-ming nge tamoata-ming baratui nedi. Mata-ming uia masa tamoata-mingo malama dalaba. Ata bong mata-ming dagoala masa tamoata-ming ere-moarungadi-o oabubu ngaeno. ³⁵ Eke! Malama omingo dieno nge daoabubu takana! ³⁶ Bokai be tamoata-ming ere-moarungadio malama dieno masa kania-ming tago teke oabubu ngadoki. Maka ma kania-ming moarunga-o masa malama daeno, baratui-la imalamalama bokana.”

Iesus Parasi Be Tamoata Disulesule Iauadi
(Mat 23:1-36; Mar 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Iesus pile ngaedi ipile-doi nge Parasi teke ipura be ialului be pera kanana-lo ngamoanako kana. Bokai be ialale be ambe isoakiria be ngamoanako kana. ³⁸ Ata Parasi ngae kaba bokai ita Iesus luma tago iasaki be ambe ngamoanako kana nge ipitilaki-tina be ilo lelenaka irai.

³⁹ Kodeka Tanepoa itaguraki be bokai irai, “Kam Parasi, sema kana-ming be tabira kana-ming nge nokudi kasasaki, ata ilo-minglo nge kana moarunga nem-doi mata be mata goalakadi

dikaure. ⁴⁰ Ngaongao-ming! Tago kakaua tamoata maka kana ilodi iemaki nge ka nokudi iemaki? ⁴¹ Bokai be ilo-ming dagoaza kana nge kana moarunga dieno-kaming nge tamoata kana nedi tagotago kamandi. Bokai masa ilo-ming be kania-ming moarunga dagoaza!

⁴² “Ue! Kam Parasi! Ambe-ma kaleua-re! Dagurai kana-ming nge kulemoa-kulemoa-lo kanangananga be tekedi Nanaranga kaniani, ata muzi uia emakadi be Nanaranga reretaka nge tago dieno-kaming! Mata rua urangaki ngaedi ka kamatagatagadi kana. Ata mata atabala urangaki-mua nge kamaememaki be!

⁴³ “Ue! Kam Parasi! Ambe-ma kaleua-re! Pera ono serereinga-lo nge aro-tinalo † soaki karerere, be malala-lo nge tamoata takadi daboadukuduku-kaming kana karerere. ⁴⁴ Ue! Ambe-ma kaleua-re! Tea-ming nge poda tago sasauki bokana. Bokai be tamoata be aine tago dikauataki be atabaladi dialalale.”

⁴⁵ Bokai ipile nge tamoata Moses Mata ne disulesuletaki teke bokai ipile, “‘Tisa,’ bokai kupile nge keka kuebulo-kama be!”

⁴⁶ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Ue! Kam tamoata Moses Mata ne kasulesuletaki! Ambe-ma kaleua-re! Tamoata takadi nokudi-o nge kana moatubudi baziadi ratadi kananganangaria, ata kam neming-la nge kabo-ming tago teke kananganangai be ono kadumadumadi! Tago be tago-soaso!

⁴⁷ “Ue! Ambe-ma kaleua-re! Kam-tina ma ka ‘propet’ podadi kangazimdi. ‘Propet’ ma

† 11:43: kaba irakingadi

maka tubu-ming diumoatedia-re! ⁴⁸ Bokai-be nge ambe neming-la be bokainatuka mangata kananga-kaming: Kana maka tubu-ming diemaki nge kam kasumoala ka diemaki. Bokai-be tubu-ming ‘propet’ diumoatedi, be kam podadi kangaz-imdi. ⁴⁹ Nge labu ngaena ka Nanaranga kauanga malaidi ane be bokai ipile, ‘Ngau masa ‘propet’ be ‘apostel’ negu mnepidi be dia-lo dalako. Aludi masa daumoatedi be takadi masa sururu bibia-tina dandi.’ ⁵⁰ Bokai-be ‘propet’ moarunga-tina umoateadi dipura toira kateka emaka ipura-lo be imai kaituka, darakadi masa tamoata be aine kaituka bong ngaedia-lo disoaki nge dadoki, be masa sururu bibia-tina dabazidi. ⁵¹ Abel-lo be imai Zekaraia-lo daga darakadi masa tamoata be aine kaituka bong ngaedia-lo disoaki dadoki. Zekaraia nge bagi ono Nanaranga tabaia ipura-pura be kaba ratadi maradi ka umoatea ipura. Moimoina-tina ka ura-kaming! Tamoata ngaedi darakadi masa tamoata be aine kaituka bong ngaedia-lo disoaki-o dabala.

⁵² “Ue! Kam tamoata Moses Mata ne kasulesule-taki! Ambe-ma kaleua-re! Kam nge kua bibia babaduada uasara ne kadokimatei be tago kanegei! Bokai-be kam neming-la nge tago kasili! Be tamoata takadi dipipi be dasili kana nge zalakadi kaonono.”

⁵³ Iesus ipile-doi be kaba ngaradi ipereki nge Parasi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki ditaguraki be diduaia-tina, be pile ono dinangalako be tegitegi kokoko ane dategi kana. ⁵⁴ Be makara be dirapurapungi be ono pile tekedi ngapakadi be giriki ono danangalako kana.

12

Iesus Mangmang Iung (Mat 10:26-27)

¹ Tamoata be aine ‘tausen’ kokoko-tina nge dipura be ambe nedia-la dieduaposaposaki. Kodeka Iesus itaguraki be matamata tagataga ne bokai iradi, “Parasi ‘is’ nedi kamamatamatakuakia uia! ‘Is’ nedi ngae nge bolingadi ratingadi! ² Kana moarunga kubatadi dipura masa kakatadi dapura, be kana moarunga zumkakadi dipura masa mangata-lo kauatakadi dapura. ³ Rakana pile kaea oabubu-lo kapile masa ariata longoradi dapura. Be rakana pile kaea zugumaba pera ilodia-lo be kamalongasiki masa malala-lo be rangakadi dapura.

Naita Ka Matakura Ngapura (Mat 10:28-31)

⁴ “Ruangagu, ngau ka ura-kaming. Tamoata maka tamoata-ming daumoatedi be kababe alauri tago diboadu kana takaia daemaki nge moaki kamatakuridi! ⁵ Ata ngau masa mitiking-kaming naita ka kamamatakuri kana. Nanaranga ka kamamatakuri kana! Ngai kaiboang dienoni be iboadu tamoata-ming ambe umoateadi dipura nge ngadoki be eoa tago matemate-lo ngarokakilako. E, ngau ka ura-kaming! Ngai ka kamamatakuri!

⁶ “Moimoi mangsisiki lima nge ‘mone’ dadara rua ane ka zazadi dipurapura! Ata Nanaranga mangsisiki tagona-tina teke ilo dileualeuataki! ⁷ Bokai kamakaua: Moimoina-tina dongaming teke-teke pangana-mingo nge ambe uareadia-doi

dipura. Bokai-be moaki taburi-ming dira! Kam zaza-ming nge mangsisiki kokoko-tina zazadi di-uasadi!

Iesus Mangata Rangaka

(Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Ngau ka ura-kaming! Tamoata naita lili-be-matao ipile ngai ngau tamoata negu masa Tamoata Natu ngataguraki be Nanaranga ‘enzel’ ne moarunga lilidi-be-matadio ngarangaki ngai tamoata ne. ⁹ Ata tamoata naita lili-be-matao ipile ngai tago tamoata negu masa Tamoata Natu ngataguraki be Nanaranga ‘enzel’ ne moarunga lilidi-be-matadio ngarangaki ngai tago tamoata negu.

¹⁰ “Tamoata naita edua pile kaa Tamoata Natu ono inangalako masa giriki ne rokakadia-le dapura, ata tamoata naita Oli Spirit ono imanai nge tagona-tina iboadu giriki ne rokakadia-le dapura.

¹¹ “Bong pera ono serereinga-lo, ki tamoata dimuamua, ki tamoata bibia arodi dituiraki-kaming nge moaki ilo-ming dibuku masa rakana pile kamapile ki baituka kamapile be ono kamaoiaki-kaming! Moaki-tina! ¹² Maka ma pile baituka bong ngaradia-lo kamapile kana masa Oli Spirit ngasule-kaming.”

Tamoata Kana Ne Kokoko

¹³ Makara nge tamoata teke tamoata be aine moarunga maradi ka bokai irai, “‘Tisa,’ tari-tokagu gorai be tama-mairu kana ne moarunga nganege-kamairu.”

¹⁴ Be Iesus ikatu be bokai irai, “Tamoata! Naita sumoala iana be ngau uboadu giriki mliliti be miadoraki ki tama-mingru kana ne

mnege-kamingru?” ¹⁵ Kodeka Iesus itaguraki be moarunga makara disoaki bokai iradi, “Eke! Kaba kamaitaita uia! Kana kokoko reretakadi be dokiadi mata kamatagadi takana! Tamoata soakingadi nge tago kana nedi kokotangadia-lo ka disukoaki uia. Tago. Kana nedia-ra kokoko, ata tago iboadu soaki kalingo dadoki.”

¹⁶ Kodeka Iesus itaguraki be pile ono tonanga tekedi bokai iradi, “Tamoata teke kana ne kokoko nge uma kana moarunga kangkang uia dipurakini. ¹⁷ Bokai be nena-la bokai ilo ilelenaki, ‘Kangkang negu dikoko-tina be kaba ono kangkang negu moarunga mkoazalaki kana nge disiki. Masa rakana memaki?’ ¹⁸ Kodeka nena-la bokai ipile, ‘Masa bokainatuka muzi: Pera negu ono kangkang koazalaka mgamang be bibia mkeli be ono kangkang negu be kana negu moarunga mkoazalaki. ¹⁹ Kodeka masa negu-la bokai mraia, “Kaiko kuia! Ambe kana uia kokoko kukoazalaki be iboadu barasi kokoko bokai daeneno. Kana moaki teke ilom ibukutaki. Moaki kumalipilipi be ono kusim imamalomalo. Gomoanakonako, dang gosingsing be surim dauiaua!” ’

²⁰ “Ata Nanaranga itaguraki be tamoata ngae bokai irai, ‘Ngaongaom! Oabubu-la ngaenalo masa soakingam ngaedi dokiadialeko dapura. Bokai masa kana nem moarunga nem-la kukoazalakiniko nge masa naita ngadoki?’ ”

²¹ Be Iesus pile ngaedi bokainatuka imambuaki, “Tamoata kateka-o kana dikoazakoazalaki, ata Nanaranga mata-nao kana nedi tago dikoko masa bokainatuka-la ka basakadi dapura kana.”

Ilo-ming Moaki Dibuku
(*Mat 6:25-34*)

²² Kodeka Iesus tagataga ne bokai iradi, “Bokai ka ngau bokai mra-kaming kana! Kangkang kamakangkang be moauriuri kamasukoaki kana nge moaki kailo-bukutaki. Be kusi kamaokoko kana nge moaki kailo-bukutaki. ²³ Bokai kamakaua: Moauriuri soakinga-ming ka ara biabia, be kangkang kamakangkang kana nge iuasadi. Be tamoata-ming ka ara biabia, be kusi kamaokoko kana nge iuasadi. ²⁴ Du ilo-ming dandi. Kangkang tago ditanotano ki diuaroeroe. Pera nedi ono kana koazalaka be pera nedi ono kangkang koazalaka nge tagotago. Maka ma Nanaranga ka iakolakoladi! Ata kam adorakaming nge mang adorakadi diuasadi! ²⁵ Naita tekem masa kana-ba ngae goilo-bukubukutaki be kuboadu soakingam goaka-salagati? * Tago be tago-soaso! ²⁶ Bokaibe kana muku ngae emaka kubebe nge bakara ka kana moarunga kuilobukubukutaki?

²⁷ “Moare ilo-ming dandi! Tago dimalipilipi ki kusi nedi diememaki. Ata ngau bokai urakaming! Toira Solomon ngazing ne malageri-tina ka inangananga, ata ngazing ne tago teke moare malagerisisingadi iuasadi. Tago-la. ²⁸ Lama uinianga-ming disiki-tina! Moimoi Nanaranga ka siresire ingazingingdi, ata kam kababe siresire kauasadia-tina. Bokaibe Nanaranga masa ngangazing-kaming mua kana. Alauri ka siresire ngangazingdi kana. Maka ma siresire

* **12:25:** Amari siriki ne teke soakingam-lo gobata-lako?

nge kaituka makare dieno, ata zama nge eoa ragodia-lo buladi dapura kana! ²⁹ Bokai be rakana kamakani be kamasing kana nge iloming moaki dibukutaki. Moakina-tina iloming dibuku. ³⁰ Bakara, tamoata Nanaranga pilenga tago ditagatagadi nge kana ngaedi dilo-bukubukutaki be dilelelei. Be bokai kamakaua: Tama-ming ikaua kana ngaedi kareretaki. ³¹ Ata bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge kamalelei noko, alauri ka masa kana moarunga ngaedi ania-ming dapura.

³² “Kam ‘sipisipi’ ulunga muku kata, taburiming moaki dira! Moaki-tina! Maka ma Tama-ming ambe ilo iuiataki-kaming be bong ono ngatanepoa kana nge ngang-kaming kana. ³³ Kana ne-ming moarunga ono ‘mone’ kamadoki be ‘mone’ ngaedi kamadoki be tamoata kana nedi tagotago kamandi. Bokai masa ‘mone’ goate neming lang anua-lo dakauri-tina. ‘Mone’-goate lang anua-lonalona nge tago dimasaresare be dimoatobatoba. Makara nge tago iboadu kana tekena-lo kamatukura, be anako tago iboadu danako-kaming, be boaboaziri tago iboadu kana neming dagamang. ³⁴ Maka ma bokai kamakaua: Kana neming irakingadi dieno kana masa iloming makarana-la daeneno.

*Kamakatiuana Be Kaba Kamaitaita Uia
(Mat 24:42-44)*

³⁵ “Kamakatiuana uia be kamasoaki! Giriki puradi tago kakaua. Kusi neming kamaoko uia be baratui neming kamabulai be kamakatiuana be kamasoaki. ³⁶ Malipilipi-la biabiadi nedi

moanako ono rotinga-lo be mulenga dirarapung bokana kam kamakatiuana be kamara-purapu. Bokai be bong biabiadi nedi ipura be babaduadua ipaliti masa oaikiki-tina dauasarani. ³⁷ Biabiadi nedi ipura be matadi poapoara be dikatiuana be disoaki be itedi masa malipilipi suridi dauia-tina! Moimoi ka ura-kaming! Biabiadi nedi masa ngataguraki be malipilipi kana bagi ono moanakonga-lo ngasoakingakidi be kusi ono moanako adoraka ngananga be kangkang ngandi. ³⁸ Kana-ra oabubu lukanganao ki mang uludi-o bokana ka ipura, ata malipilipi kana dikatiuana be disoaki be itedi masa malipilipi kana suridi dauia-tina! ³⁹ Ata kana ngae ilo-ming daniani: Pera-marau ikaua bong nangatanao anako ngapura be pera kana ngasereki kana nge ambe pera-marau tago iboadu anako ngalikitaki be pera kana ngasereki. Maka ma pera-marau mata poapoara be irapurapu! ⁴⁰ Bokainatuka-la, kamakatiuana be kamasoaki. Bakara, Tamoata Natu masa puranga tago kamakauataki. Ramani nangatanao ngapura nge tago kakaua.”

*Malipilipi Iauia Be Malipilipi Goalaka
(Mat 24:45-51)*

⁴¹ Be Pita bokai ipile, “Tanepoa, pile ono tonanga ngaedi kupile nge kekai-la ka kura-kama ki moarunga zaiza be kura-kama?”

⁴² Be Tanepoa ikatu be bokai ipile, “Bokai nge malipilipi nangata ka kauakaua be malipi ne iememaki-tina uia? Biabiadi ne itaguraki be kana ne moarunga pera kanana-lo nge luma-nao

isalangaki, be bong-tina ono kangkang negenga-o nge malipilipi takadi kangkang kandi ianiandi. ⁴³ Be bong biabiadi ne ipura pera kanana-lo be malipilipi ngae kana bokai iememaki be ita masa malipilipi ngae suri dauia-tina. ⁴⁴ Moimoina-tina ka ura-kaming! Biabiadi ne masa ngataguraki be malipilipi ngae nganangai be kana ne moarunga ngaitaita be ngadoadorakini. ⁴⁵ Ata malipilipi ngae ilona-lo bokai ngapile bokana, ‘Biabiadi negu isi tago ngapura-mado kana.’ Be ngataguraki be malipilipi moane be malipilipi aine takadi ngaunundi, be ngamoanakonako be dang kakai ngasingsing be ngaboangboang be ngasoaki. ⁴⁶ Bokai imuzimuzi masa biabiadi ne puranga tago ngatautaki ki amari nangatanao ngapura kana nge tago ngailo-bukutaki. Bokaibe biabiadi ne masa ngataguraki be mukumuku ngataratotoki be sururu bibia tamoata panganadi patu bokana didokidoki nge ngani.

⁴⁷ “Malipilipi nangata biabiadi ne rerenga ikau-ataki, ata tago ikatiuana be isoaki ki biabiadi ne rerenga tago itagadi masa kalaua kokoko-tina ngadoki. ⁴⁸ Ata malipilipi tago ikaua be giriki ono iboadu sururu ngadoki iemaki nge masa kalaua tago kokoko-tina ngadoki. Bokaibe tamoata naita kana kokoko ania ipura masa akangaoia ngapura be kana kokoko-la be ngamuleaki. Be tamoata naita kana bibia luma-nao salangakadi dipura masa tegia ngapura be kana bibia-la be ngakatu.

*Jesus Tago Anua-uia Ngadoki Kana Ka Ipura
(Mat 10:34-36)*

⁴⁹ “Ngau kateka ngae eoa oti mbulai kana ka upura. Iei, urere-tina nge kaituka-la be eoa ngaedi damarang. ⁵⁰ Ata ngau isi sururu bibia ono rukuiagu ngapura kana nge arogu dieno be utalari! Kaituka-tina nge ilogu isururu-tina, be ilogu bokai ngasusururu nibe sururu bibia mdoki kana nge damanubu! ⁵¹ Ilo-ming dipile ngau anua-uia ka kateka ngae ueluakani ki? Tago-soaso! Ngau ka ura-kaming! Edua be dua-ramoaki ka ueluaki! ⁵² Kaituka be ngalako masa dara tekena-lo tamoata lima disoaki nge daenegei, toli masa rua. ⁵³ Masa bokainatuka daenegei: kamoang masa natudi moanekadi daduaduadi, be natu moane masa kamoang daduaduadi. Kipi masa natudi ainekadi daduaduadi, be natu ainekadi masa kipi daduaduadi. Aine barasi masa rauadi kipi daduaduadi, be kipi masa rauadi ainekadi daduaduadi.”

Bong Kauatakadi

(Mat 16:2-3)

⁵⁴ Iesus kababe tamoata be aine bokai iradi, “Bong zim ege amari balaianao ituitui be kate masa bokai kamapile, ‘Ura ngapura kana.’ Be moimoina-tina ura ngapura kana. ⁵⁵ Be bong gamaia oasa ngapura nge bokai kamapile, ‘Kaba daragogo kana.’ Be moimoina-tina kaba daragogo kana. ⁵⁶ Bolinga-ming ratadi! Kateka be lang kaitaita be anua irakinga be goalakinga kakauakauataki-ba mua. Bokai nge bakara ka tago kaboadu bong ngaedi kaituka-tina dieno nge kakauataki-ba mua?

⁵⁷ “Bakara ka tago neming-la kaliliti-kaming be muzi adoadodi kakauataki? ⁵⁸ Tamoata kata

'koto'-lo nganangaiko kana be ibagabagaiko nge gopi-tina be zala-lo be giriki ngaedi goadoraki. Giriki ngaedi zala-lo be tago kuadoraki masa tamoata ngae ngadokirepekiko be tamoata giriki adoadoraki aro ngatuirakiko. Be giriki adoadoraki masa ngadokiko be katonga-oaoa luma-nao nganangaiko be uaura pera-lo ngarokakikolako. ⁵⁹Ngau ka ura-kaming! Masa makara uaura pera-lo gosoaki nibe 'mone' moarunga gokatu-doi."

13

Muzigoala Nem Gosegeaki Ki Goleua

¹ Bong ngaranao nge tamoata alu dipura be Iesus bokai dirai, "Galili tamoata alu nge Nannaranga tabataba dianiani be Pailot ipile be di-umoatedi!"

² Be Iesus ikatu be bokai ipile, "Ilo-ming bakara dipile? Galili tamoata be aine moarunga maradi nge di muzigoala emakingadi digoala-tina ka sururu bibia ngaedi didoki ki? ³ Ngau ka ura-kaming! Tago be tago-soasoa! Ilo-ming tago kabuiri be muzigoala neming tago kasegeaki nge masa dia-la ara-leuadi dipura bokana ara-leuaming dapura! ⁴ Tamoata kulemoa-be-lima-toli pera rakerake odio imakotolako Siloam anua-lo ilo-ming dandi! Nge di muzingadi goalakingadi tamoata be aine moarunga Ierusalem anua-lo diuasadi ka bokai ara-leuadi dipura ki? ⁵ Ngau ka ura-kaming! Tago be tago-soasoa! Ilo-ming tago kabuiri be muzigoala neming tago kasegeaki masa dia-la ara-leuadi dipura bokana ara-leuaming dapura!"

Kai Kalingo Tagotago Ono Tonanga Ipura

⁶ Kodeka makara be Iesus pile ono tonanga ngae iradi, “Tamoata teke kai ara ‘pig’ ‘uain’-uma nena-lo itanomi be ilaba. Ilaba nge ilako be kalingo ilelei, ata tago teke ite. ⁷ Bokai be tamoata ngae itaguraki be tamoata maka uma ne ngae imalipilipitaki bokai irai, ‘Barasi toli ngaedi ilodia-lo nge makare upurapura be kai ngae kalingo mita kana, ata tago teke uteate. Gopoloi! Bakara ka kateka-ba iauia ibizagami?’ ⁸ Ata tamoata uma imalipilipitaki bokai ipile, ‘Biabiadi, golikitaki be bokai ngatuitui be barasi tekana-la ngamambuaki noko. Masa msauki be kangkang miani be mte. ⁹ Barasi takaianao kalingo ipuraki nge iuia! Tago nge poloia ngapura!’ ”

Bong Ono Manauanga-o Aine Adoraka Ipura

¹⁰ Bong ono manauanga ‘Sabat’ tekenao nge Iesus pera ono serereinga tekana-lo isulesule. ¹¹ Aine-biabia teke zuzu boaroka nge makara isoaki. Mariaba goalaka kata ilona-lo isoaki ka iemaki be zuzu iboaroka be ambe barasi kulemoa-be-lima-toli dimanubu. Be zuzu nge ambe iboaroka-tina be tago iboadu ngapoagarakake. ¹² Bong Iesus aine ngae ite nge ikilamai saringa be bokai irai, “Aine, more nem ngaena-lo ambe rubetakam ipura!” ¹³ Kodeka luma ono inangaria be oaikiki-tina zuzu iado be ipoagarakake be Nanaranga irakeaki.

¹⁴ Tamoata pera ono serereinga ngaena-lo imuamua kaba bokai ita Iesus bong ono manauanga-o ka aine ngae iadoraki nge nama ira-tina, be tamoata be aine makara

disoaki bokai iradi, “Amaridi lima-teke nge ono malipinga. Bokai be amaridi ngaradi ilodia-lo nge kamapurapura be adoraka-ming dapurapura! Moaki bong ono manauanga-o kapurapura!”

¹⁵ Be Tanepoa ikatu be bokai irai, “Bolinga-ming ratadi! Bong ono manauanga-o nge kalakolako be ‘bulumakau’ be ‘dongki’ neming pera nedia-lo be karurubeti be dang kaniandi be disingsing ki tago? ¹⁶ Aine ngae nge Abaram tubu kata, ata ambe barasi kulemoa-be-lima-toli Satang uaura nena-lo isoaki. Bakara ka tago iboadu bong ono manauanga-o rubetaka ngapura?” ¹⁷ Bokai ipile nge erekei ne dimaia-tina. Ata tamoata be aine nge kana uarikadi iememaki disuri-uiataki.

‘Mastet’ Patu Ono Tonanga Ipura
(*Mat 13:31-32; Mar 4:30-32*)

¹⁸ Kodeka Iesus kaba bokai itegi, “Bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge rakana bokana? Masa rakana oti mtonangai? ¹⁹ Bokainatuka mtonangai: Tamoata teke ‘mastet’ patu idoki be uma kanana-lo itanomi. Ilaba be kai ipura, be mang dipura be sapara-nao gupadi diemaki.”

‘Is’ Ono Tonanga Ipura
(*Mat 13:33*)

²⁰ Iesus kaba bokai ipile, “Bong ono Nanaranga ngatanepoa kana masa rakana ane mtonangai? ²¹ Bokaina-tuka mtonangai: Aine teke ‘is’ idoki be ‘palaua’ biabia-tina * zaiza ibairi. Ibairi nibe ‘is’ ngae ‘palaua’ ere-moarunganalo ilako be ‘palaua’ idodoraki-tina.”

* **13:21:** Biatanga 22 lita bokana.

*Babaduadua Ugugu
(Mat 7:13-14, 21-23)*

²² Kodeka Iesus itui be Ierusalem anua taona itao. Ialalale nge anua sisiki be bibia makara dieno ialalaleaki be tamoata be aine isulesuledi be ialalale. ²³ Makara nge tamoata teke Iesus bokai itegi, “Tanepoa, masa tamoata tago kokoko uketadi dapura ki?”

Be Iesus ikatu be bokai iradi, ²⁴ “Kamapi-tina be babaduadua aoa ugugu-lo kamasili. Ngau ka ura-kaming. Tamoata kokoko-tina masa dapi be dasili kana, ata tago diboadu dasili. ²⁵ Peramarau ngataguraki be babaduadua ngaonoti masa eluku kamatui be babaduadua kamapalipaliti be bokai kamakorokoroi, ‘Biabiadi, babaduadua gouasara-kama!’

“Ata ngai masa ngakatu be bokai ngapile, ‘Tago ukauataki-kaming! Be tago ukaua inanga ka kapura!’

²⁶ “Kodeka kam masa bokai kamarai, ‘Kaiko zaiza tamoanako be dang tasing-budu. Be anua nemai-lo kusule-kama!’

²⁷ “Ata masa kababe bokai ngapile, ‘Ngau tago ukauataki-kaming! Tago ukaua inanga ka kapura! Kamairatu, kam muzinga-ming goalakadi!’

²⁸ “Masa Abaram, Aisak, Zekop be ‘propet’ moarunga bong ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo dasoaki be kamatedi, ata kam masa eluku rokaka-ming-lako dapura. Makara masa kamatangtang be ile-ming kamakaraposaposa! ²⁹ Tamoata be aine masa ilau, auta, ata be aoa be dapura be kabadi dadoki be bong ono Nanaranga

ngatanepoa kanana-lo dasoakiria be moanako bi-
 abia daemaki. ³⁰ Moimoina-tina tamoata alalauri
 masa damua, be tamoata muamua masa dalauri.”

Iesus Ierusalem Inodomi
(Mat 23:37-39)

³¹ Bong ngaranao nge Parasi alu dipura Iesus-
 lo be bokai dirai, “Kaba ngaedi gopereki be
 kaba takadia-lo golako. Erot ambe ngaumoateiko
 kana.”

³² Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Kamalale be
 keu kabukabu ngara bokai kamarai, ‘Ngau masa
 kaituka be zama mariaba goalakadi tamoata be
 aine ilodia-lo mtaotaodi be moremore miaka-
 uiauiakidi, be amaridi tolianao masa malipi negu
 mambuaki.’ ³³ Ata kaituka be zama be zamane
 nge mialalale-la kana. Maka ma ‘propet’ tago teke
 iboadu anua takaiana-lo ngamate. Moarunga nge
 Ierusalem anua-lo ka dimatemale!

³⁴ “O, Ierusalem, Ierusalem! Kaiko ‘propet’
 moarunga kumoatedi, be tamoata Nanaranga
 pilenga dieluakiniko nge patu oti kundi! Bong
 kokoko-tina luma-gu unanaraki be tamoata nem
 mboabundi kana, mang-la aineka natu bazi
 erumadi inanganangadi bokana. Ata tago
 kusumoalana! ³⁵ Kaba goita! Pera nem masa
 tauna-ba ngaeno! Moimoi ka uraiko! Tago
 iboadu gotea nibe kaba bokai gopile, ‘Tamoata
 naita Tanepoa aranao be ipura nge Nanaranga
 iboadu ngamaroui!’ ”

14

Iesus Moremore Teke Iadoraki

¹ Bong ono manauanga ‘Sabat’ tekenao nge Iesus ilako Parasi teke ara otioti pera kanana-lo ngamoanako kana. Makara isoaki nge dimatananganangaia-tina uia. ² Tamoata teke ae be luma kauridi nge makara isoaki. ³ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki be Parasi bokai itegidi, “Mata neda Moses igere disumoala ki tago, iboadu bong ono manauanga-o moremore tadoraki?” ⁴ Ata di dimoadubulae-ba. Bokai be Iesus itaguraki be tamoata ngae luma-nao idoki be iaka-uiaki be inepe be ialale.

⁵ Kodeka bokai itegidi, “Tekem natum moaneka ki ‘bulumakau’ nem teke bong ono manauanga ‘Sabat’-o be dang-kesua-lo isapasilako masa oaikiki-tina gopasika-rake ki tago?”

⁶ Ata tago sesu pilenga dikatu.

Nem-la Gobalakiko

⁷ Iesus kaba bokai ita tamoata aluluadi dipura be moanako-lo dipura nge alu kaba irakingadi didokidoki. Bokai be itaguraki be pile ono tonanga ngae iradi, ⁸ “Bong tamoata teke ialuluiko be moanako ono rotinga nena-lo kulako nge moaki kaba irakingadi kudoki. Baraoa tamoata takaia ara otioti moanako ngarana-lo kilaia ipura! ⁹ Bokai masa tamoata maka moanako ngaena-lo ikeliaki-kamingru ngamai be bokai ngaraiko, ‘Tamoata ara otioti ngae kaba irakingadi ngaedi goani.’ Bokai ngaraiko masa gomaia, be golako be muritina-lo kaba godoki.

¹⁰ “Ata bong aluluam ipura be moanako-lo kulako nge kaba muritina-lo godoki. Bokai masa

bong tamoata ikilaiko ipura masa bokai ngaraiko, ‘Ruanga, gomai be kaba irakingadi arotina-lo godoki.’ Bokai masa tamoata aluluadi dipura maradi nge muaka bibia godoki. ¹¹ Tamoata naita nena-la iraketukai masa balaka ngapura. Be tamoata naita nena-la ibalaki masa rakeaka ngapura.”

¹² Kodeka Iesus itaguraki be tamoata moanako ngaena-lo ikeliaki bokai irai, “Bong amari-soaso moanako, ki rairai moanako kata kuemaki nge moaki ruangam, ki taritokam, ki dara nem, ki tamoata saringam disukoaki kana nedi kokoko kualuludi. Moaki! Bokai kumuzi masa di kaba daluluiko be kamamoanako-budu be ono oti nem dakatuniko. ¹³ Bong moanako biabia teke kuemaki nge tamoata kana nedi tagotago, tamoata luma-di matedi, tamoata aedi matedi, be tamoata matadi leuadi goaluludi. ¹⁴ Tamoata bokainaina kualuludi masa Nanaranga-lo marou bibia-tina godoki. Moimoi di tago diboadu oti nem dakatu, ata bong tamoata adoadodi mate-lo be damarang kananao masa oti nem ngaedi Nanaranga ngakatuniko.”

*Moanako Biabia Ono Tonanga Ipura
(Mat 22:1-10)*

¹⁵ Tamoata teke makara bagi ono moanakongalo isoaki pile ngaedi ilongo nge Iesus bokai irai, “Tamoata naita bong ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo moanako biabia-lo ngamoanako kana nge iboadu marou bibia ngadoki!”

¹⁶ Be Iesus pilenga ikatu be bokai ipile, “Tamoata teke moanako biabia teke iememaki bokana lou kokoko-tina ialuludi be dapura

kana. ¹⁷ Moanako biabia ngae bong ne dipura nge malipilipi kana bokai irai, ‘Goalale be tamoata moanako ngaena-lo aluluiadi dipura bokai goradi, “Kamapura, kana moarunga ambe adorakadi dipura be dieno.” ’

¹⁸ “Ata di moarunga nge zala dilelei be ono moanako ngaena-lo tago dapura kana. Teke bokai ipile, ‘Uma teke uzazai be mialale be mte kana. Bokaibe tago masa mpura.’

¹⁹ “Takaia bokai ipile, ‘Ngau ‘bulumakau’ kulemoa uzazadi be mialale be mtoidi kana. Bokaibe tago masa mpura.’

²⁰ “Be kaba takaia bokai ipile, ‘Ngau kodeka ka uroti. Bokaibe tago masa mpura.’

²¹ “Kodeka malipilipi ngae imule be kana moarunga ngaedi nge biabiadi ne irangakini. Biabiadi ne ilongo nge nama ira-tina be malipilipi kana bokai irai, ‘Oaikiki-tina goalale anua-lo be zala bibia moarunga-lo, be zala mukudi moarunga-lo be tamoata kana nedi tagotago, tamoata luma-di matedi, tamoata matadi leuadi, be tamoata aedi matedi goaluludi be dapura.’

²² “Be malipilipi ngae oaikiki-tina ialale be imule nge bokai ipile, ‘Biabiadi, pilengam ambe tagadi dipura, ata isi kaba bibia-tina dieno.’

²³ “Bokaibe biabiadi ne bokai ipile, ‘Goalale zala bibia be sisiki anua takadia-lo dilako-lo be tamoata kutedi nge goaluludi be dapura. Bokai masa pera kanagu ngakauri.’ ²⁴ Ngau ka urakaming. Tamoata aluluiadi dipura nge tagonatina iboadu teke moanako negu monanga datoi!”

*Baituka Be Iesus Tagataga Ne Gopura
(Mat 10:37-38)*

²⁵ Tamoata be aine nge dum kokoko-tina Iesus zaiza zala-lo dialalale-budu. Kodeka Iesus ibuiri be bokai iradi, ²⁶ “Tamoata naita ngau-lo imai nge tago iboadu tagataga negu ngapura. Tago-la! Tama be tina, roa be natu, be taritoka be marau isegeakidi, be nena-tina ma ka isegeaki ka masa iboadu tagataga negu ngapura. Tago be tago! ²⁷ Be tamoata naita kai ne kapalapala uauau tago ibazi be itagaia nge tago iboadu tagataga negu ngapura.

²⁸ “Bokai mtonanga be kamakaua: Tekem pera rakebuli teke ngakeli kana nge masa baituka ngamuzi? Matamata ngasoakiria be kai be kana ono pera kelinga ngakauataki be masa ‘mone’-di ngalelei. ‘Mone’ iboadu masa pera ngae ngakeli. Tago iboadu nge tago ngakeli. ²⁹ Tago bokai imuzi mua masa pera ngae aririna-ba ngatuiraki, ata tago iboadu ngamambuaki. Be tamoata moarunga pera aririna-ba daita masa dasako-rangaki be ³⁰ bokai dapile, ‘Tamoata ngae pera imarangaki, ata tago iboadu ngamambuaki.’

³¹ “Kababe bokai mtonanga: Anuanepoa kata ‘10,000’ koai-tamoata ne idokidi be ilako anuanepoa takaia koai-tamoata ne ‘20,000’ zaiza daeung kana masa rakana ngaemaki? Matamata ngasoakiria be ilo ngalelenaki ngai kaiboang ne dieno be iboadu anuanepoa takaia ‘20,000’ koai-tamoata ne zaiza ngauasadi ki tago? ³² Tago iboadu nge masa ngataguraki be tamoata alu nganepidi be dalale be anuanepoa takaia isi

kasau isoaki be date be pile dapali be kaba anua-
uia dadoki. ³³ Bokainatuka-la, tamoata naita
mara-ming kana ne moarunga tago isegeaki nge
tagona-tina iboadu tagataga negu ngapura!

Makasi Kapisanga
(*Mat 5:13; Mar 9:50*)

³⁴ “Makasi nge kana iauia, ata bong kapisanga
daleua masa baituka tabasaki be kaba kapisanga
tamuleaki? ³⁵ Makasi bokainaina nge tago iboadu
kana teke ono emaka ngapura ki uma-lo nan-
gaia ngapura be ono kateka monanga ngapuraki.
Tago-la! Makasi bokainaina nge rokaka ipura-
pura.

Be Iesus pile ne ngaedi ono ngamambuaki kana
nge bokai ipile, “Tamoata kungi otioti nge pile
ngaedi ngalongo!”

15

‘Sipisipi’ Leua Ono Tonanga Ipura
(*Mat 18:12-14*)

¹ Bong teke tamoata ‘tagisi’ dokidoki be ta-
moata muzigoala ememaki dipura be dikabuni
be Iesus dalongori kana. ² Makara nge Parasi be
tamoata Moses Mata ne disulesuletaki ditaguraki
be ambe Iesus bokai digulugulungaetaki, “Ta-
moata ngae nge muzigoala ememaki imolamo-
latakidi be dimoanakonako-budu.”

³ Kodeka Iesus itaguraki be pile ono tonanga
ngae iradi, ⁴ “Tamoata teke mara-ming ‘sipisipi’
ne ‘100’ moarunga, be teke ileua masa rakana
ngaemaki? Tamoata ngae masa ngataguraki be
‘99’ takadi kaba ono ramomonga-lo ngaperekidi

daramomomo be ngalale be teke ileua nge ngalelei nibe ngate. ⁵ Bong ngate masa suri dauia-tina be bage-nao ngasalangaki be ngabazi ⁶ be kaba kana ngalako. Kodeka ruanga be tamoata saringa disukoaki ngakiladi be bokai ngaradi, ‘Ngau zaiza suri-uia taemaki. ‘Sipisipi’ negu ileua ambe ute.’ ⁷ Ngau ka ura-kaming. Bokainatukala, ‘sipisipi’-la leua ngae bokana, lang anua-lo masa suri-uia bibia-tina emakadi dapura bong tamoata muzigoala ememaki teke ilo ibuiri be muzigoala ne isegeaki. Tamoata ‘99’ uia nge diado ka disoaki, ata tamoata muzigoala ememaki kata ilo ibuiri be muzigoala ne isegeaki nge suri-uia taka dalaba-tina kana!

‘Mone’ Leua Ono Tonanga Ipura

⁸ “Aine teke ‘mone’ ne kulemoa, be teke ileua masa rakana ngaemaki? Masa baratui ne ngabulai be pera kana ngaroroi be ‘mone’ leua nge ngalelea-tina uia nibe ngate. ⁹ Be bong ite masa ruanga be tamoata saringa disukoaki ngakiladi be bokai ngaradi, ‘Ngau zaiza suri-uia taemaki. ‘Mone’ negu ileua ambe ute.’ ¹⁰ Ngau ka ura-kaming. Bokainatukala, ‘mone’-la ngae leua bokana, bong tamoata muzigoala ememaki ilo ibuiri be muzigoala ne isegeaki masa Nanaranga ‘enzel’ ne suridi dauia-tina.”

Natu Moane Leua Ono Tonanga Ipura

¹¹ Be Iesus kaba bokai ipile, “Tamoata teke isoaki natu moanekadi rua. ¹² Natu sikisiki itaguraki be tama bokai irai, ‘Mamo, kana nem moarunga gonege-kamairu be egedi takadi negu goana.’ Bokai be tamoata ngae itaguraki be kana

ne moarunga nge natu ruoti ngae-diaru inege-diaru.

¹³ “Uanana tago disalaga be natu sikisiki nge kana ne moarunga idoki be masoaso kaba tekedia-lo ilako. Makara isoaki be kana ne moarunga nge ramoramo-ba rerengana-lo irokaki be ono ne kusi suri-ua iani. ¹⁴ Kana ne moarunga irokaki-doi, kodeka alauri nge tole biabia teke kaba ngaradia-lo ipura. Be natu ngae nge kana ne tago-tina. ¹⁵ Bokai be ilako be anua-marau tekana-lo be ngamalipini kana. Be anua-marau ngae itaguraki be inepi be ilako boro ne iakolakola. ¹⁶ Makara imalipilipi nge tole-toleba imalipilipi. Be tamoata tago teke kangkang ianiani be ikangkang. Ilo nge boro kangkang kandi alu ngakangkang kana irere.

¹⁷ “Makara isukoaki nibe ilo ipitilaki nge bokai ipile, ‘Tamagu malipilipi ne moarunga nge kangkang-lo diboaduboadu-tina be alu dienenoba, be ngau makare nge ambe saringatuka tole matea mate kana!’ ¹⁸ Masa mtui be mi-alale be tamagu-lo be bokai mrai: Mamo, ngau Nanaranga-lo be kaiko-lo muzigoala uemaki. ¹⁹ Ngau tago uboadu natum kana gokilakilaia. Godoka be malipilipi nem bokana be malipilipiniko.’ ²⁰ Bokai be itui be tamana-lo ilako.

“Ata tama nge natu isi kasau-lanalo be itealako nge ilo itagaia-tina. Bokai be ipapanana-la be ilako be natu iboabuni be iaroki.

²¹ “Kodeka natu ngae tama bokai irai, ‘Mamo, ngau Nanaranga-lo be kaiko-lo muzigoala uemaki. Tago iboadu natum kana gokilakilaia.’

22 “Ata tama itaguraki be malipilipi ne ikiladi be bokai iradi, ‘Kusi-sili uarikana-tina kamabagai be kamasiliakani. Be bokiboki kabona-lo kamanangalako be ae-sukuma aena-lo kamananga. 23 Kamangazingia-doi kodeka kamalako be ‘bulumakau’ natu moaneka dabudabu uarikana-tina nge kamadoki be kamaumotei, be ono moanako biabia teke taemaki be surida dauia. 24 Labu ono surida dauia kana nge bokai: Natugu ngae nge imate, ata ambe imoauri. Ileua, ata ambe tea ipura.’ Bokaibe ditaguraki be moanako biabia be suri-uia ngae dimarangaki.

25 “Bong kana ngaedi bokai emakadi dipurapura nge natu labalaba uma-lo imalipilipi. Be bong pera-lo imulemule nge oagu be moasi ilongo. 26 Bokaibe malipilipi teke ikilai be bokai itegi, ‘Rakana diememaki?’ 27 Be malipilipi ngae ikatu be bokai ipile, ‘Tarim imule ka tamam ‘bulumakau’ natu moaneka dabudabu uarika nge iumoatei be ono moanako biabia teke emaka ipurapura. Bakara, tarim ne iaui-la be imule. Tago sesu ba iuai.’

28 “Labalaba pile ngaedi ilongo nge nama iratina, be pera-lo sili isege. Bokaibe tama ipusika be ilako iakoroi be ngasili kana. 29 Ata natu labalaba itaguraki be tama pilenga bokai ikatu, ‘Kaba goita! Ngau barasi kokoko-tina dududuba bokana umalipiniko. Pilengam moarunga nge ulongolongo-la. Tago sesu ukai-niko. Ata kana tago teke kuemakana! ‘Meme’ natu-ba teke goana be ono ruangagu zaiza moanako biabia teke gaemaki nge tago-soaso! 30 Ata natum ngae maka kana nem moarunga igamangramo-

ba aine pogizagizadi zaiza be bong imule nge 'bulumakau' natu dabudabu uarika kumoateani!

³¹ “Be tama ikatu be bokai ipile, ‘Natugu, kaiko izamaizama sakeguo kusukoaki. Be kana negu moarunga nge nem. ³² Ata nge iuia-tina suri-
uia taemaki be surida dauia, bakara tarim ngae nge imate, ata kaba imoauri. Ileua, ata kaba tea ipura.’ ”

16

Malipilipi Pangana Dadaka

¹ Kodeka Iesus itaguraki be tagataga ne bokai iradi, “Tamoata teke ‘mone’ ne kokoko nge tamoata kauakaua teke ‘mone’ pananuakadi iamang idoki be ‘mone’ ne be kana ne moarunga ipapananuakini. Bong teke tamoata ‘mone’ ne kokoko bokai dirai, ‘Malipilipi nem ‘mone’ nem ibibizagam-ba!’ ² Bokai be tamoata ngae malipilipi ne ikilai be bokai irai, ‘Baituka ka bokai dirangarangakiko be ulongo? Golako be kana negu moarunga rangakadi moarunga gogere be mita. Ambe umambuakiko! Tago ambe gomalipilipina kana!’

³ “Makara nge malipilipi ngae bokai ilo ilelenaki, ‘Masa rakana memaki? Biabiadi negu ambe ngataona kana. Kateka mokiri kana nge kaiboang-ma negu tago! Be ‘mone’ be kangkang msinaunau kana nge umaia-ma! ⁴ Kodeka ukaua masa rakana memaki! Alauri malipi negu ngaedia-lo ditaona masa ruangagu otioti be pera kandia-lo dabagaiaulako.’

⁵ “Bokai be tamoata moarunga oti nedi biabiadi nena-lo dieno nge ikiladi be dipura. Tamoata

ipuratuka-mua nge bokai itegi, ‘Biabiadi negu-lo oti nem bakarairai kaa dieno?’

⁶ “Be tamoata ngae ikatu be bokai ipile, “800 galen olib’ damaka.’

“Kodeka malipilipi ngae bokai ipile, ‘Pepa’ ono oti katunga maka! Godoki be gosoakiria be ‘400’-la kana gogere!’

⁷ “Kodeka itaguraki be tamoata takaia ipura bokai itegi, ‘Be kaiko? Oti nem bakarairai kaa dieno?’

“Be tamoata ngae ikatu be bokai ipile, ‘1,000 ‘uit’ mazapi!’ Kodeka malipilipi ngae itaguraki be tamoata ngae bokai irai, ‘Pepa’ ono oti katunga maka! Godoki be gosoakiria be ‘800’-la kana gogere!’

⁸ “Malipilipi ngae bibiadi kana bokai ilongo nge itaguraki be malipilipi pangana dadaka ngae nge irakeaki, bakara malipilipi ngae nge aro-lo ilo ilelenakalako be kana bokainaina iemaki. Bokainatuka-la, tamoata kateka ngaena-onaona nge aro-lo kana ilodi dianiandialako be boli muzi-lo be tamoata ruangadi diruaruangamdi. Ata tamoata malama-lo disukoaki nge kana bokainaina emakadi tago dikaua uia.

⁹ “Bokai ka ngau bokai ura-kaming: Kateka kana ane be tamoata takadi kamaruangamdi. Be bong kateka kana ngaedi dimanubu-kaming masa nem-kusoaki soaki ipurapura-lo kamalako.

¹⁰ “Tamoata naita malipi mukumukudi luma-nao nangadi dipura be emakadi iamang masa malipi bibia emakadi ngamang. Tamoata naita malipi mukumukudi emakadi tago iamang uia masa malipi bibia emakadi tago ngamang uia.

¹¹ Bokai-be, kateka kana lumam-o nangadi dipura be adorakadi tago kuiamang-uia masa baituka be kana nem-kueno dieneneno nge emakadi goamang-uia? ¹² Be tamoata takaia kana ne tago kuadoadoraki-uia masa naita kana nem-tina ngangko?

¹³ “Tago teke iboadu bong-doi teke tamoata bibia rua ngamalipilipidi. Takaia masa ngasege-segeaki be takaia masa ngarereretaki. Takaia masa ngatalatalari be takaia masa ngamurinar-inai. Tago iboadu Nanaranga be ‘mone’ malipi nedi bong-doi teke kamaememaki.”

Jesus Sulenga Alu

(Mat 11:12-13; 5:31-32; Mar 10:11-12)

¹⁴ ‘Mone’ kokoko dokiadi kana nge Parasi moaledi dipusikasika-tina. Bokai-be bong Iesus pile ngaedi ipile nge dingengeri. ¹⁵ Ata Iesus bokai iradi, “Kam-tina ma ka tamoata takadi matadi-o neming-la kararangaki-kaming kam tamoata adoado-ming, ata Nanaranga iloming moapurungadi ikauataki. Maka ma kana moarunga tamoata dirarangaki aradi bibia nge Nanaranga mata-nao kanaba-tina.

¹⁶ “Moses Mata ne be ‘Propet’ gerengadi nge disingarangara-kaming nibe imai-ba Zon Baptais bong nena-lo daga. Be Zon Baptais bong nena-lo be imai nge Pile Uia bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge mangata rangaka ipurapura. Bokai-be tamoata moarunga ambe nediala be panganadi dizezeleki be disilisili. ¹⁷ Ata bokai kamakaua: lang be kateka nge iboadu-tina daleua, ata siriki mukumukunatuka Moses Mata nena-lo dieno nge tago teke iboadu ngaleua.

18 “Tamoata naita roa isegeaki be aine takaia iuati nge roti igamani. Be tamoata naita aine sesegeaki iuati nge roti igamani be.

Tamoata Kana Ne Kokoko Be Lasarus

19 “Tamoata teke ‘mone’ be kana ne kokoko isoaki. Tamoata ngae nge kusi ne uarikadia-ba oti ingazingzing. Izamaizama nge kangkang uia ikangkang be kana ne moarunga nge zazadi atabalabala-tina. Bokaibe soakingana-lo nge iboadu-tina. 20 Bong ngaradia-lo nge tamoata teke kana ne tagotago isoaki ara Lasarus. Tamoata ngae kusi moarunga-o nge poake dieno. Izamaizama nge Lasarus dieleluaka be tamoata kana ne kokoko pera kana babaduadaana-lo isukoaki be isinaunau. 21 Ilo ipilepile makara ngasukoaki masa kangkang bururuingadi tamoata kana ne kokoko bagi ne ono moanakongalo dasapasipasi be ngadokidoki be ngakangkang. Makara bokai isukoaki nge keu dipurapura be poake didadamili.

22 “Bong Lasarus imate nge Nanaranga ‘enzel’ ne dibagai be Abaram malolona-lo dilakuaki. Be tamoata kana ne kokoko nge imate be kumraka ipura, be eoa tago matemate-lo ilako. 23 Makara nge sururu bibia-tina idokidoki. Eoa tago matemate-lo be itadarake nge Abaram kasautinalo itealako. Be Lasarus nge Abaram malolona-lo isoaki be ite. 24 Bokaibe ipi-tina be bokai imere, ‘Tamagu Abaram! Ilom ngatagaia. Lasarus gonepi be kabo dang-lo nganangalako be ono memegu ngaka-tumurai. Maka ma sururu bibia-tina eoa ngaedia-lo udokidoki!’

25 “Ata Abaram ikatu be bokai ipile, ‘Natugu, ilom bokai ngakaua! Bong kateka-o kusoaki nge kana irakingadi kudoki, be Lasarus kana goalakingadi idoki. Ata kaituka ambe ngai suri diuiaua be kaiko sururu bibia kudokidoki. 26 Ak, kana takaia nge bokai: Dugua ilo totobali teke marada ieno. Bokaibe tamoata teke makare be makara kam-lo ngamai kana nge tago iboadu. Be teke makara kam-lo be makare kekai-lo ngamai kana nge tago iboadu!’

27 “Be tamoata kana ne kokoko itaguraki be bokai ipile, ‘Tamagu Abaram, bokai nge ngau bokai uakoroiko! Lasarus gonepi be tamagu pera kanana-lo ngalako. 28 Maka ma taritokagu lima makara disoaki. Ngalako be ngailo-kauadi kaba ono sururunga ngaedia-lo dalako takana!’

29 “Be Abaram bokai ikatu, ‘Taritokam Moses be ‘Propet’ gerengadi dienodi. Datagatagadi!’

30 “Kodeka tamoata kana ne kokoko itaguraki be bokai ipile, ‘Tamagu Abaram, nge tago iboadu! Tamoata teke imate be kababe dia-lo imule masa ilodi dabuiri be muzigoala nedi dasegeaki.’

31 “Ata Abaram ikatu be bokai ipile, ‘Moses be ‘Propet’ pilengadi tago dilongo nge tagonatina iboadu tamoata teke mate-lo be ngamule nge pilenga dalongo! Tago-la!’ ”

17

Muzigoala

(Mat 18:6-7, 21-22; Mar 9:42)

1 Iesus tagataga ne bokai iradi, “Kana maka tamoata direrepekidi be muzigoala diememaki

nge dapurapura kana! Ata muzigoala labunatina nge imakadoma-tina! ² Nge iuia tamoata bokainaina patu kanabiabia teke dudunalo tukuia be makasi-lo rokakalako ngapura. Nga-soaki be natu-muku teke ngarepeki be muzigoala teke ngaemaki takana! ³ Bokaibe kaba kamaitaita uia!

“Taritokam kata muzigoala iemaki nge goebuloi. Ilo ibuiri be muzigoala ne isegeaki nge muzigoala ne gorokakile. ⁴ Bong lima-rua amari tekena-lo muzigoala iemakiniko, be bong lima-rua ipuraniko be bokai iraiko, ‘Muzigoala negu gorokakilea,’ nge muzigoala ne gororokaki-la.”

Lama Uninga

⁵ Kodeka ‘apostel’ ditaguraki be Tanepoa bokai dirai, “Lama uniangama goaka-labati!”

⁶ Be Tanepoa ikatu be bokai ipile, “Lama unianga-ming labatikadi dedau patu bokana nge iboadu kai biabia teke bokai kamarai, ‘Nem-la be ere-zirim gotetekiko be makasi-lo gotanomiko,’ nge ngalongori-kaming-la be kana!

⁷ “Tekem malipilipi kanam uma-lo kateka iokiokiri ki ‘sipisipi’ nem iakolakola be bong imule nge masa gorai be oaikiki-tina ngamaraka be ngamoanako ki? ⁸ Tago iboadu! Masa bokai gorai, ‘Kangkang kanagu goemakana! Goemakidoi, kodeka kangkang kanagu goeluakina be sakeguo gosoaki be moanako be dang msing. Alauri ka kaiko gomoanako!’ ⁹ Malipilipi kanam bokai imuzi masa gotaguraki be goperui ki tago? Tago-soasoa! Ngena malipi ne ka iemaki! ¹⁰ Bokaibe kam nge bokainatuka-la malipilipi

ngae imuzi bokana. Bong malipi moarunga rangakadi dipura kaemaki-doi nge bokai kamapile, 'Keka malipilipi-ramo kaoa. Ngena malipi nema ka kiemaki!' ”

Tamoata Kulemoa Kikiri Dokiadi Adorakadi Dipura

¹¹ Bong Iesus Ierusalem ilakolako nge Samaria kaba be Galili kaba dagadaga nedia-lo ialale. ¹² Anua tekena-lo isilisili nge tamoata kulemoa kikiri odio dieno nge ipurakadi. Tamoata ngaedi nge lauaba-nao ditui ¹³ be dimere be bokai dipile, “Iesus! Biabiadi! Ilom ngataga-kama!”

¹⁴ Iesus itedi nge bokai ipile, “Kamalale be tamoata Nanaranga ditabatabai teke ngaliliti-kaming!” Dialalale zala-lo nge nedia-la ditedi ambe digoaza. *

¹⁵ Bong tamoata teke maradi kaba bokai ita ambe iuia nge kababe imule. Imulemule nge ipi-tina be Nanaranga irakerakeaki be imule. ¹⁶ Kodeka ilako be Iesus ae babadia-lo itapuloria be iperui. Tamoata ngae nge Samaria tamoata kata. ¹⁷ Makara nge Iesus bokai ipile, “Tamoata kulemoa ka aka-goazadi dipura! Limaoti takadi inanga disoaki? ¹⁸ Bakara ka ungguma akerengana-tina ngae nge ngaia-la ipura be Nanaranga iperui?” ¹⁹ Kodeka Iesus itaguraki be tamoata ngae bokai irai, “Gotui-rake be goalale! Lama uniangam ka iemakiko be kuia!”

Bong Ono Nanaranga Ngatanepoa Puranga (Mat 24:23-28, 37-41)

* **17:14:** Kikiri odio ieno nge dibolo-ma. Bokai be nge ambe digoaza.

²⁰ Bong teke Parasi alu ditaguraki be Iesus bokai ditegi, “Aira be masa bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge ngapura?”

Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Bong ono Nanaranga ngatanepoa kana masa tago tea ngapurapura be ngapura. ²¹ Be tago teke iboadu bokai ngarangaki, ‘Kamate, maka ieno,’ ki bokai ngapile, ‘Ene ieno!’ Maka ma bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge ambe mara-ming isoaki.”

²² Kodeka tagataga ne bokai iradi, “Bong masa dapura, be bong ngaradio nge masa bokai kamapile, ‘Tamoata Natu bong ne teke gateatina kana kirere.’ Ata tago iboadu masa kamate.

²³ Tamoata masa bokai dara-kaming, ‘Kamate, enera isoaki,’ ki bokai dara-kaming, ‘Kamate, makare isoaki!’ Ata moaki kalako be kalelei.

²⁴ “Bakara, Tamoata Natu bong nena masa lamalama-la bokana ngamuzi. Masa lamalama ipitikaokaoai be lang ege takaianao be ilakolako ege takaianao be lang iaka-malamalamai bokana ngamuzi. ²⁵ Ata sururu bibia-tina ngadoki be tamoata bong ngaedia-lonalona damurinai noko.

²⁶ “Noa-la bong nena-lo bokana, Tamoata Natu bong nena-lo masa bokainatuka-la. ²⁷ Tamoata be aine moarunga nge dimoanakonako be dang disingsing, moane be aine dirotiroti-la nibe ilako bong Noa kati-o ibulilako, be ura be dang bibia dipura be moarunga diara-leuadi.

²⁸ “Bokainatuka-la, Lot bong nena-lo nge bokai dimuzi be. Tamoata moarunga nge dimoanakonako be dang disingsing, kana dizaza be ditabulibuli, kangkang ditanotano be pera dikelikeli.

²⁹ Amari ngarana-lo bong Lot Sodom anua ipereki nge eoa be sosodabu ura bokana lang-lo dibala be moarunga diara-leuadi.

³⁰ “Tamoata Natu bong ne ono mangata ngapura kananao masa kana bokainatuka-la ka dapura kana. ³¹ Bong ngaranao nge tamoata pera kana aro isoaki moaki ikautaki pera kanana-lo be kana ne idoki. Bokainatuka-la, tamoata uma kanana-lo isoaki nge moaki pera kanana-lo imulelako be kana ne teke ibagai. ³² Lot roa iloming dani! ³³ Tamoata naita nena-la ngauketi be moauriuri ngasoaki kana masa ngaleua. Ata tamoata naita nena-la ileua masa nena-la ngauketi be moauriuri ngasoaki.

³⁴ “Ngau ka ura-kaming! Oabubu ngarana-lo masa tamoata rua zirapu tekedia-lo daenoru. Takaia masa bagaia ngapura, be takaia masa pereka ngapura. ³⁵ Aine rua masa kangkang darasirasiru. Takaia masa bagaia ngapura, be takaia masa pereka ngapura. [³⁶ Tamoata rua masa uma-lo damalipilipiru. Takaia masa bagaia ngapura, be takaia masa pereka ngapura.”]

³⁷ Tagataga ne pile ngaedi dilongo nge bokai ditegi, “Tanepoa, kana ngaedi masa inangaituka be dapura?”

Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Ngado imate be ieno kana masa mang moapuru kangkang dapura be dakabuni.”

18

Narenare Akangaonga Ratadi

¹ Kodeka Iesus itaguraki be pile ono tonanga tekedi tagataga ne iradi be ono itikingdi iza-maizama daraborabo be moaki sesu sakuli nedi dibala. ² Iesus bokai ipile, “Anua tekona-lo nge tamoata giriki adoadoraki teke isoaki. Ngai Nanaranga tago imatakutakuri, be tamoata tago imuamuakidi. ³ Be anua-la ngarana-lo nge aine narenare teke isoaki. Izamaizama nge narenare ngae tamoata biabia ngaena-lo ipurapura be bokai iakorokoroi, ‘Erekei negu teke igoalangakau-tina. Godumaia!’ ⁴ Narenare nge bokai ilakolako imulemule, ata tamoata ngae dumai isege-tina. Narenare ilakolako imulemule nibe alaurituka nge tamoata ngae nena-la bokai ipile, ‘Moimoi ngau Nanaranga tago umatakutakuri ki tamoata takadi tago umuamuakidi. ⁵ Ata narenare ngae nge ambe ilako be imule-na, be ambe ilogu iaka-tina. Mduma-lako be giriki ne adorakadi dapura! Tago udumai masa ngalakolako ngamulemule nibe ngakangaoia be mpoaki kana!’ ”

⁶ Be Tanepoa itaguraki be bokai ipile, “Tamoata giriki adoadoraki goalaka ngae pilenga kamalongo uia! ⁷ Bokai be ilo-ming bakara dipile? Nanaranga masa tamoata be aine ne izamaizama ariata be oabubu-lo ditangtangni ngadumadi be moatubu nedi ngadorakidi ki tago? Be masa oaikiki-la be ngadumadi ki tago? ⁸ Ngau ka ura-kaming! Masa ngadumadi be muridi ngatui kana! Be kana ngae masa oaikiki-la be ngaemaki. Ata bong Tamoata Natu kateka ngaena ngapura masa lama uninga ngate ki tago?”

Parasi Be ‘Tagisi’ Dokidoki Odio Tonanga Ipura

⁹ Tamoata alu nge nedia-la diraketukatukadi be dipilepile di tamoata adoadodi be tamoata be aine takadi dibabalakidi. Bokai ka Iesus itaguraki be pile ono tonanga ngaedi ipile, ¹⁰ “Tamoata rua dilakoru Nanaranga pera nena-lo be daraboru kana. Takaia nge Parasi kata, be takaia nge ‘tagisi’ dokidoki kata. ¹¹ Parasi itui be nena-la bokai irabotaki, ‘Nanaranga, uperuiko-tina. Ngau tago tamoata takadi bokana. Tago uanakonako, tago uboliboli, be roti mata tago ugamagamani be aine takadi zaiza kieneno-budu. Uperuiko ngau tago tamoata ‘tagisi’ dokidoki ngara bokana. ¹² Bong rua-rua ‘uiki’ teke ilona-lo nge kangkang uziraurau, be kana negu moarunga nge kulemoa-kulemoa-lo unegenege be egedi tekedi uianangko.’

¹³ “Ata tamoata ‘tagisi’ dokidoki nge lauabanao itui. Lili nge tagona-tina idokitate. Tutudula be nena-la barabara izabonununuki be bokai ipilepile, ‘Nanaranga, ilom ngatagaia. Ngau muzigoala ememaki!’ ”

¹⁴ Makara nge Iesus itaguraki be bokai ipile, “Ngau ka ura-kaming! Tamoata ngae, tago takaia, ka Nanaranga mata-nao iado be pera kanana-lo ilako. Bakara, tamoata naita nena-la irakerakeaki masa balaka ngapura. Be tamoata naita nena-la ibalabalaki masa rakeaka ngapura.”

*Natu-muku Be Iesus
(Mat 19:13-15; Mar 10:13-16)*

¹⁵ Tamoata alu natudi dieluakidi be Iesus luma odio nganangaria be ngamaroudi kana. Ata

tagataga ne kaba bokai dita nge ditaguraki be diebulodi.

¹⁶ Ata Iesus itaguraki be natu-muku ikiladimai be bokai ipile, “Natu-muku kamalikitakidi be ngau-lo damai. Moaki zalakadi kaono. Bakara, bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge bokainaina nedi. ¹⁷ Moimoi ka ura-kaming! Tamoata naita bong ono Nanaranga ngatanepoa kana tago natu-muku bokana be idoki nge tago iboadu ilona-lo ngasili.”

*Tamoata Biabia Teke Kana Ne Kokoko
(Mat 19:16-30; Mar 10:17-31)*

¹⁸ Iuda tamoata nedi biabia teke itaguraki be Iesus bokai itegi, “‘Tisa’ iauia, rakana memaki masa moauriuri-la nem-kusoaki soaki ipurapura nge mdoki be mnemi?”

¹⁹ Be Iesus ikatu be bokai itegi, “Bakara ka iauia kana kukilaia? Tamoata tago teke iauia. Nanaranga-la rube ka iauia! ²⁰ Kaiko Nanaranga mata ne kukauataki. Mata ma ngaedia-re: ‘Roti moaki kugamani be aine takaia kamru kaenobuduru; tamoata takaia moaki kumoatei; moaki kuianako; tamoata takaia moaki kuboliaki; be tinam be tamam gomamuakidi.’ ”

²¹ Be tamoata ngae ikatu be bokai ipile, “Ngau isi natu-tina be mata ngaedi utagatagadi.”

²² Iesus pilenga ngaedi ilongo nge bokai irai, “Isi kana-la tekena-lo ka kutukura. Goalale be kana nem moarunga ‘mone’ odio godoki be

‘mone’ ngaedi godoki be tamoata kana nedi tago-tago goandi. Bokai masa Nanaranga kana uia-tina lang anua-lo ngangko be kana nem dakoko-tina. Kana ngaedi goemaki-doi, kodeka gomai be gotagaia.”

²³ Tamoata ngae nge kana ne kokoko-tina. Bokaibe pile ngaedi ilongo nge ilo inodo-tina. ²⁴ Iesus kaba bokai ita tamoata ngae ilo inodo-tina nge bokai ipile, “Tamoata kana nedi kokoko masa anua ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo lako daradia-tina! ²⁵ Bokainatuka mtonanga. ‘Kamel’ lili kusi-kalaura boazingana-lo ngasili kana masa sili tagona-tina darai. Ata tamoata kana ne kokoko anua ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo ngasili kana masa sili daraia-tina!”

²⁶ Be tamoata pile ngaedi dilongo nge bokai ditegi, “Bokai nge alauri masa Nanaranga naita ngauketi be ngamuleaki?”

²⁷ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Kana maka tamoata tagona-tina diboadu daemaki nge Nanaranga iboadu ngaemaki.”

²⁸ Kodeka Pita itaguraki be bokai ipile, “Gote! Keka kana nema moarunga kipereki be kita-gaiko.”

²⁹ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Moimoina-tina ka ura-kaming! Tamoata naita bong ono Nanaranga ngatanepoa lili-nao be pera kana, ki roa, ki taritoka, ki tama be tina, ki natu iperekidi ³⁰ masa kaituka-tina bong ngaedia-lo zazanga bibia-tina Nanaranga-lo ngadoki. Be bong alalauri-lo masa moauriuri-la nem-kusoaki ngasukoaki.”

*Iesus Ne Matenga Bong Tolia Irangaki
(Mat 20:17-19; Mar 10:32-34)*

³¹ Kodeka Iesus tagataga ne kulemoa-be-rua lauaba-nao ilakuakidi be bokai iradi, “Kama-longo! Ambe Ierusalem talakolako. Makara masa kana moarunga ‘propet’ digere nge Tamoata Natu dapurani be dakalingo. ³² Masa dadoki be Ungguma Takadi luma-dio danangai be dataguraki be ono damanai, daebuloi, damoangori, darauto-toki be daumoatei be ngamate. ³³ Ata amaridi tolianao masa kaba ngamarang.”

³⁴ Ata tagataga ne kana ngaedi tagona-tina teke dikauataki. Pilenga ngaedi labudi nge zumkakadia-ledi dipura, be tago dikaua Iesus rakana ka irangarangaki.

*Iesus Tamoata Sinaunau Teke Mata Iadoraki
(Mat 20:29-34; Mar 10:46-52)*

³⁵ Iesus ilako be ambe Zeriko anua isaringaringai nge tamoata teke mata leuadi zala zagna-o isoaki be ‘mone’ isinaunau be isoaki. ³⁶ Bong tamoata be aine kokoko-tina dibagapalipaliti be ilongoridi nge bokai itegi, “Nge rakana ipurapura?”

³⁷ Be di dikatu be bokai dirai, “Nasaret tamoata ara Iesus ka maka ilakolako.”

³⁸ Makara nge tamoata ngae kaikai-la imere be bokai ipile, “Iesus, Debiti Natu! Ilom ngatagaia!”

³⁹ Tamoata be aine dimuamua nge ditaguraki be diebuloni be bokai dirai, “Aoam gonoti.” Ata ngai kodeka ipi-tina be imere be bokai ipile, “Debiti Natu! Ilom ngatagaia!”

⁴⁰ Kodeka Iesus itui be ipile be tamoata mata leuadi nge dadokamai kana. Tamoata ngae

isaringa-mai nge Iesus bokai itegi, ⁴¹ “Rakana memakamko kana kurere?”

Be tamoata ngae ikatu be bokai ipile, “Tanepoa, ngau kaba mitaita kana urere.”

⁴² Kodeka Iesus bokai irai, “Matam dauia be kaba goitaita. Lama uniangam ka iemakiko be kuia!”

⁴³ Makara nge oaikiki-tina mata diuia be kaba itaita. Be itaguraki be Nanaranga iperuperui be Iesus itagai. Tamoata be aine moarunga kaba bokai dita nge Nanaranga dirakeaki.

19

Iesus Be Zakias

¹ Iesus ilako-soasoa Zeriko anua-lo be ambe anua ialalaleaki. ² Tamoata teke ara Zakias makara isoaki. Ngai nge tamoata ‘tagisi’ dokidoki muamua nedi kata, be ‘mone’ be kana ne nge kokoko. ³ Zakias irere Iesus ngate ngai bakarairai kata, ata tamoata be aine dikoko-tina be ngai nge tamoata tukuranga kata. ⁴ Bokaibe ipanana be imua be kai aradi ‘saikamo’ teke ieneki be Iesus ngate kana. Iesus nge makara bokai ngalako kana. ⁵ Bokaibe bong Iesus kai ituitui kanana-lo ipura nge itadarake be Zakias bokai irai, “Zakias, oaikiki-tina gobala. Kaituka masa pera kanam-lo msoaki.”

⁶ Makara nge Zakias oaikiki-tina ibala, be Iesus ibagai be pera kanana-lo dilakoru. Zakias nge suri diuia-tina.

⁷ Tamoata be aine moarunga kaba bokai dita nge ditaguraki be Iesus bokai digulungaetaki, “Tamoata ngae nge tamoata muzigoala ememaki pera kanana-lo lou ne bokana ilako!”

⁸ Ata Zakias ituirake be Tanepoa bokai irai, “Tanepoa, golongo! Kaituka be ngalakao masa kana negu moarunga egedi rua-lo mnege be egedi takadi tamoata kana nedi tagotago miandi. Be tamoata teke ubolesi be kana ne teke udokale-naba masa oati oti mkatuni.”

⁹ Makara nge Iesus itaguraki be bokai irai, “Nanaranga ambe kaituka tamoata pera-marau ngae iuketi be imuleaki. Tamoata ngae nge Abaram tubu kata. ¹⁰ Maka ma Tamoata Natu nge leuadi ka ngaleledi be ngauketidi kana ka ipura.”

*‘Mone’ Kulemoa Ono Tonanga Ipura
(Mat 25:14-30)*

¹¹ Iesus nge ambe Ierusalem anua isaringai, be tamoata be aine moarunga nge ilodi dipile bong ono Nanaranga ngatanepoa kana ambe saringatuka ngapura kana. Makara nge tamoata be aine isi Iesus dilongolongoria-la bokana pile ono tonanga tekedi iradi. ¹² Bokai ipile, “Tamoata teke tanepoa-dara kata nge ngalale masoaso kaba tekedia-lo be datanepoi be alauri nge ngamule be makara ngatanepoa kana. ¹³ Ngalale kana nge malipilipi kana kulemoa ikiladi be ‘gol-mone’ teke-teke iandi be bokai iradi, ‘Mone’ ngaedi kamadoki be odio kamamalipilipi nibe mumule-ba.’

¹⁴ “Ata gadagada ne tago direretaki. Bokai be tamoata aludi dinepidi be muri ditagai be bokai dirai, ‘Gadagada bokai dipile, “Keka tago kirere tamoata ngae anuatanepoa kanama ngapura.” ’

15 “Ata tamoata ngae nge ditanepoi be kaba anua nena-lo imule. Kodeka pile inanga be malipilipi kana ‘mone’ iandi nge dapura be ngakau-atakidi ‘mone’ iandi nge ulikadi dipuraki ki tago.

16 “Malipilipi muamuatuka ipura be bokai ipile, ‘Biabiadi, ‘mone’ teke kuiana nge ono umalipi be kulemoa takadi upurakiniko.’ 17 Be tamoata biabia ngae ikatu be bokai irai, ‘Malipi uia-tina ka kuemaki! Kaiko malipilipi negu iauiā! Malipi mukumukudia-tina emakadi kuiamang. Bokai be anua bibia kulemoa gopapananuaki.’

18 “Malipilipi kana takaia imai be bokai ipile, ‘Biabiadi, ‘mone’ teke kuiana nge ono umalipi be lima takadi upurakiniko.’ 19 Be biabiadi ne ikatu be bokai irai, ‘Kaiko anua bibia lima gopapananuaki.’

20 “Kodeka malipilipi kana teke imai be bokai ipile, ‘Biabiadi, ‘mone’ nem maka! Kusi mapala tekana-lo usukumi be uzumkaki. 21 Umatakurikoma! Bakara, kaiko panganam patu bokana. Kana tago nem, ata kudokiraperape. Kangkang tago kutanotano nge ramoramo-ba kuaroeroe.’

22 “Kodeka biabiadi ne itaguraki be bokai irai, ‘Kaiko malipilipi goalakam! Masa nem pilengam-la mtagadi be ono sururu miangko. Kaiko kukaua ngau panganagu patu bokana. Kana tago negu nge udokiraperape, be kangkang tago utanotano nge uaroeroe. 23 Bokai nge bakara ka ‘mone’ negu tago tamoata takadi kuiandi be ono dimalipi be mulengagu-o ulika udoki?’

24 “Kodeka biabiadi nge itaguraki be tamoata makara saringa dituitui bokai iradi, ‘Tamoata

ngae ‘mone’ kamadoka-le be tamoata ‘mone’ kulemoa takadi iemaki nge kamani.’

²⁵ “Ata tamoata ngaedi bokai dirai, ‘Biabiadi, ngai ambe ‘mone’ kulemoa dienoni!’

²⁶ “Be biabiadi ngae ikatu be bokai ipile, ‘Moimoi ka ura-kaming! Tamoata kana nedi mukudi dieno masa kokoko-la be aniadi dapura. Ata tamoata kana ne tago masa dokiadia-le dapura. Moimoi kana nena-ra mukudia-tina ka dienoni, ata masa dokiadia-le dapura.

²⁷ “Be erekei negu tago direre anuatanepoa bokana be mtanepoadi kana nge kamabagadia-mai be matagu-o be kamaumoatedi!’ ”

Iesus Anuatanepoa Bokana Be Ierusalem-lo Isili

(Mat 21:1-11; Mar 11:1-11; Zon 12:12-19)

²⁸ Iesus pile ngaedi imambuaki kodeka tamoata be aine arodi imua be Ierusalem ilako. ²⁹ Ilako be Betpeiz anua be Betani anua isaringadi nge tagataga ne rua inepi-diaru be damuaru kana. Anua ruoti ngaedi nge buku ara ‘Olib’ saringa ka dienoru. ³⁰ Tagataga ne ruoti dalaleru kana nge bokai ira-diaru, “Anua ene aro-mingru ieno kanana-lo kamalakoru. Kasilisiliru masa ‘dongki’ natu teke makara ditukui kamatearu. Tamoata tago teke isi ono ibuli be ialaleaki. Kamarubetakiaru be makare kamadokamairu. ³¹ Teke itegikamingru, ‘Bakara ka karuberubetakiaru?’ nge kamaraiaru, “Tanepoa ireretaki.’ ”

³² Tagataga ruoti ngae-diaru dialaleru nge kana moarunga Iesus-la ira-diaru bokana dieno be ditaru. ³³ Makara be ‘dongki’ natu dirubetakiaru.

Diruberubetakiaru nge kana-marau bokai ditegi-diaru, “Bakara ka karuberube-takiaru?”

³⁴ Be diaru dikaturu be bokai diradi, “Tanepoa ireretaki.”

³⁵ Kodeka ‘dongki’ natu ngae dibagaiaru be Iesus-lo dilakuakiaru. Makara be kusi-sili nedi dipasi be ‘dongki’ natu-o dinanga be Iesus dibaralako be odio isoaki. ³⁶ ‘Dongki’ natu-o isoaki be ialalale nge tamoata be aine kusi-sili nedi dipasi be zala-lo diulalaki be odio ialale.

³⁷ Ilako be zala earuma buku ara ‘Olib’-lo itaolako isaringai nge tagataga ne moarunga dum biabia ditaguraki be dipipi-tina be dimeremere be Nanaranga diperuperui. Di nge Iesus malipi kaiboangdi iemaki ilodi diandi ka dimeremere be bokai dipilepile,

³⁸ “Anuatanepoa nangata Tanepoa ara-nao be ipura nge Nanaranga iboadu ngamaroui! (Sam 118:26) Lang anua-lo anua-uia ngaeno be Nanaranga atabalabala-tina iboadu rakeaka bibia-tina ania ngapura!”

³⁹ Kodeka Parasi alu makara tamoata be aine moarunga maradi ka Iesus bokai dirai, “‘Tisa,’ tagataga nem goebulodi be aoa-di daono!”

⁴⁰ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Ngau ka urakaming! Aoa-di daono masa patu dataguraki be dameremere!”

⁴¹ Iesus ilako be Ierusalem isaringai, be bong anua kailo ite nge itangiri. ⁴² Be bokai ipile, “Iboadu-tina kaituka nem-la be gokaua rakana ka iboadu anua-uia ngangko. Ata kaituka tago iboadu gote! Ambe matam-lo zumkaka ipura! ⁴³ Bong teke masa ngapuraniko. Be bong ngaena masa erekei nem ari matolidi

bokana daboalingiko be daringiko uia be egem moarunga-lo be dapura be dasukumiko! ⁴⁴ Be masa dagamaniko be bababa goeno. Be tamoata be aine makara disukoaki nge dara-leuadi. Bakara, kaiko bong ono Nanaranga ipura be ngauketiko kana nge tago kukilalangi. Bokaibe patu ono emakam ipura nge masa tago teke kabana-lo ngaeno! Dagalalai-doi kana!”

*Iesus Nanaranga Pera Nena-lo Isili
(Mat 21:12-17; Mar 11:15-19; Zon 2:13-22)*

⁴⁵ Kodeka Iesus Nanaranga pera nena-lo isili be tamoata kana nedi dinangananga be zazadi dipurapura nge itaodi be dipusika. ⁴⁶ Be bokai iradi, “Nanaranga ‘Buku’ nena-lo bokai digere, ‘Pera negu nge ono rabonga,’ * ata ‘kam ambe kaemaki be anako ono komanga nedi bokana ipura.’ ” *

⁴⁷ Alauri nge ariata moarunga-lo Nanaranga pera nena-lo be tamoata be aine isulesuledi, ata tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki be Iuda tamoata nedi bibia nge daumoatei kana. ⁴⁸ Ata labu teke date be ono daumoatei kana nge tago teke dite. Maka ma tamoata be aine moarunga pilenga dilongolongo nge didokimatemedi-tina uia.

20

*Iesus Kaiboang Ne Tegiakadi Dipura
(Mat 21:23-27; Mar 11:27-33)*

* 19:46: Ais 56:7 * 19:46: Zer 7:11

¹ Bong teke Iesus Nanaranga pera ne bazinalo be tamoata be aine isulesuledi be Pile Uia mangata irangarangaki nge tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi, be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki, be Iuda tamoata nedi bibia dipura. ² Be bokai ditegi, “Gora-kama! Kaiboang nangatadi-o ka kana ngaedi kuememaki? Naita ka kaiboang ngaedi iangko?”

³ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Tegi negu teke mtegi-kaming kana. Kamarai! ⁴ Ruku ono tamalinga ono Zon tamoata be aine irukudi nge kaiboang nedi inanga ka dipura? Lang anua-lo ka dipura ki tamoata ka diani?”

⁵ Bokai itegi nge nedia-la maradi bokai diegore, “Lang anua-lo kana tapile masa bokai ngategi-kita, ‘Nge bakara ka tago lama kaunani?’ ⁶ Ata bokai tapile, ‘Tamoata-lo ka dipura,’ masa tamoata be aine patu oti daung-kita. Maka ma tamoata be aine ambe ilodi ditekenanadi Zon nge ‘propet’ kata.”

⁷ Bokai be ditaguraki be bokai dipile, “Keka tago kikaua kaiboang ne inanga ka dipura.”

⁸ Be Iesus itaguraki be bokai iradi, “Bokai nge ngau tago uboadu mra-kaming kaiboang nangatadio ka kana ngaedi uememaki.”

*‘Uain’ Malipilipitaki Odio Tonanga Ipura
(Mat 21:33-46; Mar 12:1-12)*

⁹ Be Iesus kababe sule ne ibatadi be pile ono tonanga takadi tamoata be aine iradi, “Tamoata teke ‘uian’ uma kana teke iemaki. Iemakia-doi, kodeka idoki be tamoata uma adoadoraki alu iandi be damalipilipitakani kana. Be ngai itui

be ialale, be alalenga nge uananakadi disasalagatina. ¹⁰ Bong ‘uain’ dimalai be dokiadi dapura kana nge tamoata ngae malipilipi kana teke inepi be ‘uain’ kana alu uma malipilipitaki-lo ngabagani kana. Ata tamoata uma dimalipilipitaki ditaguraki be malipilipi ngae dipaliti be kalingona-ba dinepi be ialale. ¹¹ Bokai be uma-marau ngae kaba malipilipi kana takaia inepi be ilako. Ilako nge uma malipilipitaki dipaliti be maia muzi-lo diemaki be dinepi be kalingona-ba ialale. ¹² Makara nge uma-marau kaba malipilipi kana tolia inepi be ilako. Ata bong ilako nge uma malipilipitaki ditaguraki be dipaliti nibe kusi itakoro-ramo, be didoki be eluku dirokakalako.

¹³ “Kodeka uma-marau itaguraki be bokai ipile, ‘Masa rakana memaki? Natugu urereretakia-tina masa mnepi be ngalale. Damuaki baraoa!’

¹⁴ “Ata bong natu ngae ilako be tamoata uma dimalipilipitaki dite nge nedia-la bokai diepilei, ‘Natu ngae ka tama kana ne ngadoki be nganemdi kana. Taumoatei be kana ne moarunga masa neda tadoki be tanemdi.’ ¹⁵ Bokai be ditaguraki be eluku dirokakalako be diumoatei.

“Ilo-ming bakara dipile? Uma-marau masa rakana ngaemaki? ¹⁶ Masa ngapura be uma malipilipitaki ngaedi ngaumoatedi be ‘uain’ uma ngadoki be tamoata takadi ngandi.”

Bong tamoata be aine pile ngaedi dilongo nge bokai dipile, “Moakina-tina bokai!”

¹⁷ Kodeka Iesus adoado-tina idededi be bokai ipile, “Pile bokainatuka digere nge labudi bakara?”

‘Ariri maka pera kelikeli disegeaki ka pera kai-boang ne.’ (Sam 118:22)

¹⁸ “Bokaibe tamoata naita ariri ngaenao itaputoria masa mukumuku ngapura, ata ariri ngae tamoata nangatanao isapasiria masa ngatakebabai.”

¹⁹ Makara nge tamoata Moses Mata ne disulesuletaki be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi dikaua pile ono tonanga ngae nge di ka iduadi bokana. Bokaibe zala dilelei be kaituka-tina-la dauauri kana. Ata tamoata be aine dimatakuridi.

‘Tagisi’ Tegiaka Ipura

(Mat 22:15-22; Mar 12:13-17)

²⁰ Bokaibe dimatananganangaia-tina uia. Makara be tamoata alu oazike-pali nedi bokana dinepidi be Iesus-lo dilako. Tamoata ngaedi nge diboli-ba be muzi uia-lo be dipura be ono Iesus dabolesi be ne pilenga tekedia-lo be dadoki be Rom biabiadi* nedi luma-nao danangai kana.

²¹ Kodeka oazike-pali ngaedi ditaguraki be Iesus bokai ditegi, “‘Tisa,’ keka kikaua kaiko pile be sule adoadodi ka kurarangaki. Be tamoata aradi otioti ki aradi tagotago nge suridia-doi tekedi bokana kubabasakidi. Kaiko Nanaranga muzinga nge pile kalingodi ane be kurarangaki.

²² Gora-kama! Mata neda bibia Moses igere disumoala ki tago, iboadu Rom ‘Sisa’ nedi ‘tagisi’ taniani?”

²³ Ata Iesus bolingadi ilodia-lo italako be bokai ipile, ²⁴ “‘Mone siliua’ teke kamaitikina! Naita anunuka be ara ka ono dieno?”

* **20:20:** kiapi

Be di dikatu be bokai dipile, “ ‘Sisa’ anunuka be ara!”

²⁵ Kodeka Iesus itaguraki be bokai iradi, “Bokai nge ‘Sisa’ kana ne nge ‘Sisa’ kamaniani, be Nanaranga kana ne nge Nanaranga kamaniani.”

²⁶ Nge tamoata be aine moarunga lilidi-be-matadio be dabolesi kana nge ka tago diboadu. Bokaibe bong tegi nedi ngae ikataungia-uia ngena dimoadubulae-ba.

*Mate-lo Be Marang Tegiaka Ipura
(Mat 22:23-33; Mar 12:18-27)*

²⁷ Sadiusi dipile matemate tago iboadu kaba damarang. Bokaibe alu dipura be Iesus bokai ditegi, ²⁸ “ ‘Tisa,’ Moses bokainatuka igere-kama, ‘Tamoata teke toka iroti, ata isi natu tago-la be imate be roa ipereki nge tamoata ngae iboadu toka nare ngauati be toka imate nge natu ngapurakidiani.’ ²⁹ Taritokatoka lima-rua disoaki. Labalabatuka iroti be natu tagona-la teke ipura be imate. ³⁰ Kodeka tari muri tagaia itaguraki be aine iuati, ata natu tago-la be imate. ³¹ Kaba alauri nge tari tolia bokai imuzi. Bokai ilakolako nibe taritokatoka lima-rua ngaedi nge bokainadoi dimate-ba. Natu tago teke dipuraki be dimate-ba. ³² Alaurituka nge aine imate. ³³ Bokai nge bong matemate damarang kananao masa naita roa? Maka ma diato moarunga nge diuatia-doito!”

³⁴ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Tamoata be aine bong ngaedia-lonalona nge dirotiroti be roti kana be neneadi dipurapura. ³⁵ Ata tamoata be aine maka Nanaranga irangakidi di diboadu-tina

bong alalauritukao mate-lo be damarang masa tago darotiroti be tago masa roti kana be neneadi dapurapura. ³⁶ Bakara, di nge ambe Nanaranga ‘enzel’ ne bokana be tago iboadu damatemate. Bokaibe ambe Nanaranga natu dipura. Maka ma di nge mate-lo be marang natu kaa! ³⁷ Toira singaba ipurupururui ata tago ialololo be Moses ite nge ilo-ming dani. Mangata-tina ka ilo-kauakita matemate moimoi be dimarangrang. Maka ma Moses itaguraki be Tanepoa bokai iran-gaki, ‘Abaram Nanaranga ne, Aisak Nanaranga ne, be Zekop Nanaranga ne.’ ³⁸ Kodeka bokai kamakaua: Ngai tago matemate Nanaranga nedi. Tago. Ngai moauriuri-la disukoaki Nanaranga nedi.”

³⁹ Kodeka tamoata Moses Mata ne disulesule-taki alu ditaguraki be bokai dipile, “‘Tisa,’ pile ngaradi kukatu-tina uia!” ⁴⁰ Makara nge tago teke kaba itegi.

Kristus Tegiaka Ipura

(Mat 22:41-46; Mar 12:35-37)

⁴¹ Kodeka Iesus itaguraki be bokai itegidi, “Baituka ka dipile Kristus † nge Debiti natu?

⁴² Maka ma Debiti nena-la be ‘Buku’ ara ‘Sam’-lo bokai mangata ipile,

‘Nanaranga Tanepoa itaguraki be Tanepoa negu bokai irai: Makare kaba aradi bibiatuka oanagu-o gosoaki,

⁴³ nibe erekei nem mduaposakidi be ae salangaka nem bokana aem babadi erumadi mnan-gadi.’ (Sam 110:1)

† 20:41: Mesaia

44 “Debiti nena-la be Kristus ‘Tanepoa’ kana ikilai. Nge masa Kristus bakara be Debiti natu?”

45 Tamoata be aine isi dilongolongo-la be Iesus itaguraki be tagataga ne bokai iradi,

46 “Eke! Tamoata Moses Mata ne disulesuletaki kamamatakuakidia-tina uia! Kusi-sili salagabulidi dinangananga be malala-lo alale direrere-tina. Malala-lo dialalale nge direrere tamoata takadi damuamuakidi be biabiadi kana daki-lakiladi. Pera ono serereinga-lo nge arotina-lo soaki direrere. Be moanako bibia-lo nge bagi ono moanakonga irakingadi didokidoki.

47 Aine narenare pera kandi ditototo, be ono giriki nedi dazumkaki kana nge rabo salagabulidi diememaki. Tamoata bokainaina masa sururu bibia-tina dadoki.”

21

Narenare Teke Tabataba Ne (Mar 12:41-44)

¹ Iesus Nanaranga pera nena-lo isoaki be igea nge tamoata ‘mone’ nedi kokoko ambe lumaluma nedi Nanaranga dianiani. Lumaluma nedi ngaedi nge dinangananga be ono Nanaranga pera ne adoraka ipurapura. ² Makara kaba itaita nge aine narenare teke kana ne tagotago ‘mone’ daradaradi rua inanganangalako be ite. ³ Be bokai ipile, “Moimoi ka ura-kaming! Narenare kana ne tagotago ngae nge ‘mone’ biabia-tina ka inangai be tamoata takadi ‘mone’ nangadi iuasadi. ⁴ Tamoata be aine moarunga ngaedi nge ‘mone’ nedi kokoko ka alu didoki be lumaluma

bokana dinanga. Ata aine ngae nge ‘mone’ tago-tago. Moimoi kana ne nge surikakadi kaoa be odio ngasukoaki kana, ata lumaluma ne bokana inanga-doilako.”

*Moatubu Bibia Be Sururu Bibia
(Mat 24:1-2; Mar 13:1-2)*

⁵ Iesus tagataga ne alu nge Nanaranga pera ne bokai dirangarangaki: Leuakana-tina ipura be patu uarikadia-tina ane ka emaka ipura, be lumaluma kukulang-tina Nanaranga-la ania ipura ane ka ngazinga ipura.

Ata Iesus itaguraki be bokai iradi, ⁶ “Kana moarunga ngaedi kaita? Bong teke masa ngapura, be bong ngaranao masa patu ngaedi nge tago teke takaia atabala ngaeno. Masa gamanadi dapura be dagalalai-doi.”

⁷ Be tagataga ne ditaguraki be bokai ditegi, “‘Tisa,’ masa aira-tina be kana ngaedi dapura? Be kilala nangata masa ngapura mua noko kana ngaedi dapura?”

⁸ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Kaba kamaitaita uia! Tamoata teke ngabolesi-kaming takana! Maka ma tamoata kokoko-tina masa araguo be dapura be bokai dapile, ‘Ngau ngai,’ be alu bokai dapile, ‘Bong ambe disaringa.’ Ata moakina-tina katagadi. ⁹ Koai be eung bibia rukudi kalongo nge moaki taburi-ming dira. Kana ngaedi masa dapura mua noko, ata kana moarunga manubungadi masa tago ngapura-mado!”

¹⁰ Kodeka Iesus kababe bokai iradi, “Ungguma tekedi masa dataguraki be ungguma takadi daungdi. Anuatanepoa alu masa dataguraki be

anuatanepoa takadi daundi. ¹¹ Rike bibia, tole bibia, be more be kana-goala kokoko masa kaba kokoko-lo dapurapura. Kolo-kolo matakuradi otioti masa dapurapura. Be lang-lo masa kilala moagili-moagili dapurapura.

¹² “Ata kana ngaedi masa tagona-la dapura be dauauri-kaming be sururu bibia dang-kaming. Masa dadoki-kaming be pera ono serereingalo be giriki neming daliliti be uaura pera-lo dananga-kaming. Ngau aragu-o be masa anuatanepoa be tamoata bibia arodi datuirakikaming. ¹³ Bokai dibasaki-kaming nge ono ka zalaka-ming dipuraki be iboadu Pile Uia mangata kamarangakadi. ¹⁴ Ata matamata be iloming bokai kamatekenanadi: Rakana kamarangaki be ono neming-la kamaoiaki-kaming kana nge moaki ilo-ming dibukutaki. ¹⁵ Maka ma ngau masa pile be kua malaidi miangkaming. Bokai masa erekei neming tago diboadu pile-lo dabalaki-kaming ki dapile-ra pilenga-ming nge tago kalingodi. ¹⁶ Tina-ming be tama-ming, taritoka-ming, dara neming be ruanga-ming masa dadoki-kaming be erekei neming luma-dio dananga-kaming. Be alu masa umoatea-ming dapura. ¹⁷ Ngau kanabe tamoata moarunga masa dasegeaki-kaming. ¹⁸ Ata donga-ming pangamingo masa tagona-tina teke iboadu ngaleua. ¹⁹ Kamakaiboang-tina uia! Bokai masa neming-la kamauketi-kaming be moauriuri kamasoaki.

*Jerusalem Gamana Rangaka Ipura
(Mat 24:15-21; Mar 13:14-19)*

²⁰ “Alauri koai-bagi bibia dipura be Ierusalem anua diboalingi nge ambe kamakaua kana Ierusalem ambe saringatuka gamana ngapura kana. ²¹ Bong ngaradi-o masa tamoata Zudea kaba-lo disoaki dairatu be buku kaba-lo dalako, be tamoata be aine Ierusalem-lo disoaki nge dairatu be dapusika. Be tamoata eluku disoaki nge moaki anua ilona-lo disili. ²² Bakara, bong ngaedia-lo ka sururu bibia maka Nanaranga ‘Buku’ nena-lo digere nge emakadi dapura be dakalingo kana. ²³ Aine tinetine be aine natu-muku diarururungdi nge bong ngaedia-lo dimakadoma-tina! Sururu be moatubu bibia-tina masa kateka ngaenao dapura, be Nanaranga nama ratinga masa tamoata be aine ngaedi-o ngabala. ²⁴ Alu masa umoateadi dapura. Alu masa dauauridi be Ungguma Takadia-lo dabagadialako. Be Ierusalem anua masa Ungguma Takadi dagamagamani be daduaposaposaki nibe bong nedi ono gamanga nge damambuaki.

Tamoata Natu Mulenga

(Mat 24:29-31; Mar 13:24-27)

²⁵ “Makatabala lang-lo masa kilala kokoko amari-lo, kalea-lo be goai-lo dapurapura. Be kateka-o masa ungguma moarunga ilodi dasusu-ruru, be makasi garuringa be dupunga masa damatakuri. ²⁶ Tamoata be aine masa rakana kateka-o ngapura kana nge aburodi datung-tungra be darapurapungi be taburi-rabanao be damate-mule. Maka ma kaiboang moarunga makatabala lang-lo dieno masa damoakusu-ramo be tago zalakadi datagatagadi. ²⁷ Kodeka bong

ngaradia-lo masa Tamoata Natu ngapurapura be date. Masa kaiboang ne bibia-tina be malama ne kaiboangdia-tina zaiza be oaru-o ngasoaki be ngapura. ²⁸ Bong kana ngaedi dipurapura nge kamatuirake be pangana-ming kamadokitate, bakara bong ono Nanaranga ngazaza-kaming be ngamuleaki-kaming kana nge ambe isaringa.”

Kai Ara ‘Pig’ Ono Tonanga Ipura

(Mat 24:32-35; Mar 13:28-31)

²⁹ Kodeka Iesus itaguraki be pile ono tonanga ngaedi iradi, “Kai ara ‘pig’ be kai takadi ilo-ming dandi. ³⁰ Bong dimoga nge ambe kamakaua kana amari bong ambe disaringa. ³¹ Kai-la ngae bokana, bong kana ngaedi dipurapura be kaita nge ambe kamakaua kana bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge ambe isaringa.

³² “Moimoi ka ura-kaming! Tamoata be aine zugu kaituka disoaki ngaedi masa tagona-la damate be kana ngaedi dapura. ³³ Lang be kateka masa damanubu, ata pilengagu masa tagona-tina iboadu damanubu.

Iesus Mangmang Iung

³⁴ “Eke! Kaba kamaitaita uia! Moaki moanako bibia kaememaki be dang kakai kasingsing be kaboangboang be kateka kana dikung-leualeua-kaming. Bokai kamamuzimuzi masa Bong biabia ngae saringatuka-ba ngapuraka-kaming, suri sausau omingo rokakalako ngapura bokana! ³⁵ Maka ma Bong biabia ngae masa tamoata be aine moarunga ege-ege kateka-o disoaki odio ngapusikalako. ³⁶ Bokai be izamaizama nge kaba kamaitaita uia be kamasukoaki! Nanaranga

kamaraboraboi be masa kaiboang kamadoki be kamaboadu kana-goala ngaedi dapura kana nge kamairatudi, be masa iboadu-tina Tamoata Natu aro kamatui.”

³⁷ Izamaizama nge Iesus ilakolako Nanaranga pera nena-lo be tamoata be aine isulesuledi, be ngarairai nge buku ara Olib-lo ngalako be oabubu-lo makara ngaeno. ³⁸ Be tamoata be aine nge oabunabe dimarangrang be Nanaranga pera nena-lo dilakolako be sulenga dilongolongo.

22

Iesus Rabataka Ipura

(Mat 26:1-5, 14-16; Mar 14:1-2, 10-11; Zon 11:45-53)

¹ Bong ono ‘Bereti’ Bababadi dirakerakeaki ‘Pasoba’ moanako biabia-lo nge ambe isaringa.

² Tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki nge Iesus daumoatei kana be zala dilelelei. Ata tamoata be aine dimatakuridi. Bokaibe komangaba-lo be zala dilelelei be Iesus daumoatei kana.

³ Kodeka Satang itaguraki be Iudas maka Iskar-iot kana kilaia ipurapura nge ilona-lo isili. Iudas nge Iesus tagataga ne kulemoa-be-rua kata.

⁴ Bokaibe Iudas ialale be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be koai-bagi Nanaranga pera ne dinarinaringi dimuamuadi zaiza diepilei masa baituka be Iesus ngadoki be lumadi-o nganangai kana. ⁵ Tamoata ngaedi Iudas pilenga dilongo nge suridi diuia-tina, be disumoala be Iudas ‘mone’ dani kana. ⁶ Iudas ilongo ‘mone’

dani kana nge isumoala. Kodeka makara be zala ilelelei be bong iauia nangatanao tamoata be aine moarunga tago dasoaki be Iesus ngadoki be lumadi-o nganangai kana.

Tanepoa Moanako Ne

(Mat 26:17-30; Mar 14:12-26; Zon 13:21-30; 1 Kor 11:23-25)

⁷ Bong ono ‘Bereti’ Bababadi rakeaka ipura-pura nge ambe ipura. Bong ngaena ka ‘sipisipi’ natu moanekadi diumoatemoatedi be ono ‘Pasoba’ moanako dikangkani. ⁸ Bokai be Iesus itaguraki be Pita be Zon inepi-diaru be bokai ira-diaru, “Kamalaleru be ‘Pasoba’ moanako kamamoataungakiaru be masa tamoanako.”

⁹ Be diaru bokai ditegiaru, “Inanga kana gamoataungakiru kana kurere?”

¹⁰ Be Iesus ikatu be bokai ira-diaru, “Jerusalem-lo kasilisiliru masa tamoata teke dang agora teke ibazibazi ngapuraka-kamingru. Kamatagi-iaru be pera nangatana-lo isili nge kamasiliru ¹¹ be pera-marau bokai kamaraiaru: ‘Tisa’ bokai ipile, ‘Pera ege ono tagataga negu zaiza ‘Pasoba’ moanako gakani kana inanga ieno?’ ¹² Be ngai masa pera ilo biabia atabala diadoraki be ieno nge ngaitiking-kamingru. Kamalakoru be makara kana kamamoataungakiru.”

¹³ Dialaleru nge kana moarunga Iesus-la iran-gaki bokana dieno be ditaru. Kodeka ditagurakiru be ‘Pasoba’ moanako dimoataungakiaru.

¹⁴ Bong ambe damoanako kana nge Iesus ‘apostel’ ne zaiza dilako pera ngaena-lo be bagi ono moanakonga-lo disoakiria. ¹⁵ Kodeka

Iesus bokai iradi, “Ngau ilogu irere-tina ‘Pasoba’ ngae takania-budu noko sururu bibia mdoki. ¹⁶ Bakara, ngau ka ura-kaming: Tago iboadu kaba mkani nibe ngalako bong ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo be moanako biabia ngae labu moarunga kauataka ngapura be ono ngakalingo.”

¹⁷ Kodeka Iesus ‘uian’ sema teke idoki be Nanaranga iperui be bokai ipile, “Kamadoki be kamanegi be kamasing. ¹⁸ Bakara, ngau ka urakaming: Kaituka be ngalako nge tago iboadu ‘uain’ damaka kaba msing nibe ngalako bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge ngapura.”

¹⁹ Kodeka ‘bereti’ idoki be Nanaranga iperui be ikotoi be iandi be bokai ipile, “Ngae nge tamoata-gu. Kam kana ka negea ipura. Bokai kamamuzimuzi be ono ilo-ming danana.”

²⁰ Matamatana-la imuzi bokana, dimoanako-doi nge ‘uian’ sema teke ilona-lo ieno nge idokiteteki be bokai ipile, “‘Uain’ sema ngae nge taoa oauoau ngau darakagu ane ka Nanaranga iemaki. Darakagu ngaedi nge kam kana ka suburakadi dipura.

²¹ “Ata kaba kamaita! Tamoata erekei luma-dio nganangaia kana nge makare bagi ono moanakonga-lo kisoaki-buduru. ²² Tamoata Natu masa Nanaranga-la toira be pile inanga bokana ngalako. Ata tamoata naita erekei luma-dio inangai nge imakadoma-tina!”

²³ Bokai ipile nge tagataga ne nedia-la maradi dietegi masa naita bokai ngamuzi.

Naita Ka Biabiatuka

²⁴ Eгоре teke Iesus tagataga ne maradi imarang naita ka biabiatuka nedi. ²⁵ Kodeka Iesus itaguraki be bokai iradi, “Ungguma Takadi an- uatanepoa kandi bokai dimuzimuzi: gadagada nedi nge diduamatemediatina uia be dipa- pananuakidi. Be tamoata aradi otioti nge nediala be dipilepile di ka gadagada diadoadorakidi. ²⁶ Ata kam moaki bokai kamuzimuzi. Moaki- tina. Tamoata biabiatuka neming ngapura kana nge sikisiki-tuka neming bokana ngapura. Be tamoata ngatanepoa kana irere nge dududu bokana ngasoaki. ²⁷ Maka ma tamoata nangata ka ara biabia? Tamoata isoakiria be ngamoanako kana, ki tamoata maka kangkang iboadi be ielu- aki? Tamoata isoakiria be ngamoanako kana nge ka ara biabia! Ata ngau tago bokai. Ngau malipi- lipi bokana mara-ming usoaki be umalipilipi- kaming.

²⁸ “Kam ka bong moatubu bibia udokidoki nge sakeguo kasukoaki. ²⁹ Bokai be Tamagu-la kai boang iana be ono utanepoa bokana, kam masa kai boang suri teke miang-kaming be ono kamatanepoa. ³⁰ Be anua ngau ono mtanepoa kanana-lo masa bagi negu ono moanakonga-lo kamasoaki be kamamoanako be dang kamasang, be masa bagi ono tanepoanga-o kamasoaki be Israel bagi nedi kulemoa-be-rua kamapapananu- aki.”

Iesus Pita Aolinga Irangaki-ba Mua

(Mat 26:31-35; Mar 14:27-31; Zon 13:36-38)

³¹ Kodeka Iesus Pita bokai irai, “Saimon! Sai- mon! Golongo! Satang ambe itegi be toia-ming ngapura kana, suri niu kozomadi dipurapura

bokana. Kozomadi dapura be kalingodi dokiadi dapura be zipidi rokakadi dapura. ³² Ata ngau ambe kaiko kanabe Nanaranga uraboi. Bokai masa lama uniangam tago daleua. Be alauri kaba ngau-lo kumule masa taritokam goaka-kaidi.”

³³ Ata Saimon ikatu be bokai ipile, “Tanepoa, ngau ambe ukatiuana ka usoaki, be uboadutina kaiko kitaru be uaura-lo talakoru be tamatebuduru.”

³⁴ Be Iesus ikatu be bokai irai, “Pita! Ngau ka uraiko. Kaituka masa mang tagona-la ngakatara-raua be masa bong toli goaoli be gopile tago kukauataka.”

‘Mone’ Goate, Raba Be Asi Ono Eunga

³⁵ Kodeka Iesus itaguraki be tagataga ne itegidi, “Bong kalingo-mingba unepi-kaming be kalale nge kana tekana-lo katukura ki tago? Bong maka ura-kaming be goate ono ‘mone’ nangalakonga, raba be ae-sukuma tago teke kadokidoki be kalale-ma!”

Be di dikatu be bokai dipile, “Tago-tina! Kana tago tekana-lo kitukura!”

³⁶ Be Iesus bokai iradi, “Ata kaituka nge tago bokai. Tamoata nangata goate ono ‘mone’ nangalakonga nem ieno nge godoki. Raba kanam ieno nge godoki. Asi ono eunga nem tago nge kusi-sili nem ono ‘mone’ godoki be teke gozazai. ³⁷ Bakara, Nanaranga ‘Buku’ nena-lo bokai digere,

‘Tamoata panganadi patu bokana zaiza diuaredia-budu.’ (Ais 53:12)

Be nge ngau ka ura-kaming. Pile ngaedi nge ngau oگو ka emakadi dapura be dakalingo kana. E,

moimoina-tina. Pile ono ngau rangakagu ipura be digere nge ambe saringatuka emekadi dapura be dakalingo kana.”

³⁸ Be tagataga ne bokai dipile, “Tanepoa, kaba goita! Asi ono eunga rua maka dieno!”

Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Ngara diboadu-tina!”

*Iesus Olib Buku-nao Be Irabo
(Mat 26:36-46; Mar 14:32-42)*

³⁹ Iesus itaguraki be ne imuzimuzi bokana be ilako buku ara Olib-lo, be tagataga ne ditagai.

⁴⁰ Kaba ngaradia-lo dipura nge Iesus tagataga ne bokai iradi, “Kamaraborabo be masa tago iboadu toitoi teke ngadoki-kaming.”

⁴¹ Bokai ipile kodeka muku kasauba ilako, masauakadi tamoata patu teke ngadoki be ngarokaki be ngabala bokana, be tuku-nao irokazokuria be bokai irabo, ⁴² “Tamagu, kurere nge sema ono sururu dokinga ngae godokalea. Ata moaki rerengagu kutagadi, kaiko-la ka rerengam tagadi dapura.” ⁴³ Makara nge Nanaranga ‘enzel’ ne teke lang anua-lo ipura be Iesus iaka-kai. ⁴⁴ Iesus nge ambe kilalanga inanga ilo isururu-tina. Bokai be ilo-buku ane be rabo ne iaka-kaidi. Be suburauanga nge dara bokana kateka-o ditikiria.

⁴⁵ Irabo-doi be ituirake be tagataga nena-lo imule nge diensoa-tina be itedi. Ilodi nge dinodo-tina ka aburodi dipoaki be dieno.

⁴⁶ Bokai be Iesus itaguraki be bokai itegidi, “Bakara ka kaensoa? Kama-marang be kama-raborabo masa toitoi tago teke ngadoki-kaming!”

Iesus Uaura Ipura
(*Mat 26:47-56; Mar 14:43-50; Zon 18:3-11*)

⁴⁷ Iesus isi ipilepile-la be tamoata dum teke ipura, be tamoata ara Iudas nge imuadi be dipura. Iudas nge Iesus tagataga ne kulemoa-be-rua kata. Bokai be Iesus taona itao be ngaroki kana, ⁴⁸ ata Iesus itaguraki be bokai itegi, “Iudas, ambe aroki ane be Tamoata Natu erekei luma-dio gonangai kana ki?”

⁴⁹ Bong Iesus tagataga ne kaba bokai dita rakana ngapura kana nge bokai ditegi, “Tanepoa, asi ono eunga nema ane gaeung ki moaki?”

⁵⁰ Makara nge tagataga ne teke itaguraki be asi ono eunga ne ipasiki be tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi malipilipi kana kungi oana izantotoki be itakoro.

⁵¹ Ata Iesus itaguraki be bokai ipile, “Iboadu! Moaki kaba bokai kamuzi!”

Kodeka Iesus ilako be tamoata ngae kungi idoki be kabana-lo inangalako be iadoraki.

⁵² Makara be Iesus itaguraki be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi, be tamoata Nanaranga pera ne dinarinaringi, be Iuda tamoata nedi bibia dipura be dauauri kana nge bokai iradi, “Ngau koai kata uememaki ka meng be asi ono eunga kadoki be kapura ki?”

⁵³ Izamaizama nge sakemingo Nanaranga pera ne aridia-lo tasukoaki-budu, ata luma-ming tago sesu oguo kanangaria! Ata nge bong neming. Bong ngaedi-o ka malama tagonga kaba idoki be itanepoa.”

⁵⁴ Kodeka ditaguraki be Iesus didokimatei be diuauri be tamoata Nanaranga ditabatabai biabi-atuka nedi pera kanana-lo dilakuaki.

Pita Iaoli Be Ipile Iesus Tago Ikauataki

(Mat 26:57-58, 69-75; Mar 14:53-54, 66-72; Zon 18:12-18, 25-27)

Pita nge lauaba-nao be itagatagadi. ⁵⁵ Eoa bibia tekedi nge pera ngaе aro ditau be tamoata alu nge diboaling be disoaki. Be Pita ilako be disoaki-budu. ⁵⁶ Makara nge malipilipi aine teke Pita eoa malamakadia-lo isoaki be ite nge ililitia-uia be bokai ipile, “Tamoata ngaе nge dialalale-buduru.”

⁵⁷ Ata Pita iaoli be bokai ipile, “Aine kaiko, ngau tamoata ngara tago ukauataki.”

⁵⁸ Mukuna-la disoaki nge tamoata teke Pita ite be bokai ipile, “Kaiko di kata.”

Be Pita ikatu be bokai ipile, “Tamoata, ngau tago di kata.”

⁵⁹ Amari siriki ne teke bokana ilako muri nge tamoata teke ikai-tina be bokai ipile, “Kaiko-ma! Moimoina-tina tamoata ngaе nge Iesus diaru disukoaki-buduru. Ngai Galili tamoata kata.”

⁶⁰ Be Pita itaguraki be bokai ipile, “Tamoata, ngau tago ukaua rakana kata ka kurangarangaki!” Makara nge oaikiki-tina Pita isi ipilepile-la be mang ikatararaua.

⁶¹ Mang ikatararaua nge Tanepoa ibuiiri be Pita adoado-tina idedei. Adoado-tina idedei nge Pita Tanepoa pilenga ngaedi ilo iandi, “Mang tagona-la ngakatararaua be masa bong toli goali be gopile tago kukauataka.” ⁶² Bokai-be Pita eluku ilako be tang biabia-tina iemaki.

*Jesus Ono Dimanai Be Dirautotoki
(Mat 26:67-68; Mar 14:65)*

⁶³ Kodeka tamoata maka Iesus dinarinaringi nge ditaguraki be Iesus ono disamanaganaga be dirautototoki. ⁶⁴ Ono disamanaganaga nge ditaguraki be kusi mapala teke didoki be mata ono disuku be bokai dirarai, “Pile mumuakadi gopile! Naita ka iungko?” ⁶⁵ Be ditaguraki be ebulo pile kokoko takadi ane diebuloi.

*Jesus Iuda ‘Kansolo’ Nedi Arodi Itui
(Mat 26:59-66; Mar 14:55-64; Zon 18:19-24)*

⁶⁶ Anua izama nge Iuda tamoata nedi bibia moarunga ‘Kansolo’ nedi-o disoaki nge dikabuni be disoaki. Tamoata bibia ngaedi nge Iuda tamoata nedi bibia, tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki. Kodeka Iesus dieluaki be arodi dituiraki. ⁶⁷ Be tamoata bibia ngaedi bokai dipile, “Gora-kama! Kaiko ka Kristus ki?”

Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Mra-kaming masa lama tago kamaunana. ⁶⁸ Be mtegi-kaming kana nge masa ma tago kaboadu kamakatuna! ⁶⁹ Ata kaituka be ngalako masa Tamoata Natu Nanaranga Kaiboangina-tina luma oana-nao nga-soaki.”

⁷⁰ Be kaba bokai ditegi, “Bokai nge kaiko Nanaranga Natu ki?”

Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Bokai kapile nge moimoi ka kapile.”

⁷¹ Kodeka bokai dipile, “Tago iboadu kababe tamoata takadi tatedi be pile ono daunglako. Ne aoa-nalo be pilenga ambe talongo-doi.”

23

Iesus Pailot Aro Itui

(Mat 27:1-2, 11-14; Mar 15:1-5; Zon 18:28-38)

¹ Kodeka tamoata bibia moarunga ngaedi nge dituirake be Iesus diaromuani be Pailot-lo dilakuaki. ² Pailot-lo dilakuaki kodeka pile moagili-moagili ono diununglako, be bokai dipile, “Tamoata ngae kite Iuda tamoata be aine nema irerepekidi be zala takadia-lo ilakulakuakidi. Be iraradi Rom ‘Sisa’ nedi moaki ‘tagisi’ dianiani. Ngai nena-la irangaki ngai ka Kristus, be ngai nge anuatanepoa kata.”

³ Bokai be Pailot itaguraki be Iesus bokai itegi, “Kaiko Iuda anuatanepoa kandi ki?”

Be Iesus ikatu be bokai ipile, “E, kupile-la bokana.”

⁴ Kodeka Pailot itaguraki be tamoata Nananaranga ditabatabai dimuamuadi be tamoata be aine moarunga bokai iradi, “Ngau giriki labu tago teke tamoata ngaenaotealako.”

⁵ Ata di dikai-tina be dikatu be bokai dipile, “Sulenga ane be tamoata be aine ilodi iunung ege-ege Zudea kaba-lo. Matamata Galili kaba-lo imarangaki. Be nge ambe makare ipuraki.”

⁶ Pailot bokai ilongo nge itegidi, “Tamoata ngae Galili tamoata kata ki?”

⁷ Be bong Pailot bokai ilongo Iesus Galili tamoata kata nge Erot-lo inepalako. Bong ngaradia-lo nge Erot ka Galili kaba ipapananuaki. Be Erot kailo nge ambe ipura be Ierusalem-lo isoaki.

⁸ Erot nge Iesus ruku ilongolongo be irere-tina ngate. Bokai be bong Iesus dieluaki nge suri diuia-tina. Irere Iesus kilala kaiboangdi teke

ngaememaki be ngate. ⁹ Be itaguraki be tegi kokoko-tina ane be Iesus itegitegi, ata Iesus tago sesu tegi ne ikatu.

¹⁰ Makara be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be tamoata Moses Mata ne disulesuletaki makara disoaki nge saringa dimai be pile kaiboangdi Iesus ono dinangalako.

¹¹ Kodeka Erot koai-bagi tamoata ne zaiza ditaguraki be Iesus dingengeri be ono disamanaga. Ono disamanaga-doi, kodeka kusi-sili kanabiabia uarika teke disiliakani be kaba Pailot-lo dinepalako. ¹² Bokai be amarina-la ngarana-lo be Pailot be Erot dieruangamiru.

Matamata nge diaru erekai kaa.

Iesus Ngamate Kana Dipile

(Mat 27:15-26; Mar 15:6-15; Zon 18:38–19:16)

¹³ Kodeka Pailot itaguraki be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi, be Iuda tamoata nedi bibia be tamoata be aine moarunga ikiladi ¹⁴ be bokai iradi, “Tamoata ngae kaeluakana be kapile-ra tamoata be aine tinedi iunung be eung biabia teke damarangaki kana. Bokai be ubagai be makare mata-mingo be giriki ne uliliti-ua. Ata pile ono kaunglako nge labu tago teke ute. ¹⁵ Be ngau-la bokana Erot giriki tago teke ono itealako. Bokai ka kaba kita-lo inepiamai. Kaba kamaita! Giriki tago teke iemaki be iboadu ono umoatea ngapura. ¹⁶ Nge bokai ka rautoka ngapura be mlikitaki be ngalale kana.” [¹⁷ ‘Pasoba’ bong moarunga-lo nge Pailot bokai imuzimuzi: tamoata uaura-lo disoaki nge maradi

teke ngapasiki be ngarubetaki be tamoata be aine ngandi.]

¹⁸ Ata tamoata be aine moarunga makara disoaki nge kaikai-la dimere be bokai dipile, “Umoatea ngapura! Barabas gorubetaki be goang-kama!” ¹⁹ (Barabas nge eung biabia teke ungguma Rom imarangakadi Ierusalem-lo, be giriki ne takadi nge tamoata takadi iumoatedi. Nge bokai ka uaura-lo isoaki.)

²⁰ Pailot irere Iesus ngalikitaki be ngalale. Bokai be tamoata be aine makara disoaki nge kababe iakorodi. ²¹ Ata di dimere be bokai dipile, “Kai kapalapala uauau-o rokatagaka ngapura! Kai kapalapala uauau-o rokatagaka ngapura!”

²² Kodeka Pailot bong tolia bokai iradi, “Bakara ka? Tamoata ngae giriki nangata iemaki? Ngau giriki tago teke uteani be iboadu ono umoatea ngapura! Bokai be ngau masa mpile be rautotoka ngapura be mlikitaki be ngalale.”

²³ Ata di dipipi-tina be dimeremere be dipilepile Iesus kai kapalapala uauau-o rokatagaka ngapura. Dimeremere nibe merengadiaba-lo be diuasa. ²⁴ Bokai be Pailot itaguraki be rere ngadi itagadi be kana direretaki nge isumoalataki. ²⁵ Be tamoata maka eung biabia teke ungguma Rom imarangakadi be tamoata iumoatedi nge uaura pera-lo ka irubetaki be ialale. Tamoata be aine direre ka tamoata ngae rubetaka ipura. Kodeka Pailot itaguraki be Iesus idoki be luma-dio isalangaki be rere ngadia-lo ba dabasaki kana nge dabasaki.

*Jesus Kai Kapalapala Uauau-o Rokatagaka
Ipura*

(Mat 27:32-44; Mar 15:21-32; Zon 19:17-27)

²⁶ Makara be dibagai be dialale. Diaromuani be Ierusalem dipereki be dipusikasika nge Sairini tamoata teke ara Saimon dipurakani be didokirepeki be kai kapalapala uauau ono dinangaria be ibazi be Iesus muri itagai. Saimon nge anua sisiki-lo ka Ierusalem ilakolako.

²⁷ Tamoata be aine dum kana-tina-biabia teke nge Iesus itagai. Be aine alu nge dialale-budu. Aine ngaedi nge ditangtang be ilodi nge ditakorotina.

²⁸ Makara nge Iesus ibagabuiri be bokai iradi, “Ierusalem aine, moaki ngau katangira. Kam neming be natu-ming kanabe kamatang!

²⁹ Bakara, bong teke masa ngapura, be bong ngaranao masa bokai kamapile, ‘Aine kupidi, be aine tago dinekineki, be aine natu-muku tago sesu diarurungdi nge suridi dauia!’

³⁰ Bong ngaradi-o ka tamoata masa buku bibia sasalaga bokai daradi, ‘Omaio kamatapuloria!’ be buku mukumukudi bokai daradi, ‘Kamakubati-kama!’

* ³¹ Bakara, bong kai isi karairai be tamoata bokai dimuzimuzi, ak ngamarango masa rakana ngapura?”

³² Tamoata anakonako rua nge Iesus zaiza be diaromuandi be daumoatedi kana. ³³ Kaba aradi Tamoata Pangana Paki-nalo dipura nge kai kapalapala uauau-o dirokatagaki tamoata anakonako ruoti zaiza. Takaia ege oana-nao dirokatagaki be takaia ege ngasi-nao dirokatagaki. ³⁴ Kodeka Iesus itaguraki be bokai ipile,

* **23:30:** Osea 10:8

“Mamo, kana nge diemaki nge gorokakaledi! Tago dikaua rakana ka diememaki!”

Alauri nge guzui teke diemaki be ono kusi ne inangananga nge diuasadi be didoki.

³⁵ Tamoata be aine Iesus ditagai nge ditui be diteate, be Iuda tamoata nedi bibia nge dingengeri be bokai dipile, “Tamoata be aine takadi nge iuketidi. Bokai be kamalikitakini ngai moimoi be Kristus, Nanaranga ka inangai nge nena-la be ngauketi!”

³⁶ Be koai-bagi tamoata nge dimai be ono disamanaga be. Kodeka ditaguraki be ‘uain’ mangini diani ³⁷ be bokai dipile, “Kaiko moimoi be Iuda anuatanepoa kandi nge nem-la gouketiko!”

³⁸ Iesus atabala nge kai mapala tekenao bokai digere: Nge Ka Iuda Anuatanepoa Kandi.

³⁹ Anakonako rua Iesus zaiza dirokatagaki-diaru nge takaia bokai ipile, “Kaiko ka Kristus ki? Nem-la gouketiko be keru gouketi-kamairu!”

⁴⁰ Ata anakonako takaia itaguraki be ruanga bokai iebuloni, “Nanaranga kumatakuri ki tago? Kitato nge mate-doi aoa-nalo ka tasoakito. ⁴¹ Ata sururu kitaru tadokiru nge diado. Kitaru giriki taemakiru ka sururu tadokiru. Bokai be sururu nedaru ngaedi nge muzingadaru ka itagadi be tadokiru. Ata tamoata nge giriki tago teke iemaki.”

⁴² Kodeka anakonako nge bokai ipile, “Iesus, bong anua nem gotanepoa kanana-lo kulako nge ilom ngana.”

⁴³ Be Iesus ikatu be bokai irai, “Moimoi ka uraiko! Kaituka masa lang anua-lo gosoaki ngau kitaru!”

Iesus Imate

(Mat 27:45-56; Mar 15:33-41; Zon 19:28-30)

⁴⁴ Amari-soasoatina nge oabubu kateka isukumi nibe ilako rairai amari siriki tolianao bokana. ⁴⁵ Amari nge ileua be tago imalamalama. Makara nge kusi biabia Nanaranga pera ne ilona-lo itobitobi nge imasare be ege rua ipura. ⁴⁶ Kodeka Iesus kaikai-la bokai imere, “Mamo! Mariabakagu lumam-o usalangaki!” Bokai ipile be imate.

⁴⁷ Rom tamoata koai-bagi nedi imuamuadi makara ituitui be kaba bokai ita nge Nanaranga irakeaki be bokai ipile, “Moimoina-tina tamoata ngae nge adoadona-tina!”

⁴⁸ Tamoata be aine moarunga makara dipura be kana ngaedi daita kana kaba bokai dita nge ilodi dinodo-tina be panganadi ditaongaki be dialale. ⁴⁹ Ata tamoata be aine Iesus dikauataki nge kasauba ditui be kaba ditaita. Be aine maka Galili kaba-lo be ditagatagai nge makara maradi dituitui-budu.

Iesus Kumraka Ipura

(Mat 27:57-61; Mar 15:42-47; Zon 19:38-42)

⁵⁰ Tamoata teke isoaki ara Iosep. Ngai nge tamoata iauia be adoadona-tina. ⁵¹ Anua ne ara Arimatea, ege Zudea kaba-lo. Tamoata ngae nge bong ono Nanaranga ngatanepoa kana puraia nge irarapung. Moimoi ngai Iuda ‘Kansolo’ nedi-o isoaki, ata kana maka ‘Kansolo’ dirangaki be diemaki nge tago isumoalataki. ⁵² Bokai be ilako

Pailot-lo be Iesus mate nge ikeliaki. ⁵³ Kodeka iori be kusi manipidi zazadi atabalabala-tina tekena-lo isukumi be poda tekena-lo inangalako. Poda ngae nge patu kanabiabia teke ilona-lo ka diemaki, be tamoata matedi isi tago teke makara dinangalako. ⁵⁴ Amari ngarana-lo ka kangkang dimoatautaungaki, be nge ambe irairai be bong ono manauanga ‘Sabat’ nge ambe ngamarang kana.

⁵⁵ Aine maka Galili kaba-lo be Iesus ditagai nge Iosep ditagai be poda dite, be baituka Iesus mate dinangai nge ditea-ua. ⁵⁶ Kodeka pera kandia-lo dimule be ngesi be bureng boaudi kaiboangdi ono matedi diburengrengdi nge dimoataungaki be dieno. Ata bong ono manauanga ‘Sabat’ imai bokana Moses Mata ne ditagadi be dimanaua.

24

Iesus Mate-lo Be Imarang

(Mat 28:1-10; Mar 16:1-8; Zon 20:1-10)

¹ Bong ono manauanga ‘Sabat’ imanubu be izama nge oabuna-tina be aine Iesus ditagata-gai nge ngesi boaudi kaiboangdi ono tamoata matedi diburengrengdi dimoataungaki be dieno nge didoki be Iesus podana-lo dilako. ² Poda-lo dilakopura nge patu kanabiabia ono poda aoa onota ipura nge ambe gegeaka ipura be poda sasanganga ieno. ³ Ata bong aine ngaedi poda ilona-lo disili nge Tanepoa Iesus mate tago ieno be dite. ⁴ Aine ngaedi isi ilodi dilelolenaki-la be oaikiki-tina tamoata rua dipuraru be maradi ditudui. Kusi dinanganangaru nge malamakadi lamalama pitikaoanga bokana.

⁵ Makara nge aine ngaedi taburidi dira-tina ngena diboadukuria be lilidi kateka-lo dilakuaki, ata tamoata ruoti nge bokai dipileru, “Bakara ka moauriuri sukoaki matedi maradi kalelelei? ⁶ Tago makare isoaki! Ambe imarang! Ilo-ming kauakaua ki tago bong isi Galili-lo kasukoaki-budu nge ba ira-kaming? Bokai ipile, ⁷ ‘Tamoata Natu masa dokia ngapura be muzigoala ememaki luma-dio danangai be kai kapalapala uauau-o darokatagaki, be amaridi toli muridi masa mate-lo be ngamarang!’ ” ⁸ Kodeka makara be aine ngaedi Iesus pilenga ilodi diandi.

⁹ Bong aine ngaedi poda-lo be dimule nge kana moarunga ngaedi Iesus tagataga ne kulemoa-be-teke dirangakidi tamoata be aine takadi zaiza.

¹⁰ Aine ngaedi ka ‘apostel’ diradi: Maria Magdala aine, Zuana, Maria Zems tina, be aine takadi dialale-budu. ¹¹ Ata Iesus tagataga ne nge aine ngaedi lama tago diunadi, bakara aine ngaedi pilengadi dilongo nge suri ngao pile bokana. ¹² Ata Pita itaguraki be ipapanana-la be Iesus poda-nalo ilako. Makara ipura be poda-lo itudulako nge kusi manipidi ono Iesus sukuma ipura nge nedia-ba dieno be ita. Makara nge nena-ba ilo ilelenaki be ipile nge masa rakana ipura. Ilo nge ilelelenakia-la be pera-lo imule.

Emeas Zalaka-nao
(*Mar 16:12-13*)

¹³ Amarina-la ngaranao nge tagataga rua anua ara Emeas-lo dilakolakoru. Ierusalem anua-lo be Emeas golako kana nge masauakadi sasalagatina, kaleti dipile ‘11 kilomita.’ ¹⁴ Tamoata ruoti ngae-diaru zala-lo dialalaleru nge kana

moarunga dipura nge dirarangakiru be dialalaleru. ¹⁵ Kana ngaedi diegoregoretakiru be pile dilakulakuakiru be dimulemuleakiru nge Iesus nena-la be isaringa-diaru be dialalalebuduto. ¹⁶ Tamoata ngae-diaru nge Iesus ditearu, ata tago iboadu dakilalangiuru.

¹⁷ Kodeka Iesus itaguraki be bokai itegi-diaru, “Kalalaleru nge rakana kata ka kaegoregoretakiuru be kalalaleru?”

Bokai itegi-diaru nge dituiru be lili-diaru nge dinodo-tina. ¹⁸ Kodeka takaia ara Keleopas itaguraki be bokai itegi, “Jerusalem anua-lo masa kaiko-la rubem ka kana bong ngaedia-lo dipura tago kukauataki?”

¹⁹ Be Iesus itegi, “Rakana kaa?”

Be diaru dikaturu be bokai dipile-ru, “Kana-ma maka Nasaret tamoata ara Iesus dipurania-re! Moimoi ngai ‘propet’ kata. Maka ma Nanaranga be tamoata be aine moarunga matadi-o nge ngai malipi kaiboangdia-tina iememaki be pile malamakadi otioti ipilepile. ²⁰ Tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be Iuda tamoata bibia nema didoki be Rom luma-dio dinangai be disumoalataki be didoki be kai kapalapala uauauo dirokatagaki. ²¹ Keka moimoi be kilalangama kinanga ngai ka Israel ngazazai be ngarubetaki kana. E, moimoina-tina kana ngaedi dipura, ata kana kanabiabia nge amaridi ambe toli dilako be kana ngaedi dipura! ²² Kaba kana takaia nge bokai: Aine nema alu kisukoaki-budu nge diaka-pitilakikamai-tina. Kaituka oabuana-tina be Iesus poda-nalo dilako, ²³ ata tamoata mate tago dite. Be dimule be dira-kama raio bokana

‘enzel’ diradia-ra Iesus ambe moauriuri isoaki.
²⁴ Ruangama alu dilako poda-lo nge aine-la dipile bokana kana dieno be dita, ata Iesus tago sesu dite.”

²⁵ Kodeka Iesus bokai ira-diaru, “Kangao-tinaru ki bakara? Baituka ka tago oaikiki-la be ‘propet’ pilengadi moarunga lama kaungdi?
²⁶ Tago kakauaru Kristus masa sururu ngaedi ngadoki be ono kaiboang be malama ne ania ngapura?” ²⁷ Kodeka Iesus itaguraki be ne rangaka moarunga Nanaranga ‘Buku’ nena-lo dieno nge labudi inagupasi-diaru. Moses Mata ne be ‘Propet’ gerengadia-lo be pile labudi inanga nibe Nanaranga ‘Buku’ ne imambuaki.

²⁸ Dilakoto be anua ono dilakolakoru disaringa-
iato nge Iesus suri isi ngalako-la be ngaeno bokana imuzi. ²⁹ Ata tamoata ngae-diaru dikairu be dimuleakiaru be bokai diraiaru, “Amari ambe saringatuka ngalako be ambe ngarodo kana. Makare tasoakito.” Bokai be itaga-diaru be disoaki-buduto.

³⁰ Anua-lo dilakoto be ambe disoakiriato be damoanakoto kana nge Iesus ‘bereti’ idoki be iperutaki be ikotoi be ambe ianian-diaru. ³¹ Makara nge mata-diaru dipoara be dikilalangiaru, ata ngai matadiarua-lo ka ileuaba.
³² Kodeka tamoata ruoti ngae-diaru nge nedialanaru bokai dietegiru, “Bong zala-lo taepipileito be Nanaranga ‘Buku’ ne labudi inagupasipasi-kitaru nge ilo-daru dimarang-tina be eoa bokana dikarakara ki tago?”

³³ Makara nge oaikiki-tina dituiru be kaba Ierusalem-lo dimuleru. Kodeka dilakoru be Iesus

tagataga ne kulemoa-be-teke tamoata be aine takadi Iesus ditagatagai zaiza disoaki be ditedi. ³⁴ Be bokai dipileru, “Moimoina-tina! Tanepoa ambe imarang be Saimon ipurakani!” ³⁵ Kodeka ditagurakiru be kana moarunga zala-lo dipuradiaru nge dirangakiru. Be bakara be bong ‘bereti’ ikotoi be dikilalangiaru nge dirangakiru.

Iesus Tagataga Ne Ipurakadi

(Mat 28:16-20; Mar 16:14-18; Zon 20:19-23; Apo 1:6-8)

³⁶ Kana ngaedi isi dirarangaki-laru be Iesus nena-la be ipura be maradi itui be bokai iradi, “Ilo-uia kam-lo ngaeno!” ³⁷ Makara nge pitilaki tagona-tina diuia be taburidi nge dira-tina. Ilo di dipile tamoata mate mariabaka kata ka dite. ³⁸ Kodeka Iesus bokai iradi, “Bakara ka ilo-ming dibuku! Bakara ka ilo-ming-lo ilo-rua dimarang?” ³⁹ Lumagu babadi be aegu babadi kamaita! Ngena ngau! Oguo kamadauraki be kamatea! Mariaba kusidi be tapoudi tagotago! Kamatea! Ngau kusigu be tapougu otioti!”

⁴⁰ Bokai ipile, kodeka luma be ae itikingdi. ⁴¹ Ata di isi pitilaki tagona-tina diuia be suridi nge diuia-tina be isi ilodi lelenakadi dira nge Iesus ka ipurakadi. Bokai be itegidi, “Kangkang teke ienokaming ki tago?” ⁴² Kodeka ika moamoamoateke diani, ⁴³ be idoki be matadi-o be ikani.

⁴⁴ Makara be bokai iradi, “Bong isi sake-mingo usoaki be bokai ura-kaming: Rangakagu moarunga Moses Mata nena-lo dieno, ‘Propet’ gerengadia-lo dieno be ‘Sam’ moarunga-lo dieno nge emakadi dapura be dakalingo kana.”

⁴⁵ Kodeka ilodi iuasari be iboadu gere moarunga Nanaranga ‘Buku’ nena-lo dieno nge labudi dakauataki. ⁴⁶ Be bokai iradi, “Nanaranga ‘Buku’ nena-lo bokai digere: Kristus * masa sururu bibia ngadoki be amari tolianao be kaba mate-lo be ngamarang. ⁴⁷ Be aranao be masa ungguma moarunga-lo pile ono ilodi dabuiri be muzigoala nedi dasegeaki be ono Nanaranga muzigoala nedi ngarokakile-di nge mangata rangakadi dapura. Malipi ngaedi masa Ierusalem anua-lo be marangakadi dapura. ⁴⁸ Kam ka kana ngaedi mata-ita nedi be mangata kamarangaki kana. ⁴⁹ Ngau masa kana maka Tamagu moimoi be irangaka-kaming nge mnepi be ngapura. Ata makarena-la Ierusalem anua-lo kamasoaki nibe kaiboang etatabalabala omingo ngabala be ngasukum-kaming.”

Jesus Lang Anua-lo Ikautaki
(*Mar 16:19-20; Apo 1:9-12*)

⁵⁰ Kodeka ibagadi be dilako Betani anua saringa be luma etatabala-lo idokitatelako be imaroudi. ⁵¹ Isi imarouroudia-la be iperekidi, be lang anua-lo ikautaki. ⁵² Kodeka tagataga ne ditaguraki be Iesus ara dirakeaki be Ierusalem-lo dimule. Suridi nge diuia-tina be dimule. ⁵³ Be bong nedi moarunga nge Nanaranga pera nena-lo disukoaki be Nanaranga dirakerakeaki.

* **24:46:** Mesaia

Testamen Oauoau
The New Testament in the Manam Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Manam long Niugini
copyright © 1996 Papua New Guinea Bible Translation Association

Language: Manam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

3f31539d-0155-5160-a99e-2a9707974158